

FEMIZINE

A kiadvány létrejöttét az Egységes női hang-egyenlően hallható ?!
című NCTA -2013-4156-M1 projekt tette lehetővé

Kiadja:

Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, 2015

Címlap:

Anna Gizella

Femizine 1- A magyar feminizmus arcai

Juhász Borbála
Fotó: Szilágyi Fanni

A feminista magazin ötletét a Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség európai ernyőszervezete, az Európai Női Lobbi (EWL) inspirálta egy születésnap kiadványával, amelyet 2010-ben a huszadik születésnapjára jelentetett meg. Ez volt a Fem21. Egy hagyományos női magazint töltöttek meg feminista tartalommal. A Femizine első számában mi is hasonló kísérletünk meg: bemutatni szervezetünket, témáinkat, s azokat az embereket, akikkel együtt dolgozunk. Arcot adunk azoknak a magyar feministáknak, gender kutatóknak, a nemek egyenlőségéért dolgozó aktivistáknak, tudósoknak és közpolitika tervezőknek, akik itt járnak közöttünk. Ezért tartottuk fontosnak, hogy Szilágyi Fanni fotós nagyszerű portréfotói illusztrálják a magazint.

Az Európai Női Lobbi (EWL) idén lett huszonöt éves. Minden európai uniós, és csatlakozásra váró ország egy nemzeti koordinációs szervezetet küld tagnak, s női szakmai szervezetek, vagy női platformmal rendelkező szakszervezetek is tagjai lehetnek. Több mint kétezer európai női civil szervezet hangját juttatja el a brüsszeli döntéshozókhoz, s szolidáris az egyes országok nőszervezeteivel, részt vesz egymás kampányaiban, professzionális háttéranyagokat gyárt a politikusok meggyőzése céljából. A választott, önkéntes vezetőséget állandó, közpolitikai szakértőkkel dolgozó titkárság segíti Brüsszelben. A Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség 2004 óta tagja az EWL-nek, egy évvel korábban azzal a céllal alapult, hogy összefogja a sokszínű, progresszív magyar női civil szervezeteket és az új ernyő felvételét kérje az EWL-be. Jelenleg huszonkét egyesület, alapítvány tagja a Női Érdeknek, az ország minden területéről, sok témát képviselve (kisgyermekes nők, háborítatlan szülés, munkaerőpiac, üzletasszonyok, leszbikus nők, roma nők, vidéki nők, nők elleni erőszak, szexuális és reprodukciós jogok, védőnők, nők a tudományban, fogyatékos nők, stb.). Az évek során több árnyékjelentést írtunk az ENSZ Cedaw bizottsága részére a magyar nők helyzetéről, szakmai konferenciákat szerveztünk, kiálltunk a nők arányos politikai képviselete mellett, s mindig azért munkálkodtunk, hogy semmilyen döntésből ne hagyják ki a politikusok, gazdasági, közpolitikai és kulturális szakemberek a nőket.

A Femizine részletesebb képet is ad munkánkról: az első részben interjút készítettünk azokkal a tudósnőkkel, akik a MTA nagydoktorai lettek, és feministáknak vallják magukat. Színes reklámok helyett egy, a nemek egyenlőségét

hirdető nemzetközi plakátverseny képeit tördeltük be. A közelmúltban született két fontos könyvről olvashatunk kritikát, az egyik a Női Érdek kiadványa. Válogatást közlünk azokból a témákból, melyekkel az elmúlt években dolgoztunk: konferencián elhangzott előadások, EWL szakmai anyagok, rövid leírások formájában: nők a politikában, prostitúció és abolicionizmus, női vállalkozói lét, feminista teológia, nőtörténelem és gender kutatás, nemzetközi, nőjogi egyezmények, táncos flashmob mozgalom a nők elleni erőszak ellen, és Eve Ensler.

Végül nem feledkezhetünk meg arról a projektről sem, amely ennek a kiadványnak az elkészültét lehetővé tette. Az Egységes női hang-egyenlően hallható?! című, a Női Érdek a Norvég Civil Támogatási Alap által finanszírozott programjáról van szó, melynek keretében a magyar médiával dolgozunk, nagyszerű projektpartnerünk, a Független Médiaközpont segítségével. Ennek a projektnek a keretében kötöttünk együttműködési megállapodást a Főszerkesztők Fórumával, és szerveztünk nyári családbarát egyetemet női civil szervezetek részére, ahol a különböző társadalmi csoportok iránti szolidaritást állítottuk a középpontba.

Mindazt, ami az első számból kimaradt, a jövőre megjelenő másodikban olvashatják majd!

Jó olvasást kívánunk!

Budapest, 2015. május. 28.

Juhász Borbála | Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, elnök | Európai Női Lobb, alelnök

Bollobás Enikő
Fotó: Szilágyi Fanni

Bollobás Enikő

Hogyan lett az MTA doktora belőled? Milyen témát védtél meg? Mikor lettél az?

2009-ben védtem meg akadémiai értekezésemet, amelyben a szubjektumelméletek szerteágazó kérdéskörével foglalkoztam. Kutatásaim középpontjában az irodalmi szöveg alanyképző mechanizmusai álltak, vagyis azt vizsgáltam amerikai és magyar művekben, hogy a különböző társadalmi-kulturális szövegek miként állítják elő, pontosan mely trópusok mentén „képzik meg” az irodalmi alakokat.

Két könyvemben – a *They Aren't, Until I Call Them* címűben (amely a Peter Lang nemzetközi kiadónál jelent meg 2010-ben), és az *Egy képlet nyomában* címűben (amelyet a Balassi Kiadó adott ki 2012-ben) – valamint a hazai és nemzetközi folyóiratokban megjelent tanulmányaimban – egy, a nyelvfilozófiában gyökerező performativitás-elméletet dolgoztam ki irodalmi művek szövegközeli elemzésére.

Ez a performatív szubjektumelmélet láthatóvá teszi azokat a kulturális-társadalmi folyamatokat, amelyek többek között a társadalmi nem előállításáért felelősek. A szövegben (akár a társadalomban) azt fogadjuk el nőként, aki a női forgatókönyvek szerint, azok normáit követve „állítja elő” önmagát. Az irodalom tele van olyan nőalakokkal, akik normakövetők, vagyis a női szkripteknek megfelelően öltözködnek és viselkednek, nem szólnak bele a férfiügyekbe, nem kívánnak ágensek lenni, hanem türelemmel – „pácienciával”, páciensként – „szervedik el” az „Élet” (értsd: a patriarchátus) megingathatatlan tűnő törvényeit.

De a modern irodalomban bőven találunk olyan nőalakokat is, akik elvetik ezeket a normákat, föllázadnak, és életüket saját elképzeléseik szerint próbálják alakítani. A többségüket büntetés várja – gondoljunk csak Anna Kareninára, Nórára, vagy a magyar irodalomból Márai sablonosan tragikus hősnőire. És ha jól keresünk, olyan nőalakokkal is találkozhatunk, akik valóban alanynyá, szubjektummá válnak. A magyar karakterek közül Pórtelky Magda (Kaffka Margit *Színek és évek*-jében) például úgy lázad, hogy gondolkodik, alanyként reflektál saját életére, s rádöbben: hibát követett el, amikor nem kérdőjelezte meg az őt megképző társadalmi normarendszert. A *Mária évei*-ben Kaffka még tovább megy, s Laszlovszky Mária személyében olyan hősnőt állít regénye középpontjába, aki lassan felismeri önmagában saját vágyát a férfi nélküli életre, vagyis ellenáll a házasság mindenre kötelező normájának. Mindez a performatív szubjektumelmélet eszköztárával látványosan megragadható.

Voltak-e nehézségeid amiatt, hogy feminista, gender studies nézőpontból dolgoztál?

Az irodalomtudományban a genderszemlélet már régen nem tabu, Magyarországon sem. Aki ismeri a posztstrukturalista irodalomelméleti irányzatokat, jól tudja, hogy a feminista elmélet nem egyszerűen egy a többi közül, ha-

nem akár mindegyiket árnyaló meta-paradigma, amely új szempontokkal járul hozzá a dekonstrukciós, posztdekonstrukciós, kultúrakritikai, hermeneutikai, posztkoloniális, öko- és egyéb kritikák kérdésfölvetéseihez és módszertanához.

De hogy a kérdés általános vonatkozásaira is reflektáljak, azt hiszem, a magyar tudományos élet lassan megbékél a feminista nézőponttal, és elfogadja, hogy ma már a humán és a társadalomtudományok bizonyosan nem űzhetők komolyan a feminizmus premisszája nélkül. Ekképp a nemzetközi tudományos normáknak ma nem felel meg, mondjuk, az olyan szociológia, pszichológia, irodalomtudomány, történettudomány vagy akár teológia, amelyből hiányzik a nők vizsgálata vagy a nőszempontú vizsgálat. Mégpedig épp e kétfajta megközelítés tűnik elengedhetetlennek: egyrészt az olyan megközelítések, melyek célja, mondjuk, a nők (szociológiai) helyzetének, (pszichológiai) habitusának, (irodalmi, művészeti) teljesítményének stb. feltérképezése, másrészt az olyan vizsgálódások, melyekben a feminizmus az általános szemléletet árnyaló tényezőként jelenik meg.

Általánosságban is elmondható, hogy gondolkodó, szellemi ember mára már sehol a világon nem engedheti meg magának, hogy antifeminista nézeteket valljon.

Feministának vallod magad? Ha igen, miért, ha nem, miért nem?

Én, azt hiszem, gyerekkorom óta feminista vagyok, és fiatal felnőttkoromtól annak is vallom magam. Szerencsés vagyok, mert szüleim is sokat vártak gyermekeiktől: kemény munkát, kreativitást, a határok feszegetését, átgondolt és elhű életet. Hogy jól forgassák a táalentumokat, akár ötöt, kettőt vagy egyet kaptunk. Ezek az elvárások pedig függetlenek voltak a gyermekek nemétől.

Számomra a feminizmus azt jelenti, hogy felül kell vizsgálni mindazt, amit a társadalom adottnak igyekszik beállítani. Nem is egyszerűen felülvizsgálni, hanem megvizsgálni, hogy az a bizonyos állapot milyen folyamatok eredményeképp jött létre.

A feminista nem más, mint gondolkodó ember.

Milyen tanácsot adnál fiatal nőkkollégáidnak?

Talán ezt az egyet: gondolkodj. És semmit ne fogadj el gondolkodás nélkül. Csak akkor válaszod az örökölt mintákat, ha feltérképezted az összes alternatívát, és most ezt választod, teljes tudatossággal, tudván, hogy ez a tiéd. És ha már egészen biztos vagy valamiben, akkor képzeld el, hogy mi van, ha annak épp az ellenkezője igaz.

Tudsz ajánlani egy általad feministának tartott szórakoztató művet (bármilyen műfajút), amivel szerinted népszerűsíteni lehetne ezt a gondolatot?

Magyar regények közül Rácz Zsuzsa két *Terézanyuja* jut eszembe. Ott Kéki Kata végig ön-maga női megalkotásán fáradozik, miközben tanulmányozza a körülötte levő szubjektumok performativitását, és egyre jobban felismeri, hogy milyen szöveggönyvet játszanak. Feminista nézőpontból is nagyon izgalmas (és bonyolult) mindkét regény, ugyanakkor könnyed olvasmányként is élvezhető.

Filmek közül teljes lelkesedéssel tudom ajánlani a *Scott és Bailey* című angol krimisorozatot is, amelynek főszereplője két női nyomozó. És bár semmiféle női téma nem szerepel benne, mégis feminista filmnek – afféle másodgenerációs (poszt-) feminista filmsorozatnak – mondhatjuk. Egyszerűen dolgoznak a nők – anélkül, hogy nő voltuk számítana. Persze kollégáiktól és kint az utcán is kapnak furcsa megjegyzéseket, de mindahányszor bebizonyítják, hogy ugyanolyan jó nyomozók, mint a legjobb férfidetektívek. Mindemellett sokszor vissza-

húzódnak különös női terekbe, de ezek a terek nem hagyományosak: nem az otthonról van szó, az mindkettőjük számára kicsit zűrés, hanem a női mosdó – egymással és (női) főnökükkel ott beszélnek meg a dolgokat. Ezek a „lányos” beszélgetések adnak aztán nekik biztosságot és erőt a továbblépéshez.

Valójában bármilyen regény vagy film jó, amelyik átmegy az Alison Blechdel által megfogalmazott szellemes teszten: legyen a regényben vagy filmben két nő, akinek még neve is van, beszélgessenek, és ne férfiakról beszélgessenek. A *Terézanyu* és a *Scott és Bailey* ilyen regény, ill. film – ezért (is) érdekesek.

Dolgoztál-e együtt életedben valamilyen ügyön a magyar és/vagy nemzetközi nőmozgalommal, feminista aktivistákkal?

Feminista aktivista korszakom a rendszerváltás előtti 4-5 évre korlátozódott. Ekkor Szegeden tanítottam, s ottani hallgatóimmal egy kis feminista csoportot hoztunk létre. Mi voltunk a Szegedi Feministák, és Programnyilatkozatot adtunk ki, amelynek nagy része talán még mindig aktuális. Elég nagy sajtónk volt, kaptunk érdeklődő figyelmet épp úgy, mint kételkedő fejcsóválást.

Szerteágazó volt a tevékenységünk. Felméréseket készítettünk például arról, hogy egyetemistáink hogyan képzelik magukat 10 évvel később, milyen házasságot tartanak ideálisnak, milyen munkamegosztást a házasságban, mit gondolnak az abortuszról és hasonlókról.

Hallgatóim kampányt szerveztek a pornográfia ellen, a nyitott tereken megjelenő meztelen női test látványa ellen. A késő Kádár-korszakról van szó, amikor a pornográfia kiszúrta mindenki szemét, miközben senki észre sem vette, és nem emelte föl a szavát senki – kivéve az én diákjaimat!

Mindig mindenütt fölvetettük a női szempontot – a szegedi egyetemi sztrájk idején épp úgy, mint újságcikkekben, a 1988-as Jurta-színházbeli nagy ellenzéki fórumon, középiskolákban, rádió- és televízió-műsorokban, konferenciákon.

Én számos elemzést írtam, amelyekben rámutattam, hogy Magyarországon a nőknek két terhes örökséggel kell szembenézniük: a II. világháború előtti patriarchális mentalitással (Nyugat-Európa már a múlt század első felében is más életlehetőségeket nyújtott a nőknek, mint ugyanebben az időben Kelet-Európa) és a paternalista államszocialista szemlélettel (a nemek társadalmi lehetőségei közti különbségek csak nőttek az államszocializmus 45 éve alatt). Mert a hivatalos kádári ideológia ellenére a női esélyeket szűkre szabó, paternalista államszocialista szemlélet szerves folytatása volt a II. világháború előtti patriarchális mentalitásnak. A keleti blokkban elmaradtak a nyugati társadalmakat megrengető polgárjogi mozgalmak, melyek Nyugaton alapvető mentalitásbeli változásokat hoztak. Persze ott sem tűnt el egyik napról a másikra a rasszizmus és a szexizmus, de legalább kiderült, hogy ezek szalonképtelen nézetek, amelyeket „ciki” hangoztatni.

Azután 1989 novemberében amerikai nőszervezetek meghívására egy hetet Washingtonban töltöttem, ahol vagy egy tucat nőszervezethez ellátogattam, és számos ottani feminista aktivistával megismerkedtem, köztük több későbbi politikussal. A következő évben az Antall-kormány diplomatájaként sok segítséget kaptam ezektől a nőktől, köztük például Madeleine Albrighttól ahhoz, hogy mindig fogadjanak a legbefolyásosabb szenátorok és kongresszusi képviselők, és kicsit másként figyeljenek ránk.

Az egyik legismertebb amerikai feminista, Betty Friedan pedig 1997-ben volt a vendégünk az ELTE-n.

Ilonszki Gabriella

Ilonszki Gabriella
Fotó: Szilágyi Fanni

Hogyan lett az MTA doktora belőled? Milyen témát védte meg? Mikor lettél az?

Az MTA doktori fokozat megszerzéséhez készült könyvemmel (*Képviselők és képviselet Magyarországon*, Akadémia Kiadó 2009) összegezni szerettem volna korábbi munkámat, kutatásaimat. Ebben van egy fejezet a női képviselet témájáról is, de nem ez állt a középpontban.

Voltak-e nehézségeid amiatt, hogy feminista, gender studies nézőpontból dolgoztál?

Valójában ennek a tématerületnek, a parlamentarizmusnak és a képviselet kérdésének elemzése nyomán lettem feminista. Lehet, hogy vannak, akik feministának születnek, engem a kutatói – és hozzá kell tennem: az élettapasztalatom tett azzá. Amikor elkezdtem foglalkozni a képviselettel, a rendszerváltozás után, fel sem merült bennem a gender studies szempontja, de egyszerűen beleütköztem a problémába: a súlyos gender alapú esélyegyenlőtlenségbe. És ahogy haladtunk időben előre, a helyzet nem változott, sőt sok tekintetben rosszabb lett, nem csak abban az értelemben, hogy több más országban sikeresebben tettek a női esélyegyenlőség érdekében, hanem abban is, hogy az eredeti kutatási kérdésekre újabb rétegek rakódtak. Közpolitikai, pártpolitikai, kormányzói (pontosabban jó kormányzói) hiátusok. Ahol súlyos esélyegyenlőtlenség van, ott súlyos esélyegyenlőtlenség van – minden területen, és ez átjárja a társadalom és a politika világát. Jellemző példaként hadd említsem, hogy éppen a nagydoktori védésem során, az egyik opponens, kiváló kolléga, a dolgozat egyik érdemeként azt említette, hogy bár az foglalkozott a női ügyekkel is, de szerencsére nem esett a feminizmus csapdájába. Máig nem tudom, hogy ez most dicséret-e vagy sem.

Feministának vallod magad? Ha igen, miért, ha nem, miért nem?

Nem félek a feminizmus jelzőtől – az a baj, hogy sok tudatlanság, félreértés kapcsolódik hozzá. Óriási a felelőssége a médiának, az oktatásnak, - és elsősorban azoknak a döntéshozóknak, akik a társadalom és a politikai világ szinte teljességére vonatkozóan elvileg rálátással és döntési jogosítványokkal rendelkeznek, hogy a könnyebb utat járják: nem előre tekintenek, nem a jövőre gondolnak, nem államférfiként és államnőként – amely szó nem is létezik – viselkednek.

Persze nem fair, ha a kritikát mindig a politika világával szemben fogalmazom meg elsősorban – igaz, politológusként ezt ismerem legjobban -, mert

azt hiszem, a legrosszabb tapasztalatokat a tudós nők között szereztem. Sokan közülünk sem ismerik fel azokat a rendszerszerű hátrányokat, amelyeket a nők elszenvednek, egyébként a legmagasabb szinteken is. Itt sem egyéni élet-út problémákról, még kevésbé egyéni sérelmekről van szó, hanem rendszerszerű hátrányokról a kutatómunka feltételei és a női kutatók megbecsülése tekintetében. Pedig a női tudósok, és a női tudósi kapacitás óriási erő lehetne...

Milyen tanácsot adnál fiatal nőkkollégáidnak?

Általában is azt gondolom, hogy a feminizmusomat, a női esélyegyenlőtlenség fájdalmas felismerését nem célszerű egyéni sérelmekre lefordítani. A jó feministának nagyon kell tudni mosolyogni! Ezt akár tanácsként is megfogalmazhatom. Túl kell lépni dolgokon, és tényleg csak a fontos ügyekben – amelyek alapesetben nem az egyén ügyei és sérelmei – szólni, és beszélni. Persze a feministák sem egyformák, miért is lennének? Én azt gondolom, hogy a legtöbbet akkor tehetem, ha a kutatásaimmal felhívom a problémára a figyelmet, ha tanítványaim előtt is feltárom, és természetesen, ha a fiatal női kutatókat is helyzetbe hozom. Szerintem az ilyen példának és a támogatásnak óriási és továbbgyűrűző hatása van – habitusomból következően valószínűleg többet teszek ezzel, mintha utcai hordószónokként törnék babérokra.

Bízom abban, hogy fiatal női tanítványaim többsége emlékezni fog arra, hogy az esélyegyenlőségért mindenki tehet a saját helyén – és ez persze nem csak a gender alapú esélyegyenlőségre vonatkozik. Nincs női esélyegyenlőség szélesebb társadalmi esélyegyenlőség nélkül. És persze a mosolyon kívül rengeteg türelem kell. Sajnos be kell látni, hogy a megoldás – a nem mint társadalmi konstrukció lebontása - bizonyára meghaladja az emberi élet szűkös léptékét, ennél hosszabb távú feladat.

Dolgoztál-e együtt életedben valamilyen ügyön a magyar és/vagy nemzetközi nőmozgalommal, feminista aktivistákkal?

Többször dolgoztam együtt kiváló és elkötelezett feministákkal – és rengeteget tanultam tőlük. Életem egyik jó korszaka volt, mikor – az akkor még minisztériumi szinten létező Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Főosztály – keretében állítottuk össze a lehetséges megoldási javaslatokat, Pesten és vidéken több helyszínen szerveztünk ezzel kapcsolatos eseményeket, „érzékenyítettük” az esetleges hivatalviselőket. Ez sajnos már 6-8 éves történet. A tavalyi év nagy sikereként éltem meg, hogy a Női Érdek kötetének (*A nőtlen évek ára*) szakmai szerkesztésében részt vehettem. Ez a kötet sarokpont. Jók lennének még más területeken is fókuszált, jól megírt, a gender szempontra fegyellemmel lévő tanulmánykötetek.

Tudsz ajánlani egy általad feministának tartott szórakoztató művet (bármilyen műfajút), amivel szerinted népszerűsíteni lehetne ezt a gondolatot?

Az én feminista ajánlatom egy olyan film, ami aligha jelenik meg a feminista kategóriában, nekem mégis kedvencem – és női szempontból is az. Ez a *Zongoralecke*, Jane Campion 1993-as filmje. Egy hátrányos helyzetű (néma), kitaszított nő története – a női akaratról, eltökéltségről, és persze a szerelemről. Varázslatos!

Neményi Mária

Neményi Mária
Fotó: Szilágyi Fanni

Hogyan lett az MTA doktora belőled? Milyen témát védtél meg? Mikor lettél az?

1970-ben végeztem az ELTE magyar nyelv és irodalom tanári és pszichológia szakán. A diploma megszerzése után hat évig a Magyar Televízió Közművelődési Főszerkesztőségén szerkesztőként, majd ugyancsak hat évig az Egészségügyi Gyermekotthonok Országos Módszertani Intézetében pszichológusként dolgoztam. Tudományos pályám csak 1981-ben kezdődött, akkor kerültem az MTA Szociológiai Intézetébe. Korábban, 1978-ban bölcsészdoktori diplomát szereztem pszichológiából. Disszertációm témája – a családok társadalmi helyzetének hatása a gyermek testi és szellemi fejlődésére – már mind módszertani, mind tartalmi értelemben a szociológiai kutatások irányába mutatott. Így a Szociológiai Intézetben bekapcsolódhattam az akkoriban Cseh-Szombathy László vezetésével folyó kutatásokba, a válás, az újrarázasodással keletkezett család kvalitatív módszerekkel történő vizsgálatába. Kandidátusi disszertációm már családszociológiai témában írtam és védtem meg 1991-ben, A család és családi szerepek szociális reprezentációja címen. A rendszerváltást követően megnövekvő, elsősorban nyugati érdeklődés a poszt-socialista országok nőket érintő változásaival kapcsolatban, illetve a saját lehetőségeim kitágulása vezetett ahhoz, hogy egyre többet foglalkoztam feminizmussal, a magyarországi feminista mozgalmak hiányával, a nőkérdéssel mint kisebbségi kérdéssel. Szociálpszichológusi alapállásomnak köszönhetően a gender- és (etnikai) kisebbségi kérdéseket nemcsak elméleti, hanem kutatói szinten is egymással összefüggésben vizsgáltam. A magyarországi mainstream intézményrendszerek – egészségügy, oktatás, gyermekvédelem – és a kisebbségek kapcsolata fő kutatási témámmá vált. Akadémiai doktori disszertációm ebben a szellemben írtam és védtem meg, „Az egészségre ható tényezők strukturális, etnikai és kulturális összefüggései” címen, 2002-ben.

Voltak-e nehézségeid amiatt, hogy feminista, gender studies nézőpontból dolgoztál?

A Szociológiai Intézet – számomra legalábbis – mindig megadta a szabad választás lehetőségét kutatási témáimra. Végig gondolva nyertes hazai és nemzetközi pályázataim témáit, a gender szempont mindig jelen volt azokban, és ez nem okozott visszataszítást vagy ellenérzést abban a légkörben, ami a kutatói környezetemet jellemezte. Még az első hazai, kifejezetten a társadalmi nemek kérdésével foglalkozó tanszék megalakulása előtt több egyetemen is tartottam kurzusokat feminizmusról, a nemek társadalmi kérdéseiről. Ha ellenkezést nem váltott ki témaválasztásom, azt azért éreztem, hogy a szociológiai témák rangsorában a gender kérdés igencsak hátul szerepelt.

Feministának vallod magad? Ha igen, miért, ha nem, miért nem?

Feminista vagyok abban az értelemben, hogy a hátrányos megkülönböztetés minden formáját elítélem, beleértve a nemi alapon történő alá-fölérendeltségek társadalmilag kialakult sémáit. Nem azonosulok a feminizmus minden irányzatával, a feminista címkét legöntudatosabban akkor vállalom, amikor ennek jogosultságát megkérdőjelezzik.

Milyen tanácsot adnál fiatal nőkkollégáidnak?

Örömmel látom, hogy a fiatalabb generációk számára a feminizmus kezd anyanyelvvé válni, a társadalmi hierarchiák által megszabott, eleve elrendelt gondolkodási és viselkedési formákat egyre többen vitatják, és ez nemcsak a nő-, hanem a férfi kollegákra is érvényes. Úgyhogy csak így tovább, ne forduljatok vissza ezen az úton!

Tudsz ajánlani egy általad feministának tartott szórakoztató művet (bármilyen műfajút), amivel szerinted népszerűsíteni lehetne ezt a gondolatot?

Mészáros Márta filmjeit ilyen műveknek tartom.

Dolgoztál-e együtt életedben valamilyen ügyön a magyar és/vagy nemzetközi nőmozgalommal, feminista aktivistákkal?

A MONA (A MONA a Női Érdek alapító tagja volt. A szerk. megjegyzése) alapítói közé tartozom, éveken keresztül tisztségviselője voltam. Ez a rendszerváltozás után megalakult női szervezet sokáig meghatározó szerepet töltött be a női egyenjogúság, a nők politikai és emberi jogai, az (elsősorban a) nőket érintő témák képviselése és köztudatba emelése érdekében.

2005 óta 14 tagállamban csökkent a nemek egyenlőségéért felelős kormányzati szerv alkalmazottainak száma.

(Európai átlagadatok. Részletek a Szavaktók a tettekig. 1995-2015 A Pekingi Cselekvési Program 20 éve c. kiadványból. Szerkesztette: Pierrette Pape, fordította: Béres-Deák Rita, lektorálta: Dr Pap Enikő és Sáfrány Réka, Európai Női Lobbj, 2014, az angol változat az EWL honlapján, a magyar a Női Érdek honlapján olvasható: www.womenlobby.org és www.noierdek.hu)

Pető Andrea

Pető Andrea

Hogyan lett az MTA doktora belőled? Milyen témát védtél meg? Mikor lettél az?

2014-ben védtem meg a *Láthatatlan elkövetők. „Nyilas nők” és emlékezetük a második világháború utáni politikai igazságszolgáltatásban, különös tekintettel Dely Piroska perére* című disszertációt. A kötet a jog, igazság és a társadalmi béke hármasságának vizsgálatát tűzte ki célul. A második világháború a magyar történelem tabukkal, elhallgatásokkal, politikai vitákkal és a szaktudomány által még feldolgozatlan problémákkal teli időszak volt. A kötet azért született meg, hogy ezen problémák egy részét monografikusan áttekintse. Ezek a következők: a nők részvételének kérdése a szélsőséges radikális politikai mozgalmakban; a kérdés, hogy a nők miként váltak háborús bűnök elkövetőivé a második világháború alatt; illetve az, hogy miként alakult a háború után szerepük emlékezete. A kötet – a magyarországi szakirodalomban először – az elkövetők kategóriájának elemzéséhez a társadalmi nemek kategóriáját mint elemzési szempontot használja.

Voltak-e nehézségeid amiatt, hogy feminista, gender studies nézőpontból dolgoztál?

A dolgozat bírálói az MTA honlapján hozzáférhető értékelésükben kiemelték, hogy Magyarországon nem feldolgozott témát vizsgáltam újszerű módszerrel, de ez az MTA doktori disszertáció kritériuma. A folyamat átlátható, hiszen a honlapon szerepelnek a minősítés kritériumai és folyamata is. Az én esetemben ez 49 hónapig tartott míg 8 bizottság vizsgálta a munkásságomat, ahol maga a jelölt csak egyetlen egyen van jelen személyesen.

Feministának vallod magad? Ha igen, miért, ha nem, miért nem?

Feltétlenül, hiszen, aki nem feminista az támogatja azt az állapotot, hogy az MTA Doktorok 13%-a nő, és az egyetemi tanárok 11%-a.

Milyen tanácsot adnál fiatal nő kollégáidnak?

Kiindulópontnak kell azt venni, hogy ahogy a kutatások bizonyítják, éppen háromszor annyit kell dolgozni és teljesítenie egy nőnek a tudományban, ha ugyanolyan pozícióba akar kerülni, mint egy férfinak valamint, hogy a nők előléptetése ugyanolyan teljesítmény mellett 6-8 évvel később történik, mint a férfiaké. Ez a szabály, ha ennél könnyebben el lehet valamit érni, nem szabad elbízni

magát az embernek. Ebből a szempontból egy jól szabályozott folyamat és kvantifikált kritériumrendszer, mint az MTA doktori folyamat segíthet az előrelépésben.

Tudsz ajánlani egy általad feministának tartott szórakoztató művet (bármilyen műfajút), amivel szerinted népszerűsíteni lehetne ezt a gondolatot?

Lola run Lola. (Fuss, Lola, fuss, majd A lé meg a Lola címmel futott a hazai mozikban Tom Tykwer 1998-as filmje. A szerk. megjegyzése)

Dolgoztál-e együtt életedben valamilyen ügyön a magyar és/vagy nemzetközi nőmozgalommal, feminista aktivistákkal?

Nagyon sokan tanultam és köszönhetek a nemzetközi nőmozgalom Nagy Generációjának, akik az 1968-as mozgalmat csinálták. Joan Scott vagy Luisa Passerini munkássága és baratsága nagyon sokat jelent nekem. Mindig fordulhattam hozzájuk és másokhoz is, ha kérdésem, kételyem volt. Én is igyekszem hasonlóan készen állni a fiatalabb generáció számára. Aki velem beszél, annak éreznie kell, hogy pokoli nehéz, de meg lehet egy sikeres női tudományos pályát csinálni.

2014 márciusában az EU Alapjogi Ügynöksége közzétette a nők elleni erőszakról szóló európai felmérésének eredményeit: a 15 éves vagy annál idősebb nők egyharmada élt már át fizikai és/vagy szexuális erőszakot; minden ötödik nő szenvedett már fenyegető zaklatástól, minden második nő találkozott már a szexuális zaklatás valamilyen formájával; a 15 éves vagy annál idősebb nők 5%-át megerőszakolták.

Sélei Nóra

Sélei Nóra
Fotó: Tófalvi Kata

Hogyan lett az MTA doktora belőled? Milyen témát védtél meg? Mikor lettél az?

2011-ben adtam be az MTA-ra a pályázatot: a disszertációt és az addigi tudományos munkám adatait, 2013-ban kaptam meg a fokozatot, és ugyanabban az évben kineveztek professzornak. A disszertáció tárgya egy klasszikusnak számító, ugyanakkor feminista író volt: Virginia Woolf; a téma pedig a kulturális önreflexivitás Woolf harmincas évekbeli szövegeiben. Azt vizsgáltam, miként vet számot Woolf ezekben a szövegekben a késő középkorig visszanyúló kulturális hagyománnyal abból a szempontból, miképp pozicionálják a nőket a kulturális narratívák. A pályázati anyag beadását körülbelül tíz évnyi felkészülés előzte meg. Lelkileg is meg kellett küzdenem ezzel a feladattal, mert egyértelmű jelzéseket kaptam, hogy nem lesz egyszerű történet, és én magam is üvegplafonnak élttem meg. Ebben az időszakban tudatosan és intenzíven építettem tudományos munkásságomat: tisztában voltam vele, bőven felül kell teljesítenem a követelményeket ahhoz, hogy sikeres legyen a pályázat.

Voltak-e nehézségeid amiatt, hogy feminista, gender studies nézőpontból dolgoztál?

Sokszor elmondtam már, hogy az átlagos magyar egyetemi közeghez képest a Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézete barátságos környezet ahhoz, hogy feminista irodalmárrá váljon valaki, de ez nem azt jelenti, hogy abszolút támogató volt a környezet. Kurzusokat indíthattam ebben a témakörben, de arra sosem volt mód, hogy ezeket a kurzusokat formalizáljam bármilyen képzésformában, annak ellenére, hogy a téma szakértőiként régóta négy-hét kolléga tart genderes kurzusokat az intézetben (míg egyéb témák esetében igen nyitott tud lenni az intézet, akár úgy is, hogy a semmiből hoz létre egy képzést), és az is nyilvánvaló, hogy a hallgatók a képzés minden szintjén rendkívül fogékonyak erre a témára. Az intézet falain kívül pedig rendszeresen megkaptam kollégáktól azt, hogy amit csinálok, az pusztán politikum, elemzésként pedig rendkívül kiszámítható ez a szemléletmód és módszer, így semmi újat nem hoz a gondolkodásunkba. Ennek a vélekedésnek a summázata volt a Magyar Akkreditációs Bizottság 2008-as döntése, amely nem tartott alkalmasnak a doktori iskolai törzstag-ságra. A döntés indoklása a legérdekesebb, mert tudománytalannak, egyenetlennek értékelte addigi munkásságomat, szűknek nyilvánította a kutatási területemet (19. és 20. századi írók), valamint leírta, hogy a munkásságom kívül esik a doktori iskola tudományterületén, azaz az irodalomtudományon. Attól tartok, ez a vélekedés a legkevésbé az én addigi munkámat minősíti.

Feministának vallod magad? Ha igen, miért, ha nem, miért nem?

Igen, annak vallom magam. A feminizmus szónak van értelme, mi több, nagyon sok értelme van itt és most, hiszen minden mutató egyértelműen jelzi, hogy a nők egyenlősége igen távol áll a valóságtól. A Világgazdasági Fórum nemi alapú egyenlőtlenséget vizsgáló 2014-es felmérése szerint Magyarország a 93. a felmérésben részt vevő 142 ország közül. De ennél valószínűleg sokkal többet elmond rólunk az Isztambuli Egyezmény ratifikálásának elutasítása, a szexista közbeszéd számtalan megnyilvánulási formája, a nemi szocializáció rejtett – de sokszor már nem is rejtett – tanterve a kisgyerekkortól a felnőttkorig, a nőket illető kirekesztő fogalmak sora, a nőkre vonatkozó gyűlöletbeszéd és a nők elleni erőszak legváltozatosabb formáinak elfogadottsága – vagy legalábbis meg nem kérdőjelezése – a magyar társadalomban. Ebben a légkörben nem tudok nem feminista lenni.

Milyen tanácsot adnál fiatal nőkollégáidnak?

Legyen bennük kellő bátorság a határok feszegetéséhez, de kellő józanság és helyzetfelismerő készség is ahhoz, hogy észrevegyék, hol ütköznének olyan falakba, amelyeket még nem lehet áttörni, mert csak ők szereznének mély és talán be sem gyógyuló sebeket, és legyen bennük kellő taktikai érzék és kreativitás ahhoz, hogy ezeket a helyzeteket is megoldják, akár a saját előnyükre is fordítsák! De semmiképp se adják fel terveiket és álmaikat!

Tudsz ajánlani egy általad feministának tartott szórakoztató művet (bármilyen műfajút), amivel szerinted népszerűsíteni lehetne ezt a gondolatot?

Szerintem nehéz behatárolni azt, hogy mi feminista mű: az olvasatok azok. Engem azok a szövegek érdekelnek leginkább, amelyek a struktúrák működésmódját leplezik le genderszempontról. Ha egy valamit kell ajánlanom, akkor az Ridley Scott 1991-es filmje, a *Thelma és Louise*.

Dolgoztál-e együtt életedben valamilyen ügyön a magyar és/vagy nemzetközi nőmozgalommal, feminista aktivistákkal?

A szó szoros értelmében vett nőmozgalmi akciókban nem vettem részt, de az elmúlt húsz-húszkét évben mindig feministaként határoztam meg magam, mindig adtam hozzá az arcomat, a nevemet, és egy-két kivételtől eltekintve mindig igent mondtam olyan felkérésekre, amelyek arra adtak lehetőséget, hogy a feminista gondolkodásmódot, ügyeket és célokat a tanterem falain túl is közelebb vigyem az emberek gondolkodásához. A tanítás hatásában mind a mai napig hívő tanárként meggyőződés, hogy azáltal, hogy felvállalom a feminizmust a tanteremben és írásaimban több mint két évtizede, közvetve hatásom van a következő generációk feministáira – többek között nőmozgalmi aktivistáira – is.

Anna Gizella

Üdvözlöm a Femizine magazin olvasóit, Anna Gizella grafikus művész vagyok! Nagyon örülök, hogy a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség jóvoltából megjelenhet e kiadványban a Posterfortomorrow társaság néhány plakátja és bemutathatom magát a szervezetet.

E művészeti közösség mára már a világ egyik legjelentősebb grafikai megmozdulásává nőtt, nemzetközi plakátfórum. 2009 óta működik és célja, hogy minden évben fölhívja a figyelmet egy kivételesen fontos társadalmi témára, hogy vitát indítson a környezetünket érintő ügyekben, hogy védje az emberi jogokat, és hogy részt vállaljon egy világjobbító diskurzusban, sőt kezdeményezze azt. A szervezet alapítója Hervé Matine, iráni származású francia művész, akinek olyan támogatókat sikerült megnyernie az ügghöz, mint az Európa Tanács, az UNESCO, az Amnesty International, vagy a Francia Külügyminisztérium.

Micsoda fantasztikus dolog, amikor a plakátok nyelvén alkotók ezrei szólalnak meg nehéz sorsban élő embertársaikért! És milyen jó érzés részt venni ilyen csapatmunkában, főleg, hogy Orosz István grafikus művész kollégámmal együtt tehettem ezt, aki a hazai és nemzetközi művészeti életben egyaránt méltán neves személyiség. 2012-ben Hervé levélben hívott meg bennünket, hogy közreműködjünk a Gender Equality Now! címmel indított pályázatuk zsűrijében. A több ezerből kiválasztott legjobb száz plakát így kerülhetett bemutatásra először a soproni Nyugat-Magyarországi Egyetemen, majd Budapesten, a Magyar Képzőművészeti Egyetemen. Ezzel a lépéssel becsatlakoztunk egy olyan nemzetközi plakátakció sorozatba, amely Párizsban és a világ számos országában mindenhol ugyanazon a napon, december 10-én, az Emberi Jogok Világnapján látható egyszerre. Nem csak az internacionalista véráram miatt fontos ez számunkra, hanem mert elég közelről érinti a mi társadalmunkat is a Posterfotomorrow által meghirdetett egy-egy emberjogi téma. Rövid idő alatt nem gondolom, hogy le lehet bontani évszázadok alatt berögzült sztereotípiákat, de kicsi lépéseket tehattünk azzal, hogy a felszínre hozzuk a problémákat, hogy vizuálisan beszélünk a bennünket érintő nehézségekről egy vizuálisan jól értő széles közönségnek.

Anna Gizella saját magáról

Első szociális jellegű munkámat 10 évesen készítettem, a Föld Világnapjára rendezett versenyre. A díjazása nagyon különleges volt, hatalmas méretben festhettem fel a vidám, színes képemet egy lakótelep szürke falára. Természetesen kaptam magam mellé segédeket is, hiszen egymagam nem bírtam volna a 3x5 méteres falat telepíngálni, ami még ma is látható a szülővárosomban, Nyíregyházán. Így került az első plakátom az utcára és egy helyi oktató könyvbe. Azután eltelt sok idő grafika nélkül, az élet másfelé sodort. 40 évesen rám tört a vágy, hogy újra rajzoljak, és a Budai Rajziskola grafika szakára jelentkeztem. Nagy hálá-

POSTERFORTOMORROW

val gondolok az iskolámra! Rögtön házfeladatnak a Good50x70 Nemzetközi Szociáldesign versenyére kellett plakátot készítenem, melyet be is válogattak abba a kiállítási anyagba, amelyet a világon számtalan helyen mutattak be galériákban, egyetemeken, szabad tereken és megjelenhetett egy gyönyörű albumban. Ma a Magyar Képzőművészeti Egyetem ötödéves hallgatója vagyok, és továbbra is a figyelemfelkeltő, tiltakozó tervezőgrafikusok közé tartozom. Részt vállalok nemzetközi felhívásokban, több első helyezéssel, arany éremmel a zsebemben már merek álmodozni egy olyan stúdióról, amely rendszeresen kiveszi a részét társadalmi feladatokból, mert hiszem, hogy a művészeknek feladatuk támogatni az emberi felelősségvállalás kérdését, és hangot adni a körülöttük zajló aktuális társadalmi és politikai ügyeknek.

Biográfia

ISKOLA:

2008-2010 Budai Rajziskola

2010 Magyar Képzőművészeti Egyetem Tervezőgrafika szak

DÍJAK: Citizen 2020 Skopjeposter Fődíj

Mank logó és arculat pályázat Fődíj

Hiiiibrand Nemzetközi logó dizájn

arany érem brand kategória | arany érem logó kategória | bronz érem logó kategória | nívó díj

Nemzetközi veseprogram Budapest fődíj és nívódíj

Socialdesignposter Speeds of peace fődíj

Green+you posters for Japan | nívódíj

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁS:

Dumplupinar University - Törökország

Posterfortomorrow - Gender Equality Now! - Nemzetközi pályázat

Louvre múzeum, Pompidou központ és több, mint 40 ország

Nemzetközi szimpózium - Erőszak megelőzés - Törökország

Danks plakát múzeum - Human to be! Hollandia

Ezrum Nemzetközi szimpózium Isztambul

XVIII. Országos Békéscsabai tervezőgrafikai biennále

Matt Urban folklore pályázat Budapest

Green+you Nemzetközi pályázat - New-york

Walls Down 2011: 5 TH Nemzetközi poszter kiállítás - Peru

Kecskeméti Animációs filmfesztivál - Kecskemét

Transparency International Hungary Merj tenni! - Budapest

Good 50x70 associazione culturale good design - Milanó

Recolor Somalia - Imam Ali Art Museum

Good 50x70 associazione culturale good design - Milanó

ZSÚRI TAGSÁG:

Posterfortomorrow Párizs | Green+You New-York

KURÁTOR

2012 - Gender Equality Now! - Nyugat-Magyarországi Egyetem

és Magyar Képzőművészeti Egyetem

*Anna Gizella (Magyarország): Female Genital Mutilation.
Fordítás: 140 millió női genitális csonkítás*

140 million Female Genital Mutilation

Szamosi Barna, genderkutató
Fotó: Szilágyi Fanni

Szamosi Barna

könyvismertetés
A nőtlen évek ára –
a nők helyzetének közpolitikai
elemzése 1989 – 2013.

A rendszerváltás óta eltelt 25 év nem hozott jelentős áttörést a nők társadalmi egyenlőségét és politika reprezentációját illetően. Ennek az összetett társadalmi problémának a hátterét tárja fel a kötet, és arra kínál válaszokat az olvasóknak, hogy a várt előrelépés miért nem tudott megvalósulni a magyarországi politikai környezetben, valamint ennek milyen gazdasági hatásai vannak a jelenre és a jövőre nézve. A kötetet Juhász Borbála szerkesztette, aki a Női Érdekérvényesítő Szövetség elnöke és az Európai Női Érdekérvényesítő Szövetség alelnöke. Az elemzés a Central and Eastern Europe Trust Fund Alapítvány támogatásával és a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség munkájának az eredményeként jött létre. A könyv egyes fejezeteiben a magyarországi közpolitikák egyes területeinek társadalmi nemi aspektusaival foglalkozó kutatók elemzésein keresztül ismerhetjük meg a jelenleg is aktuális nőket érintő problémák történeti vonatkozásait.

A kötet hét fejezetben tárgyalja a legfontosabbnak tekintett kérdéseket valamint minden témához kapcsolódóan elemzést olvashatunk az adott genderpolitikai kérdéskör költségvetési vonzatairól, minden esetben Szekeres Valéria genderközgazdász szemszögéből. A könyvben a kormányzás és a társadalmi nemi egyenlőség összefüggései, a többszörös diszkrimináció szemléletének bevezetése, a nők munkaerő piaci helyzete, a szociálpolitika gyermekekre, idősekre és fogyatékkal élőkire irányuló kérdései, az egészségügy-, az oktatás nőket érintő közpolitikai kérdései, valamint a nők elleni erőszak és a prostitúció gender kérdései kerültek feldolgozásra. A fejezetekben kiemelten szerepelnek a fontosabbnak ítélt szakkifejezések, példák, illetve jelentősebb problémák, amelyek segítik az információ strukturálását és a kevésbé jártas olvasók szövegértését.

A szerzők empirikus kutatásaikra támaszkodva és a nemzetközi szakirodalmat felhasználva mutatják be az egyes problémaköröket. A cikkek statisztikai adatokkal, grafikonokkal alátámasztva vezetnek végig a '89-től tartó időszakot jellemző trendeket a vizsgált nőpolitikai területeken.

Az első fejezetben Ilonszki Gabriella politológus érvel amellett, hogy a nők esélyegyenlőségét két alapvető probléma akadályozza: az egyik a női kvóta bevezetésének bal és jobboldali elutasítottasága, valamint az „elittanulás” hiánya. Ez azt jelenti, hogy a politikai elit nem fogadja el az európai normák egy részét, akadályozva ezzel a női esélyegyenlőségi politikát. A második fejezetben a szerzők, Dósa Mariann és Krizsán Andrea politológusok, félig strukturált interjúkra támaszkodva a többszörös diszkrimináció – vagyis olyan egymással összekapcsolódó társadalmi hátrányok, mint a nem, szexuális orientáció, etnikai identitás és fogyatékkal élés – összefüggéseit vizsgálják, és a szemlélet közpolitikai integrációjának szükségességére hívják fel a figyelmet.

A harmadik tanulmányban a nők foglalkoztatását érintő társadalmi nemi kérdéseket tekinti át Vajda Róza szociológus. Arra világít rá a cikkében, hogy a nők munkaerőpiaci problémáinak tekintetében csak úgy érhető el jelentős változás, ha szétválasztják a családpolitika és foglalkoztatáspolitikai szempont- és eszközrendszerét. A negyedik fejezetben Aczél Zsófia és Gyarmati Andrea szociológusok a gyermekeket, időseket és fogyatékossgal élőköt érintő szociálpolitikai támogatásokat elemzik. Munkájukban a magyar szakirodalomban kevésbé alkalmazott gondoskodási megközelítéssel mutatják be a következményeit annak, hogy nem épültek be a magyar szociális támogatási rendszerbe az unióban már elfogadott esélyegyenlőségi szempontok.

Az ötödik fejezet témája a nők egészségügyi kérdéseinek elemzése, amit Kovács Katalin szociológus tárgyal. A cikkéből kiderül, hogy gender szempontból hiányos a szemlélet, vagyis, a nők egészségügyi érdekei nem jelennek meg az egészségpolitikai deklarációkban. Ez ahhoz vezet, hogy nem lehet hatékony, azaz gender-specifikus válaszokat kidolgozni a nőket érintő egészségügyi problémákra. Emellett arra is felhívja a figyelmet, hogy a nők egészségét érintő preventív eszközöknek szélesebb körben kell elérhetőnek lenniük ahhoz, hogy pozitív érdemi változás legyen tapasztalható. A hatodik fejezetben Kereszty Orsolya neveléstudományi kutató elemzi a nők helyzetét a magyar oktatási rendszerben. Interszekcionális megközelítést javasol annak érdekében, hogy az oktatás valóban egyenlő esélyeket adjon biológiai nemtől, etnikai hovatartozástól, földrajzi helyzettől, társadalmi-gazdasági státusztól, vagy szexuális orientációtól függetlenül. Amellett érvel, hogy tudatosítani kell a társadalmi nemi szerepek konstruáltságát, ennek megfelelően a hozzájuk kapcsolódó elvárásokra is dinamikusan változóként kell tekinteni, hiszen ha rögzítettnek vesszük, korlátozzuk az egyén egyenlő esélyeit a társadalomban.

Az utolsó fejezetben Tóth Olga szociológus elemzése arra mutat rá, hogy a nők elleni erőszak és a prostitúció elleni intézményes fellépés, bár nem volt eredménytelen az elmúlt húsz év során, a változás nagyon lassan megy végbe. A lassúságot azzal magyarázza, hogy a feminista szemlélettől elzárkózó politikai vezetés nem vonta be a törvényalkotásba a problémakörben elismert genderszakértőket. Ennek következtében a törvényhozásban olyan szemléletmód uralkodik, ami továbbra is keveseket érintő, láthatatlan ügyekként kezeli a nők elleni erőszak kérdését.

A tanulmánykötetre alapozva a Női Érdek megjelentette a tárgyalt közpolitikai problémakörök-höz kapcsolódó ajánlásait is (Juhász 2014). A kötetben az adott területek civil szakértőinek rövid strukturált javaslatait olvashatjuk. Egymáshoz kapcsolódásuk miatt érdemes a két kötetet együtt olvasni. Az elemzések közérthető nyelven vannak megfogalmazva, ezért nem csak a szűkebben vett genderpolitikával foglalkozó politikusok, civil szakértők, kutatók, főiskolai-, egyetemi hallgatók, de laikus érdeklődők is hasznos információkat nyerhetnek a kötetekből.

Felhasznált irodalom

Juhász Borbála (Szerk.) (2014) *A nőtlen évek ára-a nők közpolitikai helyzetének elemzése 1989-2013 és A magyar női érdekvérvényesítő szövetség közpolitikai ajánlásai.* Budapest: Magyar Női Érdekvérvényesítő Szövetség.

Sáfrány Réka
Fotó: Szilágyi Fanni

Sáfrány Réka

A nők politikai részvétele Magyarországon a rendszerváltástól a 2014-es választásokig

A magyarországi nőjogi civil és szakmai szervezetek – a női politikai képviselet visszaesését tapasztalva – a rendszerváltás utáni évektől kezdve már korán napirendre tűzték, majd folyamatosan a tevékenységük prioritásai között tartották a nők politikai részvételének kérdését.

Így például a MONA Magyarországi Női Alapítvány több rendezvénye és kiadványa foglalkozott a 90-es években a kvóta témájával, ezenkívül egy tanulmánykötetet jelentetett meg a nők részvételi esélyeiről és munkájáról az önkormányzatokban. Ezek után 2003-tól elsősorban a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, önállóan és összehangolva az Európai Női Lobbival, amelynek tagszervezete, gyakorolt folyamatos lobbitevékenységet és indított kampányokat a nők és a férfiak kiegyenlített politikai részvétele mellett. Más civil szervezetek és csoportosulások is igyekeztek változást elérni a témában, pl. a Nők a Pályán kezdeményezett aláírásgyűjtést a témával kapcsolatos népszavazás érdekében.

Sajnos mindezek ellenére immár több évtizedes tapasztalat az, hogy Magyarországon, mind a nemzetközi szervezetek, mind pedig a civil szervezetek ajánlásait figyelmen kívül hagyva, egyik eddigi kormányzati ciklusban sem történtek jelentős lépések annak érdekében, hogy a nők és a férfiak egyenlő esélyekkel, egyenlő arányban vehessenek részt a politikában. Tapasztalatunk szerint elsősorban három fontos háttértényező hiányzott eddig a fenti célok megvalósulásához:

- Az eddigiekben egyik kormány sem nyilvánította ki elköteleződését a nők egyenlő politikai részvételének ügye iránt, erős politikai akarat hiányában pedig nem született olyan jelentős közpolitikai intézkedés, amely nemzeti szinten kezelte volna a kérdést.
- Ennek egyik folyományaképpen, bár a nemzetközi normákat követve Magyarország létrehozott egy olyan kormányzati intézményi struktúrát, amely a nemek egyenlőségét hivatott elősegíteni, sajnálatos módon ez egyrészt nem kellően magas szinten működik a kormányzaton belül – egy 3-6 fős minisztériumi (fő)osztályként –, másrészt hatásköre is limitált. Ezenkívül azok a testületek, amelyeket a nemek egyenlőségével foglalkozó szakértőkkel és civilekkel történő konzultáció céljából alapítottak, sajnos sokkal inkább formális, semmint érdemi, előzetes tanácskozásra nyújtottak lehetőséget.
- Végül, de nem utolsósorban az is többek között e téma mellőzöttségét jelzi, hogy csak névleg létezik egy átfogó, a nemek társadalmi egyenlőségét elősegítő nemzeti stratégia. Mióta 2010-ben a szocialista kormány ciklusának legvégén életbe lépett, azt nem valósították meg. Az első, ezzel kapcsolatosan elfogadott 2 éves cselekvési terven kívül továbbiak nem is születtek.

Sajnálatos módon két olyan lehetőséget is elmulasztott a magyar országgyűlés, egyet 2007-ben, egyet pedig 2011-ben, amely anemi kvóták

bevezetésére adott volna alkalmat. A kvótára, bár azt sok képviselő az államszocialista időkben ráakódott negatív asszociációkat idézve alapvetően visszautasította, világszerte úgy tekintenek, mint a leghatékonyabb demokratikus átmeneti intézkedésre, amely elhárítja a legjelentősebb akadályokat a nemek egyenlő politikai részvétele előtt. Különösen aggasztónak gondoljuk, hogy a téma társadalmi támogatottsága ellenére az országgyűlési képviselők e demokratikus hiányosság orvoslását nem tartották elég sürgető problémának ahhoz, hogy akár saját érdekeiken is túllépve az ügy elősegítése mellett döntsenek. Főként a 2007-es törvénytervezetek vitája alkalmával, amikor vélhetően nagyobb esélye lett volna az elfogadásuknak, kifejezetten hátráltató tényezőnek tartottuk, hogy minden pártban úgy döntöttek, lelkiismereti, ne pedig pártok szerinti egységes szavazás legyen a kérdésben.

Természetesen elengedhetetlen volna a pártok nyitottabb hozzáállása ez ügyben a törvénytervezetek előkészítése, elfogadása és megvalósítása során egyaránt. Az EU Belpolitikai Főigazgatóságának 2013-ban a nemi kvóták európai implementációjáról megjelent tanulmányában a pártokat tartják a nők részvételét megghiúsító fő tényezőnek, azaz a kapuőröknek, mivel a belső jelölési folyamat többnyire nem átlátható módon történik. Ezen a tényezően tehát a pártoknak van módjuk elsősorban változtatni, melyhez az EU más tagállamaiban bevált eljárások, amelyek a legtöbb pártcsaládon belül elterjedtek, jó példát jelenthetnek. A kvótán kívül és azt kiegészítendő sok más eszköz is a pártok rendelkezésére áll ahhoz, hogy elősegítsék, hogy a nők a teljes jelölési és választási folyamatban a férfiakhoz képest kevesebb hátránnyal és reális eséllyel vegyenek részt.

A politikai részvétel terén erőteljes nemi előítéletességet tükröző hazai gyakorlatot, illetve az ezt ellensúlyozó kormányzati politikák hiányát az ENSZ CEDAW Bizottsága is hosszú ideje felrója kormányainknak. A nemek egyenlőségével kapcsolatos, 2013-ban benyújtott kormányzati jelentés nyomán a CEDAW Bizottság többek között a fent említett háttérproblémák megoldását sürgette. A nemek kiegyenlített politikai szerepvállalása érdekében pedig szintén azt javasolta, hogy a kormány mielőbb vezessen be átmeneti intézkedéseket, például elsősorban kvótákat.

A Női Érdek témával kapcsolatos közpolitikai ajánlásai a fenti okokból mind a kormányt, mind az országgyűlést, valamint egyenként a pártokat is megszólítja és kéri az együttműködésre. Ajánlásaink a következők:

- A kormány nyilvánítsa ki elköteleződését a nők politikai szerepvállalásának támogatása és növelése iránt a politikai képviselet és intézményrendszer minden szintjén, összhangban a jó kormányzás, a társadalmi igazságosság és hatékonyság alapelveivel, valamint az Alaptörvény nők és férfiak egyenjogúságára és az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekre vonatkozó passzusaival.
 - A jogalkotók vezessenek be minden pártra nézve kötelező, egyenlő, azaz 50-50%-os arányra törekvő nemi kvótákat az országos és az európai parlamenti választási listákra vonatkozóan, amelyben a női és a férfi jelöltek egyaránt esélyes pozíciókban, felváltva szerepelnek.
 - Az egyéni körzetekben induló nő és férfi képviselőjelöltek számára biztosítsanak egyenlő esélyeket, anyagi forrásokat és egyenlő mértékű láthatóságot.
 - A pártok kapacitásbővítést célzó programokkal segítsék különösen a helyi, önkormányzati szinten már politikai tapasztalatot szerzett női képviselők esélyeit az országos képviselői pozíciók elnyerésére.
 - A kinevezett politikai testületekben is biztosítsák a nők és a férfiak egyenlő mértékű képviseletét a politikai kinevezésekre vonatkozó paritásos rendszer életbe léptetésével.
 - A kormány a fenti intézkedések mellett a nők politikai részvételi arányának növelésére vonatkozó ütemtervet is léptessen hatályba, és ellenőrizze annak megvalósulását. Emellett alkalmazzon nemi szempontú hatásvizsgálatot

a választási és pártfinanszírozásra vonatkozó törvényekkel kapcsolatban, a nemek közötti egyenlőség megvalósulásának elősegítésére.

- A kormány a politikai intézmények (pl. az országgyűlés) infrastruktúrájának és munkarendjének kialakítása során tegye lehetővé a munka és a magánélet jobb összehangolását nők és férfiak részére egyaránt, és szolgáljon jó példaként az erre vonatkozó intézkedések bevezetése és nyilvános népszerűsítése által.

Továbbra is reméljük, hogy közpolitikai ajánlásaink megvalósításában számíthatunk a politikai döntéshozók együttműködésére.

A kutatás és fejlesztés területén is igen alulreprezentáltak a nők, különösen a magas szintű tudományos pozíciókban: a vezető akadémikusoknak csak 20%-a nő, és az Európai Unió egyetemei közül csak minden tizediknek van női rektora.

Az Európai Unióban a hírekben szereplő személyeknek csak 24%-a nő. Ráadásul, míg a férfiakat általában szakértőként szólaltatják meg, a nőket áldozatként vagy az általános olvasó- vagy nézőközönségbe tartozóként állítják be.

A nők általában fenntarthatóbb módon utaznak, mint a férfiak. Európában azoknak a nőknek a száma, akik autót vezetnek (40%) kisebb, mint az autót vezető férfiaké (62%).

Fabio Caselli (Svájc) : Gender (In) Equity.
 A plakáton az egyes országok Nemek Egyenlősége Index-en
 mért helyét mutatja a grafikon.

Ilonszki Gabriella

Társadalmi értékrend, állami értékrend és a női esélyegyenlőség

(elhangzott A nők részvétele a politikában- hazai és nemzetközi körkép a 2014-es parlamenti választások után és az önkormányzati választások előtt c. EBESZ-Női Érdek közös konferencián Budapesten, 2014. október 3-án. Az előadás rövidített változata)

Gyakran előfordul, hogy amikor hazánkban a nőknek a döntéshozatali pozíciókban tapasztalható alulreprezentáltságának okait keresik, a társadalmi értékrendre hivatkoznak: az emberek nem tartják problémának, hogy kevés nő van döntéshozatali pozícióban, elégedettek ezzel a helyzettel. Ez a megközelítés nem körültekintő, így magyarázatként nem kielégítő. Kétségtelen, hogy a magyarországi értékrendben vannak patriarchális vonások, a nők egy része is elfogadja az uralkodó otthoni és társadalmi munkamegosztást, ami a közéletben a nők alulreprezentáltságában mutatkozik meg. Nem lehet elég gyakran ismételni, hogy a nők politikai részvételére vonatkozó adatok alapján abszolút sereghajtók vagyunk a korábbi szocialista országok között is. A társadalom felelősségére és értékrendjére mutogató magyarázat mégsem kielégítő, mert nem veszi figyelembe a rendelkezésünkre álló adatokat és nem érvényesíti az összehasonlító szempontot. Tudományos vizsgálatok igazolják, hogy a magyarországi társadalom jelentős része kritikusan gondolkodik a problémáról, és a női esélyegyenlőségre vonatkozó vélemények nem „rosszabbak” hazánkban, mint a többi poszt-szocialista országban. Három vizsgálati eredményre érdemes röviden kitérni – megelőlegezve azt az összefüggést, hogy nem pusztán társadalmi értékrend létezik, hanem állami értékrend is.

Az első felidézendő kutatási eredmény viszonylag régi (sajnálatosan nem volt forrás az ismétlésre), de tudjuk, hogy az értékrend, a politikai kultúra egyik tartópillére lassan változik. „Ön mennyire ért egyet azzal az állítással, hogy összességében a férfiak jobb politikai vezetők, mint a nők?”, kérdezte a World Value Survey 1995-ös felmérése, több más a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó kérdés mellett.

Magyarországon és a környező államokban (Cseh Köztársaság, Lengyelország, Szlovákia) a megkérdezettek többsége – az egyes nemeken belül is – úgy vélte, hogy a férfiak jobb politikai vezetők, mint a nők és a férfiak mindenhol nagyobb arányban értettek egyet ezzel, mint a nők. Mindezzel együtt a magyarországi adatok nem „rosszabbak”, mint a térség átlaga. Sőt, a magyarországi férfiak mondták a legkisebb arányban – persze így is sokan, 58 százalékuk – hogy a férfiak jobb politikai vezetők, de ez az arány a Cseh Köztársaságban 60, Lengyelországban 67 és Szlovákiában 74 százalék volt. A nők mindenhol kisebb arányban vallották ugyanezt: a magyarországi női válaszolók 48 százaléka. Leginkább a lengyelországi női válaszolók fogadták el a véleményt, 61 százalékban. Ehhez képest napjainkban Lengyelországnak női miniszterelnöke és hat női minisztere van, valamint törvényi kvóta segíti a nők politikai esélyegyenlőségének érvényesülését a parlamenti választásokon.

Az újabb közvéleménykutatási adatok sem árulkodnak a társadalmi értékrend „elmaradottágáról”. Erre leginkább a parlamenti kvóta bevezetésének körülménye kiváló példa. Jól ismert, hogy kudarcba fulladt két törvényjavaslat és egy népszavazási kezdeményezés a női kvótára vonatkozóan. Az előkészítetlenül kezdeményezett és a külső-és belső pártharcok minden jegyét magán

viselő kvóta törvényjavaslatok sorsa jelzi, hogy a pártok nem vállalták a női képviselet erősítését: a vérszegény baloldal soha nem állt ki teljes szívvel a női esélyegyenlőség ügye mellett, és a nem modern jobboldal sem a pártok(pártjuk) visszaszorulása, sem bővülése időszakában nem tekintette, tekinti ezt feladatának. A pártok tétlenségét részben a társadalmi elvárások hiánya is okozhatja vagy legalábbis engedheti, hiszen a magyar társadalom általában inaktív, így a férfikvóta alapján működő pártok nagyobb kockázat nélkül képviselhetik a patriarchális véleményeket és cselekedhetnek annak alapján. A pártok sok esetben, így az elbukott népszavazási kezdeményezés kapcsán is elutasításként kommunikálták a társadalmi inaktivitást, pedig ez inkább a civil szféra gyengeségét jelzi. 2010 májusában az akkori Szociális és Munkügyi Minisztérium felkérésére a TÁRKI végzett egy reprezentatív felmérést a magyarországi felnőtt lakosságnak a nők esélyegyenlőségére vonatkozó véleményéről. A férfiválaszolók 51 százaléka, a női válaszolók 56 százaléka válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy „Ön egyetértene-e azzal, hogy a nők politikai, gazdasági és tudományos részvételét politikai eszközökkel segítsék elő (pld. kvótával, amely előírná, hogy milyen legyen a nemek közötti arány)?”. Ráadásul elég magas (11 százalék) volt a bizonytalanok aránya, ami az alulinformáltság jele, vagyis az elutasítás csak kb. 1/3-nyi volt. A válaszok eredménye azért is figyelemre méltó, mert jelzi, hogy a társadalom többsége más állásponton van, mint a politikai hatalomban lévők többsége, amit a kvótára vonatkozó parlamenti szavazások mutatnak.

A legújabb, a 2014-es parlamenti választási adatok elemzése is bizonyítja, hogy a társadalom nagy többsége egyáltalán nem ellenséges a nők politikai részvételével szemben. Erre nem a parlamenti számarányok, hanem a választói magatartás eredményei világítanak rá. A parlamentbe való bekerülést alapvetően a pártok döntenek el: ők (és ez alatt gyakran a legszűkebb pártvezetést, ha nem kizárólagosan a pártvezetőt érthetjük) állítják össze a pártlistát, és nevesítik a választókerületi jelölteket. A választóknak ebbe Magyarországon semmiféle beleszólása nincs. (Zárójelben meg kell jegyezni, hogy ez önmagában is az állami értékrend problematikus voltára utal: alig van már olyan demokratikus ország, ahol a jelölési folyamatba ne engedne valamiféle beleszólást a politikai vezetőréteg.) A választó tehát abból választ, ami (aki) a szavazólapokon elé kerül. Természetesen érvényesülnek a párt-preferenciák, ami nem meglepő egy pártközpontú politikai rendszerben, de az egyéni választókerületi eredményeket tekintve nem mutatható ki szignifikáns összefüggés a jelölt neme és a megszerzett szavazatok aránya között. Ez azt jelenti, hogy a választók nem büntetik a jelöltet a neme miatt! Ha a pártok több női jelöltet állítanának, ezzel nem veszítenének. Igaz, ehhez helyzetbe kellene hozni vagy még inkább „helyzetbe engedni” a női jelölteket, hiszen az is látható az adatokból, hogy a női politikus aspiránsok kevesebb politikai erőforrással rendelkeznek, mint férfi-társaik, például kevesebb fontos pozíciót birtokolnak, és nagyobb arányban szenvednek a fluktuációtól – ennek ellenére hozzák pártjuknak a férfiakéval egyenlő mértékű szavazati arányokat.

Ez a pártpolitikai értékrend határozza meg döntően az állami értékrendet. Az állami értékrend tükröződik a közpolitikai döntésekben. Az, hogy mit közvetítenek, és milyen döntéseket hoznak a közfunkciót ellátó szereplők és intézmények döntő befolyással van a nők lehetőségeire, a női és általában a társadalmi esélyegyenlőség enyhítésére-vagy fokozására. A társadalom általában nincs, vagy nagyon ritkán van „döntési” pozícióban e tekintetben, tehát nem tehető felelőssé, még kevésbé kizárólagos felelőssé az esélyegyenlőtlenségek fennmaradásáért.

Amennyiben ez az állami értékrend tartósan érvényesül, fokozódó problémákkal kell szembenézni mind a leíró, mind a szimbolikus, mind a tartalmi képviselet tekintetében, tehát mindhárom szempontból, amelyre figyelemmel kell

lenni az alulreprezentáltság jellegének feltárásakor. A polarizált, ellenséges indulatokat szító és negatív kampányra építő politika elidegeníti a nőket – így valósággá válik a gyakran hangoztatott téveszme, hogy a nők nem jelentkeznek a feladatra, vagyis valóban egyre kevesebben lesznek, a számszerűsége építő leíró képviselő-felfogás alapján.

Amennyiben a pártok csak férfi-arcot viselő nőket engednek be soraikba, a szimbolikus képviselő is veszélybe kerül: pozitív minták nélkül már a nők sem hiszik el, hogy képesek érdekeik megfogalmazására és érvényesítésére. Valósággá válik az a téveszme is, hogy a választók ellenszenvvel viseltetnek a női politikusok iránt.

Végül, minél kevesebb nő lesz döntési helyzetben, annál kisebb lesz a valószínűsége, hogy bizonyos esélyegyenlőségi szempontok érvényesüljenek, hiszen a nagyobb arányú női jelenlét általában kedvez az esélyegyenlőségre figyelemmel lévő közpolitikáknak. Ezzel a tartalmi képviselő-lehetősége is csökken.

Ezek a folyamatok súlyos társadalmi működési és hatékonysági problémákhoz vezetnek, erőforrás-vesztéssel, kontraszelekcióval járnak. A nők esélyegyenlősége általános társadalmi érdek, és a társadalom többsége ezt érti is.

A szív- és érrendszeri megbetegedések Európában a nők halálzásának és fogyatékoságának leggyakoribb oka.

18 tévhit a prostitúcióról

A European Women's Lobby 2014-es kampányának magyar, átdolgozott és rövidített fordítása

1. tévhit: „A prostitúció a legősibb mesterség a világon”

Ellenkezőleg: talán inkább a striciség a legősibb mesterség. Egyébként abból, hogy valami régóta létezik, egyáltalán nem következik, hogy nem is kell, vagy nem is lehet változtatni rajta. Senki nem mondja, hogy „gyilkosság mindig volt, mindig lesz, így hát sajnos nem lehet mit tenni ellene.” Jusson eszünkbe a halálbüntetés vagy a rabszolgaság példája.

EZ IS EGY DÖNTÉS?

2. tévhit: „Ez is csak munka, mint bármi más.”

Tudunk-e más olyan foglalkozásról, amelynek művelői a lakosságra jellemző átlagos halálozási arányszám 10-40-szeresével kénytelenek szembenézni? Tudunk-e még egy olyan munkakör-ről, amelyben a „dolgozók” 60-80 százaléka rendszeres fizikai és szexuális erőszakot él át? Ha ez ugyanolyan munka, mint bármelyik másik, akkor vajon miért olyan kevés nyugat-európai nő él e kitűnő lehetőséggel? Miként lehet, hogy a prostituáltak túlnyomó többsége Nyugaton bevándorló, a szegényebb országokban pedig kisebbségi és egyéb okból hátrányos helyzetű nők közül kerül ki? Vannak olyan munkafajták ezek szerint, amelyeket csak bevándorló és kisebbségi nők végezhetnek? A nemi egyenlőség jegyében volna esetleg kedvünk azért kampányolni, hogy minél több férfi válassza e szép hivatást?

Az európai szakszervezetek nem tekintik munkának a prostitúciót, mivel az összeegyeztethetetlen a biztonsággal és méltósággal, ahogy a „karrier” fejlődésével is, mi több, magának a hivatásnak a fogalmával is.

3. tévhit: „A prostitúció anyagi függetlenséget biztosít a nők, főleg a migráns vagy a kisebbségi nők számára”

Gazdasági válság idején, magas munkanélküliségtől és rasszista megnyilvánulásoktól sújtva nem is hangzik rosszul, hogy a prostitúció megoldást jelent a nők, különösen a bevándorló és kisebbségi nők számára. Még a végén segít leszorítani a munkanélküliségi rátát is, igaz? Nyugat-Európában a bevándorló, nálunk a szegény, munkanélküli, roma nők előtt álló problémákat – a munkaerő-piaci lehetőségek hiánya, alacsony képzettség, kirekesztettség – nem oldja meg a prostitúció. Miféle gazdasági függetlenség az, aminek ára bántalmazás és sérülés? A XXI. századtól ennél jobb megoldást várunk.

4. tévhit: „Így döntött.”

„Ha társadalmunkban a nőknek több gazdasági lehetőségük lenne, nyilván nem a prostitúció, s benne a naponta átélt abúzus, erőszak, bántalmazás mellett döntenének.” – mondja Fiona Broadfoot, egy Egyesült Királyságbeli volt prostituált. A választás sosem független a környezettől. Számos kutatás bizonyítja, hogy a szegénység, a diszfunkcionális családok, a hajléktalanság, a drogfüggőség, a fizikai és szexuális erőszak kombinációja következtében rendkívül sérülékenyé váló fiatal nők vonódnak be a prostitúció világába. Az első lépéseket a prostitúció felé vezető úton jelentős részük fájdalmasan korán teszi meg.

Szeretnénk, hogy a lányunk, testvérünk a prostitúciót válassza? Semmi akadálya. Már holnap kezdheti.

5. tévhit: „A prostitúcióban jól lehet keresni.”

Kérdés: kinek? Az Interpol szerint Európában egy strici egy prostituálton évente 110 000 Eurót keres. Ha a prostitúció tényleg olyan jól fizető munka, akkor vajon hogyan lehetséges, hogy a prostituált nők többségének nincs autója, lakása, vagy megtakarítása? Mítosz, hogy a prostitúcióval a prostituált jól tud keresni. A prostitúcióban a prostituált testéhez, a nemiségéhez való hozzáférést vásárolják meg. Az emberi lény nem áru.

6. tévhit: „A prostitúció a szexuális szabadság világa, ha eltörölnék, jönne a prudéria.”

Legyünk pontosak: kinek a szexuális szabadságáról is beszélünk? Abban mindenki egyetért, hogy a szexuális szabadság magában foglalja az egyenlőségen alapuló, mindennemű megkülönböztetéstől, kényszertől és erőszaktól mentes szexuális egészséghez és önrendelkezéshez fűződő jogot (a WHO definíciója). Viszont a prostitúció nem szexuális, hanem hatalmi kérdés. A szexuális szolgáltatás vásárlása köszönőviszonyban sincs a szexuális szabadsággal. Akik a prostitúció eltörléséért harcolnak, azok a valódi, igazi szexuális szabadság, a nők és férfiak közötti egyenlőség hívei. Ez pedig mindaddig elérhetetlen marad, ameddig szexet lehet venni a piacon.

SZEXUÁLIS SZABADSÁG?

7. tévhit: „A prostitúció a nők által a testi önrendelkezésért vívott történelmi küzdelem része.”

Az 1970-es évek Európájában a nők valóban küzdöttek reprodukciós és szexuális jogaikért, különösen a biztonságos abortuszhoz való jogért. Felléptek a társadalmi nemi egyenlőtlenségekkel szemben, s egyúttal azokkal az intézményekkel és hatalmakkal szemben is, amelyek meghatározták a nők emberi jogainak alakulását: a vallással, a hagyományokkal ... és a piaccal szemben is. A szexualitás és a női test piacosítása nem egyenlő a nők jogaiért folytatott küzdelemmel. A prostitúcióban a férfi szerez jogot arra, hogy szexet vásároljon magának: szó sincs itt nemek közötti egyenlőségről.

8. tévhit: „Vannak nők, akik azt állítják, jogukban áll prostituálni magukat.”

Olyanok is vannak, akik önként beleegyeznek, hogy a minimálbérnél kevesebért dolgozzanak, olyan is akad, aki önként eladja saját szervét, vagy testrészét, de ez esetekben jogi felelősség terheli mind a munkáltatót, mind az emberi szerv megvásárlóját. Ugyanígy, a prostitúció világában a jogi felelősségnek a szexuális szolgáltatás vásárlóját kellene terhelnie, s nem a prostituáltat. A nők prostitúcióban való részvételéhez fűződő jogának fontolgatása helyett inkább a nőknek és férfiaknak a prostitúciótól mentes élethez fűződő jogának biztosításával kéne foglalkoznunk.

9. tévhit: „A prostitúcióról beszéljenek a „szexmunkások”: végtére is ők tudják!”

A prostitúció közös ügyünk: miközben normákat és mintákat közvetít a fiatalok felé, a média hol hétköznapi, jelentéktelen dolognak állítja be, hol egyenesen dicsőíti. Ne csodálkozzunk hát, hogy a „kurva” szitokszót olyan gyakran hallani. Minden egyes mediatizált „szexmunkásra” túlon túl is sok, a prostitúció borzalmait átélő szenvedő jut, akik azonban, szörnyű élményeik traumatizáló hatása miatt csak igen ritkán nyilatkoznak meg. És további láthatatlan milliók a prostitúcióban. Ideje végre észrevenni őket.

10. tévhit: „A prostitúció társadalmilag hasznos dolog, főleg az izolált és magányos férfiak számára.”

Akik szexet vesznek, nem illeszkednek ehhez a sztereotípiához: egy nemzetközi kutatás szerint a szexuális szolgáltatást vásárló férfiak zöme nős vagy párkapcsolatban él, és jellemzően több, a prostitúción kívüli szexuális partnerük van, mint a többi – prostitúciót nem használó – férfinak. A prostitúció társadal-

világ szükséges intézményként való elismerése egyben azt is jelenti, hogy elfogadjuk, hogy vannak nők, akiknek az a rendeltetése, hogy feláldoztassanak a férfiak igényeinek kedvéért.

Kész szerencse, hogy a Te húgod, nejed, lányod, barátnőd nincs a feláldozottak között, igaz?

A prostituált nők mindenekelőtt nők. Nekik, mint minden nőnek, ugyanúgy egyenlő jogok és egyenlő méltóság jár.

11. tévhit: „A kereslet kifogyhatatlan”

Milyen lehangoló az az elképzelés a férfiakról, mely szerint a “leküzdhetetlen” szexuális késztetések vezérelik őket, s nem az agyuk. Még furcsább ez az elképzelés, ha számításba vesszük, hogy a férfiak túlnyomó többsége nem vásárol szexet. A kereslet oktatással, megelőzéssel, jogalkotással szorítható vissza. Ez ilyen egyszerű.

12. tévhit: „A prostitúció eltörlése még több nemi erőszakhoz vezetne.”

Pont fordítva: kutatások igazolják, hogy a férfiak egyszerűen azért vásárolnak szexet, mert megtehetik. A prostitúció normalizálása ellenben éppen hogy fokozza a nők elleni erőszakot, mivel azt az üzenetet hordozza, hogy a nő fogyasztási cikk. Nevadában – ahol a futtatást nem büntetik – mérték Amerika-szerte a legmagasabb nemi erőszak előfordulási arányt. Egy kutatás szerint a prostituáltat használó férfiak 54%-a elismerte, hogy partnerükkel (vagy partnereikkel) szemben tanúsítottak már agresszív szexuális magatartást.

TÁRSADALMI HASZNOSSÁG?

13. tévhit: „A prostitúcióban élők jogait a prostitúció legalizálása útján lehet biztosítani.”

Prostituáltnak lenni (Horvátország kivételével, ahol büntetik) mindenütt legális Európában. A jogokhoz való hozzáférés problémája – legalábbis Nyugaton – nem a prostitúcióhoz, hanem az esetleges illegális migráns státuszhoz kötődik. Aki legálisan tartózkodik az országban, azt az alapvető jogok is megilletik, ideértve a HIV tesztet és az egészségügyi ellátást is. Nem egészen ez a helyzet a közép-kelet-európai országokban, ahol a prostituáltakat (elsősorban az utcákon, utakon mutatkozókat) zavaros jogszabályok alapján üldözik, annak ellenére, hogy maga a prostitúció – pénzért, ellenszolgáltatásért szexet kínálni – nem illegális.

Németországban a hivatalosan becsült 400 000 prostituált között mindössze 44 regisztrált „professzionális szexmunkás” van.

14. tévhit: „Az emberkereskedelem ellen harcolni kell, de a prostitúciónak ehhez semmi köze.”

Ha a prostitúciónak valóban semmi köze az emberkereskedelemhez, akkor vajon milyen célra adják-veszik világszerte a nőket? Európai uniós adatok szerint az emberkereskedelem esetek 62%-a szexuális kizsákmányolás célját szolgálta. Az emberkereskedelem profit-orientált és közvetlenül kapcsolódik a prostitúciós piacokhoz, ott pedig a kereslet fűti a kínálatot. Becslések szerint a szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelemből származó haszon eléri a 27,8 milliárd dollárt. Hát ez a pénz honnan jön? Mint bármely más üzletnél, itt is a vevőtől.

15. tévhit: „Mivel a svéd modell a prostitúciót illegalitásba kényszeríti, a prostituáltak az erőszak fokozott veszélyének vannak kitéve”

A szex vásárlásának bűncselekménnyé nyilvánításával a svéd modell felcseréli a viszonyt a prostituált és kliense között: mostantól a vásárló a bűnelkövető. Svédországba kerülésük előtt Németországban élt prostituáltak mesélték

a stockholmi rendőrség prostitúciós egységénél dolgozó rendőröknek, hogy a legális német bordélyokban sokkal több erőszakkal találkoztak [mint Svédországban], mivel a vásárló úgy gondolja, a pénzéért azt csinál, amit akar, végtére is ő a „kedves vendég” („kliens”). A svédországi szociális munkások szerint a prostituáltak [az új rendszerben] sokkal bátrabban fordulnak segítségért. Ezzel szemben azokban az országokban, amelyekben legálisak a bordélyházak (mint pl. Ausztria és Németország), mind a szociális ellátás, mind az igazságszolgáltatás munkatársai azt panaszolják, hogy nehezen találnak kapcsolatot a prostituáltakhoz.

Ha legalizálják is a prostitúciót [mármint a prostitúciós ipar intézményeit], az nem változtat a tényeken: a prostitúció erőszak. A prostituált nők 68%-a – ez az érték megegyezik a kínzások áldozataival vagy a háborús veteránok körében mért aránnyal – szenved a PTSD (Poszt Traumás Stressz Szindróma) tüneteitől.

16. tévhit: „Nem helyes a szexuális szolgáltatást vásárlókat büntetéssel fenyegetni, hisz éppen ők menthetnek meg prostituált nőket, vagy jelenthetik az emberkereskedelem áldozatait.”

Talán túl sokszor láttad a „Micsoda nő!” („Pretty Woman”) című filmet. Attól, hogy egy szexvásárló „megment” egy nőt vagy emberkereskedelem miatt feljelentést tesz, még ugyanúgy szexvásárló marad.

Álljon itt egy sokatmondó idézet a kliens romantikus elképzeléséről:

„Szopni elég jól tud, de a hozzáállása nem valami fényes. Meg se próbált úgy csinálni, mint akit érdekel, pláne, hogy élvezné.” „Hát ez olyan volt, mint megbaszni egy csinos krumplicsákot.” (Lát-hatatlan férfiak Tumblr.)

17. tévhit: „Az abolicionisták valójában a prostitúció betiltását akarják elérni.”

Óriási a különbség a betiltás – vagyis a prostitúciós rendszer valamennyi résztvevője, köztük a prostituált üldözése – és az abolicionista megközelítés között. Ez utóbbi csak a vásárlókra, a futtatókra és az emberkereskedőkre összpontosít, azokat veszi célba, akiknek valóban hatalmában áll választani [prostitúció és nem prostitúció között]. Az abolicionista megközelítés a prostitúció lényegét alkotó strukturális, gazdasági, pszichológiai és fizikai erőszak visszaszorítását célozza, így védi az érintetteket, ugyanakkor bünteti az elkövetőket, azaz a szexvásárlókat. Az abolicionizmus, miközben konkrét alternatívákat kínál a prostituáltaknak, egyszersmind a közgondolkodás átalakulását is szolgálja.

18. tévhit: „Az abolicionizmus: utópia.”

Az abolicionizmus nem egyenlő a prostitúció megsemmisítésével. Attól, hogy a nemi erőszak, az emberölés és a pedofília tilos, még léteznek. Itt a törvény közvetítette társadalmi norma a fontos, amely az alapvető emberi jogok között rögzíti, hogy az emberi test, az emberi szexualitás nem eladó. Ez teremti meg egy valóban egyenlőségen alapuló társadalom létrehozásának feltételeit.

Keveházi Katalin, a Női Érdek munkatársa, a Gender és Médiaháló szervezője beszélget Weyer Balázs újságíróval, a Főszerkesztők Fórumának elnökével

Keveházi Katalin
Fotó: Szilágyi Fanni

Első ránézésre a sajtó nemre való érzékenysége kimerül abban, hogy elkülönülnek a női és férfi médiumok. A tesztoszteronra pezsdítően ható, nőket és autókat bemutató férfilapok rózsaszín ellentétpárját adják a nőknek címzett magazinok, amelyek beavatják a női nemet a szépség, a párkapcsolat, a háztartás, a gyereknevelés, továbbá a főnök kezelésének fortélyaiba. A „komoly” médiát többnyire férfiak írják, férfiakat megszólaltatva, férfi olvasókra kalibráltan, amúgy passzian, a nőket, még ha munkájukról is esik szó, leginkább külsejük alapján minősítve. A női újságírók ezekben a szerkesztőségekben – éppúgy, mint más munkahelyeken – ritkán jutnak vezető szerephez, megbecsültségük szempontjából számukra is a férfikollegák véleménye a mérvadó. A média társadalmi szerepéből, hatásából adódik, hogy a nők médiaábrázolása befolyásolja a társadalom nőképét, és így az egyes nők lehetőségeit is, meghatározó szerepe van a nemek közti egyenlőség és igazságosság megteremtésében. A célért dolgozó Női Érdek nyitott partnerre talált a Főszerkesztők Fóruma elnökének személyében, akivel az együttműködés első időszakát értékeltük.

- Elég messziről indultunk – jelentette ki Weyer Balázs. Korábban nem foglalkoztunk a témával, sem én, sem a Fórum. A nemek egyenlőségének elvével, természetesen, egyetértettünk, de nem éreztük, hogy bármi tennivalónk lenne az ügyben. A 90-es években a korábban tabutémának számító társadalmi problémák között divatos témának számított a drog vagy a környezetvédelem mellett a női egyenjogúság kérdésköre is. Aztán hátradóltunk, vannak törvények, úgy éreztük, indokolatlan a nyafogás. A közös projekt hozta újra a látómezőmbé a témát. Egyszerűen nem néztem oda az elmúlt években, nem tűnt fel, hogy a formális egyenlőségen túl vannak az egyenlőtlenségeknek olyan területei, amelyekért többet kell tenni. Korábban azt mondtam volna, hogy radikálisan civilizált vagyok főszerkesztőként, munkáltatóként is ebben a kérdésben. Ma már sokkal egyértelműbben látom a potenciális sérelmeket, a háttérbe szorítottság érzését, az önbizalomhiányt. Nem akarom az együttműködésünket túlértékelni, de úgy látom, hogy az elmúlt hónapokban sokkal több vita is van erről a sajtóban, mindenhol nagyobb nyitottságot tapasztalok.

Weyer Balázs
Fotó: Szilágyi Fanni

- *Mennyire lehet egy férfi feminista?*

- Abszolút lehet. Persze ez feminizmus-felfogástól függ. Számomra ez nem jelent sem többet, sem kevesebbet, mint annak a tevőleges elfogadását, hogy mindenki egyenlő.

- *Mit tudunk tenni közösen azért, hogy a médiában meggyökeresedjen a nemek közti egyenlőség, mint alapérték?*

- Minden elégedetlenségünk dacára, az elmúlt évtizedek során nagyon

sok minden történt ezen a területen a közgondolkodásban és nem hiszek abban, hogy vissza lehet lépni az időben, tehát ez már nem fog visszaroamlani. Azt viszont látom, hogy az ignorancia ellen küzdeni kell, mert az a legnagyobb ellensége az egyenlőségnek. Ezért folyamatosan napirenden kell tartanunk a témát. Ez olyan mint a testedzés, nem lehet hosszabb kihagyások után ugyanott folytatni.

Azt gondolom, hogy a probléma felismeréséig eljutottunk, és ez már fél megoldás. De nem lehet türelmetlennek sem lenni, egy csapásra megváltoztatni a gondolkodást. A nők nagy része is hajlandó elfogadni az egyenlőtlenséget, a rá mért szerepet. A médiában dolgozók is érzékelik ezt, és nem értik, miért kellene mást, többet mutatniuk, mint a valóságot.

Emellett rangkórságban is szenvedünk, ezért sokkal több befolyásos, véleményvezérré válni képes nőt kell felmutatni, előtérbe állítani. A médiának pedig tisztába kell jönnie a saját szocializációs szerepével és a megkülönböztetés ellen határozottan fel kell lépni.

A nők, különösen a 30 év alatti nők testképe sokkal negatívabb, mint a fiatal férfiaké. A kozmetikai sebészet ügyfeleinek jelentős többsége nő: a leggyakoribbak az olyan nem-sebészeti beavatkozások, amelyekről fiatalabbnak vagy soványabbnak látszanak, illetve a mellplasztika. A genitális kozmetikai sebészet is növekvő trend a nők, köztük a 18 év alatti lányok körében.

Játszani is engedd...

Résztevői beszámoló a Női Érdek családbarát nyári egyetem keretében megtartott genderérzékenyítő társadalomismereti és médiakurzusról

Túl voltunk már pár kemény hétvégén, amit ki-ki a családjától, a házimunkájától (mert mi, nők végezzük, akárhogy is) vagy éppen a szórakozásából csippentett le. A Női Érdek Norvég Civil Alap támogatta projektjének keretében tanultunk riportkészítést, videóvágást, fényképezést, internetes „terjeszkedést” – ez tanulás volt, igaz, de izgalmas, emellett barátságok bontogatták szárnyukat, és lett egy hellokittys karkötőm is, amelyet egy halláskárosult készített.

Volt köztünk fogyatékossgal élő, szexmunkásokkal dolgozó szociális munkás, katolikus teológusnő, LMBTQIA-aktivista, coach, meg persze vadhajtság is, mint én. De közös pontok voltak, és ezek mellett jól lehet dolgozni, tanulni.

Az évi tanulás-munka „jutalma” volt az felsőörsi Snétberger Központban a 2014. augusztus 1-3-ig eltöltött hétvége a Női Érdek Nyári Egyetemének keretében. A városi embert már egy fa is lenyűgözi, itt pedig annyi volt, hogy levegőt sem kaptam (mármint a megszokott benzinesből). A központ ugyanakkor nem volt vadregényes: kényelmes ágyak, külön szobák várták a vendégeket.

Az első nap érkezés után bemutatkoztunk, illetve bemutattuk – akinek volt – a civil szervezetet, amelytől érkezett. Mindenkit még én sem ismertem, végtelenül örültem a (nekem) új arcoknak, és annak, milyen sokszínű a nőmozgalom, és hogy mindenkinek más a „top of mind”, valaki a hajléktalan embertársainknak szerez élelmet, valaki a női kvótáért küzd: és mindenki legjobb tudása szerint támogatja a másikat, illetve keresik a kapcsolódási pontokat, az együttműködés lehetőségét.

Este a porrajmos, a roma holokauszt megemlékezésén vettek részt – a többiek. Szégyellem magam, hogy ellébecoltam, főleg, hogy 17 évet dolgoztam roma szervezetnél, és nagyon fontosnak tartottam ezt az ünnepet. De ó, a Balaton... Amit tíz éve nem láttam. Ahol éppen vihar készült, és szivárvány szelte át az eget. Ahol palacsintát ettünk, és tetőzött az ifjúsági probléma. Amikor pedig hazafelé autóztunk már, a jó nagy úszás és palacsintázás után, ki is tört az égzengés, mi pedig hazafelé az azutóban teljes kakaóval hallgattuk a villámcsapások mellett a Carmina Buranát: O Fortuna/velut luna/statu variabilis...

Az esti oldott hangulatú beszélgetés kellett is, mert sűrű nap elé néztünk. Dél előtt szekcióülések voltak. Én Haberman Zoltánra ültem be először, ahol azt próbáltuk kideríteni, hogyan lesznek rasszisták az emberek, milyen folyamatok ezek. Utána Perintfalvi Rita teológusnővel beszélgettünk. Mivel ateista vagyok, és nem gyakorlok semmiféle vallást, számomra ez volt a legérdekesebb. Ám mindent felülmút a délutáni élmény, az Élő Könyvtár. Ilyenkor döbben rá az ember, hogy sosem lehet elég érzékeny. Hogy még mindig meghúzódhatnak előítéletek a szívében. Ott bujkálnak, arra várva, hogy kigyomlálják őket. Az Élő Könyvtár erre a lehető legjobb.

Először egy látássérült lányt kölcsönöztem ki, egyedül méghozzá, így meg tudtam kérdezni tőle azokat, amelyek leginkább érdekelték – bár az idő ilyenkor olyan gyorsan telik. Az Asperger-szindrómás „könyv” is érdekes volt, de legszebb mégis Zsefle Zsuzsa, a hajléktalan „könyv” volt. Szerencsére vele utaztunk haza a vonaton, és tovább hallottuk élettörténetét, amelyen sírtunk is egyet. De bármilyen szomorú is egy „könyv”, Zsuzsa maga a tetterő, az életigenlés, azt hiszem, őt megismerni volt a hétvége bónuszajándéka.

2008 óta Európában a szegénység és társadalmi kirekesztés veszélye nagyobb mértékben nőtt a lányok, mint a fiúk esetében.

Sziller Dalma interjúja Dr. Perintfalvi Ritával

Sziller Dalma
Fotó: Szilágyi Fanni

Feminista berkekben a Friedrich Ebert Alapítvány által 2014-ben szervezett, az úgynevezett "gender ideológiával" kapcsolatos konferencián ismerkedtünk meg Veled. Mikor és miért kezdél el érdeklődni a feminista teológia iránt?

2003-ban kerültem kapcsolatba a feminista teológiával, mégpedig itthon Magyarországon. Abban az időben szervezte a Magyarországi Teológusnők Ökumenikus Egyesülete az első olyan ESWTR (Teológia Kutatásban Résztvevő Nők Európai Társasága) nemzetközi konferenciát, aminek Kelet-Közép-Európa adott otthont. Az ESWTR 1986 óta létező európai teológusnő szervezet, kb. 600 taggal. Ennek a szervezetnek a magyar szekciója a MTÖE. Az akkori elnöknőnk, Dr. Buday Kornélia tudta annyira inspirálni az európai szervezetet, hogy a magyar csapat megkapta a szervezői jogokat. Ez a lépés történelmi jelentőségű volt, hiszen maga az anyaszervezet ekkor, pontosabban 2005-ben jött el megalapítása óta először Kelet-Közép-Európába. Az ESWTR 11. konferenciájának címe is ezt a nyitást tükrözte: „Hídépítés a sokszínű Európában”. Én a szervezés kezdetén 2003-ban kerültem kapcsolatba az MTÖE-vel és rajta keresztül a feminista teológiával. Az ekkori elnöknő Angliában és Ausztriában tanult teológiát és onnan hozta magával ezt a modern szemléltet, ami akkor még nagyon újszerűnek számított idehaza. Ő sajnos tragikus körülmények között 2007-ben elhunyt és én vettem át az MTÖE elnöki posztját, amit mind a mai napig gyakorlok.

Feministának tartod magad?

Hát ez egy jó és egyben nehéz kérdés. Lényegében tizenkét éve nagyon aktívan részt veszek a feminista teológiai mozgalomban európai szinten, 2009 óta az ESWTR elnökségi tagja is vagyok. Nagyon sok kezdeményezés fűződik a nevemhez. Sok tanulmányt írtam és jó pár előadást tartottam a témában itthon és Európa szerte egyaránt. A válaszadásban mégis kicsit „kaméleon” szerepet gyakorlok. Sajnos a „feminista” a magyar egyházi kultúrában és a teológiában még mindig – vagy egyre inkább – súlyos skarlátbetűnek számít. Régebben kevésbé vállaltam fel nyíltan, mert rengeteg konfrontációhoz vezetett és az emberek fejében akkora a tudatlanság és a negatív előítélet, amit aztán sem józan érvekkel, sem okos és ügyes előadásokkal nem igazán lehet neutralizálni. Ausztriában – ahol az egyetemen most éppen teológiai Gender-bevezetést tanítok még kispapoknak is – könnyebb a helyzet. Ott ez semmiféle problémát nem okoz. Viszont az elmúlt 2 évben itthon is radikálisabbá váltam és most már nyíltan felvállalom. Most inkább úgy érzem, hogy nem is akarom már egyházi körökben azokat a rétegeket megszólítani, akiket ez elrettent. Vannak fiatalabb, értelmiségibb, nyitottabb gondolkodók az egyházon belül is, igazán inkább ők a célközönségem. És előttük viszont felvállalom. Akit ez irritál az persze hamar elszalad.

Mint Bécsben dolgozó teológus, milyen alapvető különbségeket tapasztalsz a magyarországi és a bécsi/osztrák egyházi és teológiai gondolkodás között, különös tekintettel a nemi egyenlőség témájára?

A két egyház és teológiai gondolkodás a nemek egyenlőségének kérdését illetően nem említhető egy lapon. Magyarországon hét évig tanultam teológiát, és eközben csupán egyetlen egy alkalommal került elő a feminista exegézis (biblia szövegértelmezés), mint módszer. Ehhez képest a feminista irány a teológia minden szakágában jelen van (biblikus tudományok, morálteológia, filozófia, praktikus teológia, szisztematikus teológia, egyháztörténet stb.). Ezekről itthon soha egyetlen szó sem esett. Az én időmben – 2002-ben kerültem ki Bécsbe – a „gender ideológiával” fémjelzett félremagyarázások és támadások még nem voltak jelen. De később hallottam, hogy az itthoni teológiákon a „gender” fogalma az „ördögivel”, az „emberiség és család ellenességgel” kapcsolódott össze. És a gender lett az „egyház és a keresztény értékek lerombolójaként” számon tartott fő ellenségek egyike. Amikor itthon részt vettem tudományos konferenciákon magam is megtapasztalhattam, hogy a dolgok sajnos nagyon negatív irányba mentek el ezen a téren. Bécsben rengeteg olyan tantárgy van, ami erről a témáról tanítja a diákokat. Idén például éppen én vezetem azt a gender-érzékenyítő szemináriumot, aminek címe: „Nő-, férfi-, és a nemek kutatása”. Alig férnek be a diákok a csoportomba és aztán a csoport a terembe, mert akkora az érdeklődés. Nagy örömmre szolgál, hogy a csoport körülbelül fele férfi, és köztük van három katolikus papjelölt is. De ez csak egy tárgy a sokból. Rengeteg professzornő és professzor specializálta magát erre a területre a doktori vagy akár a habilitációs munkájával. Így Ausztriában tényleg magasan képzett és kompetens emberek beszélnek a témáról. Akik idehaza beszélnek róla – amennyire rálátok erre persze –, azok maximum Gabriele Kuby könyvét olvasták és egyetlen pozitív gondolatuk sincsen a témához. Amit ők folytatnak az nem egy differenciált tudományos hozzáállás, hanem tudatlanságból és tájékozatlanságból fakadó félremagyarázás. Hogy ez mennyire szándékos vagy mennyire nem, azt egy szociológiai kutatásnak kellene felderítenie.

Szerinted Közép-Kelet-Európában miért tudott a Gabriele Kuby névvel fémjelzett gender ellenesség jobban elterjedni, mint Nyugaton, vagy Kuby szülőhazájában, Németországban? Milyen Kuby munkásságának a megítélése teológusi körökben?

Ez a kérdés teljesen összefügg az előzővel. Hiszen ha idehaza is lennének olyan teológusnők – és itt most a katolikus egyházzal beszélek – akik értik a problémát, képezték magukat a témában, és ehhez még egyetemi katedrát is kaphatnának, akkor Kuby-nak nem lenne olyan sikere, mert rögtön jönne a könyvre a tudományos megalapozottságú és differenciált teológiai reakció. Ami azonban adott körülmények között teljesen hiányzik. Ez igaz a többi kelet-közép-európai országra is, hiszen a teológusnők mindenhol igen csekély lehetőségekhez jutnak, ha pedig mégis, akkor nagyon vigyázniuk kell minden egyes kimondott szóra, mert a nyílt visszakérdezés bizony az állásukba kerülhet. Így én azt mondanám – és ez nagyon súlyosan fog hangzani –, hogy Kuby sikerének egyik oka, hogy Európának ebben a régiójában a teológia másként működik. Nyugaton – pl. Bécsben is – a teológia az állami egyetem része, ami megköveteli tőle is azt a tudományos színvonalat, amit bármilyen más tudománytól. Addig pedig nem lehet tudományról beszélni, amíg a kérdésfeltevés nem lehetséges, ameddig nem lehet szabadon gondolkodni bizonyos kérdésekről. Ez a két pillér elengedhetetlen ahhoz, hogy tudományos differenciáltságról és hitelességről beszélhessünk. Amíg viszont ezt a teológia nem lépi meg, addig pusztán egy „ideológia” marad, körülbelül úgy, mint egyfajta pártpolitika. Szóval Kuby sikerének a titka ebben a régióban a teológia struktúrájában rejlik, ami egyoldalúan konzervatív, néha talán már kissé fundamentalista. Itthon sajnos már nem létezik a progresszív/modern/liberális teológia, ami azért a rendszerváltás után rövid időre megjelent, de mi-

Dr. Perintfalvi Rita

Fotó: Szilágyi Fanni

vel az egyházi gondolkodás nem ebbe az irányba tolódott el, sajnos teljesen elveszítette jelentőségét. A teológiai háttér mellett persze lehetne még beszélni a vallási és politikai fundamentalizmus összefüggéseiről is, amik nagyon jól látszottak a szlovákiai gender-támogatásokban. A szélső-jobboldali politikai irányultság nagy szövetségést talál Kuby gondolatvilágában, mellyel neki lehet menni az Európai Uniónak, a demokráciának, a toleranciának és a modernista ember és nőképeknek.

A német teológia az egyik legfejlettebb és legdifferenciáltabb teológia Európában. Itt Kubynak még arra sem lenne esélye, hogy írásait komolyan vegyék és elolvassák. Talán ezért is nem reagáltak sokáig rá, mert annyira észvesztő butaságnak tűnik, amit összehord, hogy egy komoly teológus nem sülyedhet le odáig, hogy ezen a szinten vitázzon. Aztán – éppen a kelet-közép-európai eseményeket látva – kezdtek elgondolkodni azon, hogy valamit mégis reagálni kellene. 2014.01.03.-án az Innsbrucki Morálteológusok és Szociáletikusok Körének Kongresszusa vitatta első ízben tudományos keretek között Kuby írásait. Prof. Dr. Gerhard Marschütz, morálteológus (a Bécsi Egyetemen), azóta jó pár cikket írt a témában. Az egyik cikkét lefordítottam magyarra, mégpedig „A biológia nem megszüntetése?” címmel, ami most februárban végre meg is jelent itthon a Keresztény Zsidó Teológia évkönyvben, 160-177. o.

Feminista teológusként milyen a nézeteid megítélése itthon, egyházi, illetve feminista közegekben?

Szekuláris női feminista körökben nagyon sokan megismerhettek engem az elmúlt évben és az ő köreikben nagy népszerűségnek is örvendek. Én szívesen dolgozom velük együtt a női jogokért, a nemek egyenlőségéért. Sok meghívásban volt és van is részem: előadások, workshopok, interjúk, cikkek, közös tanulmányok stb. Mivel nem kapcsolódom hazai teológiai fakultáshoz, sem semmilyen egyházi szervezethez, igazából nem tudom, hogy hivatalosan mit gondolnak rólam. A tudományos munkában itthon néha részt veszek, ha meghívást kapok, ott nekem mindig az ad legitimitást, hogy a Bécsi Egyetemhez tartozom és ott doktoráltam. Ilyenkor általában udvariasan végighallgatnak. Egyszer egy politikai fórumon kerültem vitába egy konzervatív teológussal, aki a felkészültségemet és a kompetenciámat nem tudta megkérdőjelezni, csupán a katolicizmusomat. Szerinte én a protestáns teológiát képviseltem. Ezt persze úgy is lehet olvasni, hogy eretnek tanokat képviselek. Szóval valami ilyesmi lenne a hivatalos vélemény a gondolataimról.

Számodra mit jelent nőnek lenni? Szerinted a nők és a férfiak alapvetően különbözőek?

Nőnek lenni egy kihívásokkal teli mindennapi csoda. A férfiak és a nők Isten képmására teremtetett lényként teljesen egyenlők és egyenrangúak, ami azonban csak elvi szinten valósul meg hazánkban. Rengeteg tennivaló van még azon az úton, hogy a nemek egyenlősége mind társadalmi, mind pedig egyházi szinten a konkrétumok szintjén is valósága váljon. Nyilván vannak alapvető biológiai különbségek a férfiak és a nők között, pl. testsúly, lábméret, reprodukciós szervek stb. Biztos, hogy van olyan is, hogy női lélek és férfi lélek, bár itt már a különbségek nem a természetből adódnak szerintem, hanem a szocializációból. Amikor azt állítjuk, hogy a férfi és nő különböző, nagyon pontosan el kell határolnunk magunkat attól, hogy azt gondoljuk, hogy ebből a különbségből bármiféle egyenlőtlenség, bármiféle diszkrimináció igazolhatóvá válik. Hiszen ez a veszély ebben a kijelentésben nyilvánvalóan fennáll. És ha

azt állítjuk, hogy férfi és nő különbözőek, akkor ezzel nem szabad minden férfit és minden nőt egy kalap alá vennünk. Az egyéni sajátosságok sokszínűségét és sokféleségét nem szabad figyelmem kívül hagyni. Néha talán egy nő sokkal jobban hasonlít a férfiakra mint a nők többségére, de ettől még nő. Vagy éppen fordítva. És egy nő sokféleképpen lehet nő, rengeteg női modell létezhet, egyiket sem szabad a másik rovására kijátszani. Ahogy a férfiaknak is meg kell lépniük ezt a szintet és fel kell fedezniük, hogy akkor is férfiak maradnak, ha érző szívűek, gondoskodó apák stb. Sokféle férfiképet kellene a férfiaknak is felfedezniük. Ezt tanulhatnák meg a feminizmustól. És így számukra a feminizmus nem ellenség lenne, hanem inspiráció.

Szerinted mi/mik lennének a leghatékonyabb módszer/módszerek a nemek valódi egyenlőségének elérésében?

A nemek egyenlőségének valódi elérése tulajdonképpen az emberi méltóság megvalósulása. Ameddig ez nem jön létre, nem beszélhetünk igazából emberi méltóságról sem. Ebben fontos szerepet játszik a családi nevelés, ha megvan a jó minta. Ha ez hiányzik, akkor ebben kompenzációs feladatot kell, hogy játsszon a nevelés. Ezt viszont az államnak, az aktuálpolitikának kell támogatnia. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, elengedhetetlen a nők részvétele a politikai és közéletben. Az egyházak, mint civiltársadalmi képződmények szintén igen nagy felelősséggel tartoznak, nekik is fontos céljuk kell, hogy legyen az emberi méltóság, és hogy a nemek egyenlősége minél teljesebb módon megvalósuljon. Az egyház is nevelő, tudatformáló funkcióval bír. De nagy a közbeszéd morális felelőssége is. Az, hogy miként beszélünk nyilvánosan a nőkről, mi az amit tolerálhatunk és mi az amit már nem, így a közszereplők felelőssége is óriási. Én úgy gondolom, hogy a nők egyenlő jogainak és egyenlő szerepvállalásának biztosítása nélkül nem beszélhetünk demokráciáról sem. Így a demokráciára nevelés és a gender-érzékenyítés is összefügg. Ez feladata lehet a civiltársadalmi szervezeteknek, köztük pl. az egyházaknak is.

Az Egyesületünkről

Egyesületünk a Magyarországi Teológusnők Ökumenikus Egyesülete (MTÖE) egy európai szervezet, az ESWTR (European Society of Women in Theological Research) magyar tagozataként jött létre 2000-ben. Maga a Svájcban alapított anyaszervezet 1986 óta létezik, jelenleg több, mint 600 tagot számlál, rendkívül színes és sokarcú. Egyesületünk elnöke, Dr. Perintfalvi Rita 2009 óta az európai egyesület nemzetközi vezetőségének is tagja. Egyesületünk tagja lehet mind az a nő, aki teológusként, vallástudósként, vallásfilozófusként, lelkészként, spirituális vezetőként, hittanárként, vallási önképző csoport vezetőjeként stb. elméleti vagy gyakorlati szinten foglalkozik a teológiával, a vallásokkal.

Az MTÖE tiszteletben tartja az Isten képmására teremtett ember méltóságát nemének, származásának, vallási hovatartozásának vagy szexuális beállítottságának megkülönböztetése nélkül. A szeretet parancsa, ami vallásaink és felekezeteink legfontosabb közös nevezője, arra szólít fel, hogy határok nélkül gondolkodjunk és cselekedjünk, ami azt jelenti, hogy visszautasítjuk a társadalmi és vallási kirekesztés minden formáját. Olyan teológiát képviselünk, amely a párbeszédet, a megértést és az elfogadást keresi a gyűlöletbeszéd, a megbélyegzés és az elutasítás helyett. Ezért egyformán fontosnak tartjuk a társadalmi párbeszédet mind a nemek egyenlő és igazságos társadalmi megítéléséről, mind pedig a vallások közötti kölcsönös tiszteletről.

Női teológusként jól látjuk a tömérdék tennivalót, amely ránk vár, hogy egyházainkban a férfiak és nők egyenjogúságának ügye nagyobb teret nyerjen, hogy megvalósuljon az álmunk egy olyan közösségről, amelynek minden tagja azért egyenlő, mert mindnyájan Isten képmását hordozzuk. Az MTÖE szívesen működik együtt olyan vallási vagy szekuláris szervezetekkel, amelyek az emberi méltóság tiszteletét, a nemek igazságos társadalmi megítélését, az ökumenét és a vallásközi párbeszédet fontosnak tartják, és ezek megvalósulására törekednek.

Nővértéka

WWW.NOVERTEKA.NOIERDEK.HU

A Nővértéka a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség átfogó, teljességre törekvő, keresés és böngészés funkcióval ellátott, magyar nőjogi és gender bibliográfiája és tudástára. A tudástár tartalmazza a női jogi, feminista, gender, azaz a társadalmi nemeket érintő és LMBTQIA témákban megjelent:

- magyar nyelvű
- magyar vonatkozású, idegen nyelvű
- magyar szerző által írt, idegen nyelvű, releváns témájú tételeket.

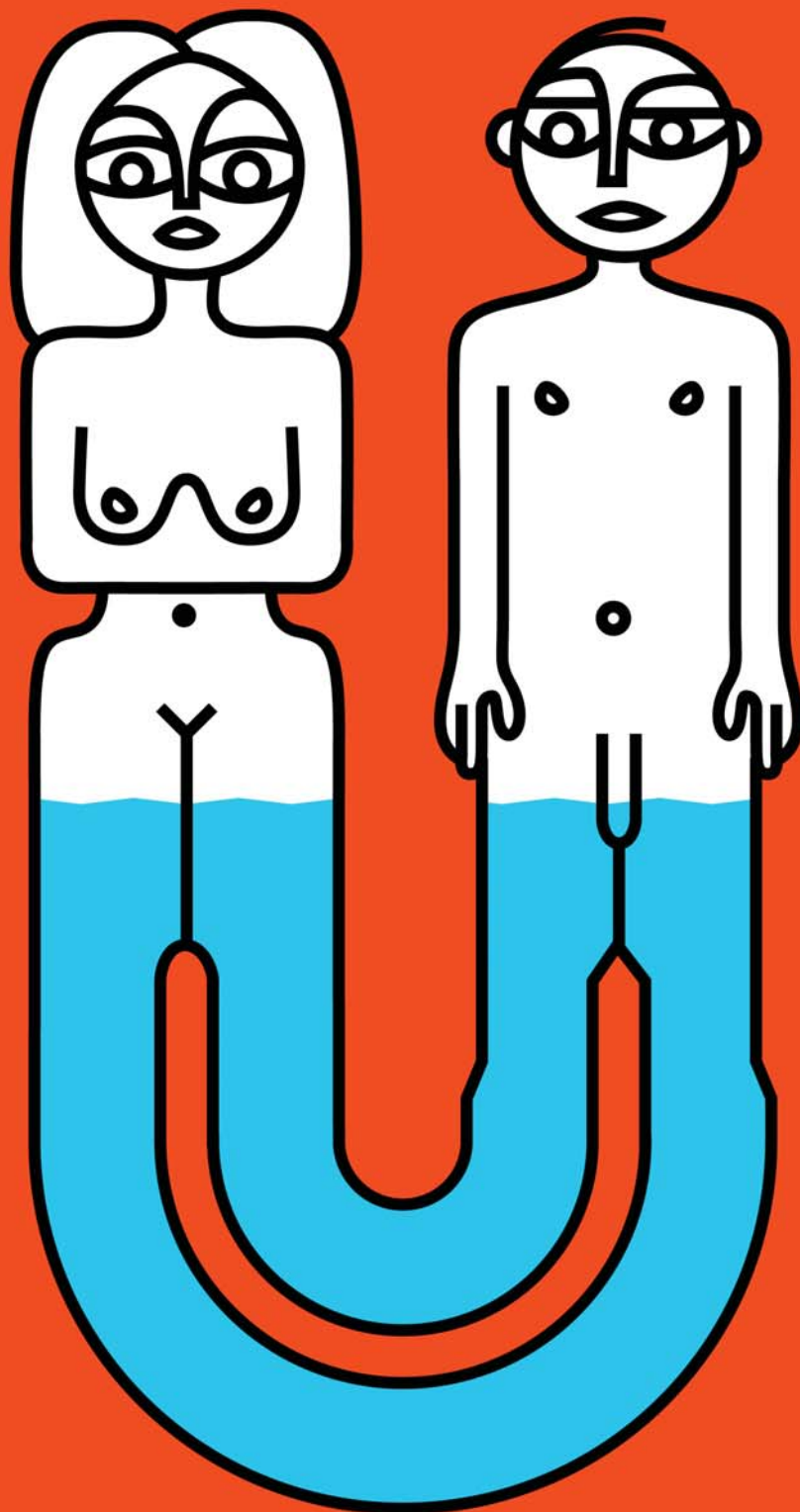
Az akadémiai és az aktivista feminizmus együttműködésének elősegítése céljából műfaji megkötés nélkül archiváltuk a szövegeket a nagydoktori értekezéstől a közpolitikai jelentéseken át a blogbejegyzésekig.

A Nővértéka összeállításakor a Nőkért.hu-n már korábban elhelyezett „Ajánlott könyvek” című gyűjteményünk szakirodalmi fejezetéből indultam ki. A munka legfontosabb tanulsága az volt számomra, hogy nem igaz a feltevés, miszerint a feminizmushoz kapcsolható témákban kevés anyag jelent meg magyarul – a gyűjtőmunka véget nem érőnek tűnt és a lista végül 6500 tételre duzzadt.

Ismerjük meg egymás munkáját, hivatkozzunk egymásra! – remélhetőleg ehhez hozzájárul ez a témák és kulcsszavak alapján is kereshető, számos linket is tartalmazó bibliográfia.

(Antoni Rita, elnök, Nőkért Egyesület, a Nővértéka bibliográfusa)

*Beetroot Design Group alkotócsoport (Görögország):
Woman-Man: Two equal communicating vessels.
Fordítás: Nő-férfi két egyenlő közlekedő edény*

LÉTREJÖTT AZ EURÓPAI NŐI LOBBI (EWL) KELET-KÖZÉP EURÓPAI, BALTI ÉS BALKÁNI ÁLLAMOK MUNKACSOPORTJA - sajtóhír, 2015 január

*Az EWL-nek mind a 28 EU-tagállamban és a három tagjelölt országban vannak tagszerveze-
tei, valamint 20 európai szintű civil szervezet is tagja, így összesen több mint 2500 szervezetet
képvisel.*

A kelet-közép-európai, a balti és a balkáni államok európai uniós csatlakozásának 10. évforduló-
ján komoly aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy milyen mértékű előnyöket hozott az
EU-tagság valójában a nemek közötti egyenlőség területén. A nemek közötti bérkülönbségek, a nők
politikai részvétele, a nők elleni erőszak és a női civil szervezetek által betölthető politikai tér szem-
pontjából továbbra is fennállnak még problémák, amelyek néhány esetben még tovább is mélyültek.
Ezért az EWL tagjai úgy döntöttek, hogy szükség van a nemek közötti egyenlőtlenségnek a kelet-kö-
zép-európai, a balti és a balkáni államokban jelentkező intézményi, emberi jogi és gazdasági aspek-
tusaira reagáló közös stratégiák megvitatására. Az Európai Női Lobbi Kelet-Közép Európai, Balti és
Balkáni Államok Munkacsoportjának célja:

- Információ megosztás és kölcsönös tanulás az EWL kelet-közép-európai, balti és balkáni államok-
hoz tartozó tagjai között az esetleg hiányosságok és szinergiák beazonosítására.
- A nemek közötti egyenlőség elősegítésére irányuló és az ellenállásra adható válaszokat illető kö-
zös stratégiák megerősítése.
- Közös projektek tervezése és megvalósítása.

A munkacsoport első ülésére 2015. január 19-21-én került sor. Itt a tagok információt cseréltek,
elemezték a régióban a női jogok eléréséért folytatott küzdelem veszélyeit és lehetőségeit, vala-
mint közös beavatkozási stratégiákat dolgoztak ki az ideológiai visszarendeződésre ("backlash")
adható reakciókra és arra, hogyan lehetne erősíteni a női jogok támogatását.

A munkacsoporton belül az alábbi kulcskérdéseket tárgyaltuk meg:

- Hogyan írná le a nők általános helyzetét országában, és milyen trendek tapasztalhatóak a
nők döntéshozói szerepvállalása, a nők gazdasági részvétele és a nők elleni erőszak terén?
- Melyek a legfontosabb, (többek között) a női jogokat kívülről fenyegető politikai ve-
szélyforrások?
- Hogyan jellemezhető a nemek egyenlőségére vonatkozó intézményi mechanizmus
(minisztériumok, nemek közötti egyenlőség elősegítéséért felelős osztály) megléte
és működése?
- Létezik-e a „gender-ideológiára” irányuló vita, és ha igen, az milyen hatással
van a női jogokra? Megítélése szerint kik vagy mi irányítják ezt a vitát?
- Melyek a nőszerkezeteket érintő legnagyobb (belső) kihívások?

A megosztott információk alapján elvégeztük a régióban tapasztalható trendek, hatások és az azokra adható válaszok első elemzését. Az elemzést egy SWOT-analízis segítségével, az erősségek, a gyengeségek, a lehetőségek és a veszélyek megbeszélése által mélyítettük el, melynek középpontjában a nők jogait és a nőmozgalmat érő hatások és a lehetséges jövőbeli válaszok álltak. Megvizsgáltuk, hogy ezek a kihívások és fenyegetések potenciálisan milyen kihatással lehetnek az EU egészére azáltal, hogy aláássák az EU olyan alapvető értékeit, mint a nők és a férfiak közötti egyenlőség, a diszkrimináció elleni küzdelem, a szegénység felszámolása és a demokratikus, befogadó társadalmak létrejöttének biztosítása. Végül a csatlakozás előtt álló országokat és a csatlakozási folyamatra gyakorolt hatásokat is elkezdtek felmérni.

Összefoglaló a megállapított veszélyekről:

1. Hagyományos fundamentalista konzervatív erők
2. Pénzügyi megszorítások és a nők helyzete a gazdaságban
3. A nők jogaival és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos hiányos tudás
4. A demokráciát érő veszélyek:
 - A közvélemény nem érti a civil szervezetek szerepét a demokratikus elszámoltathatóság fenntartása terén, és a hatalom állandóan aláássza és elutasítja a civil társadalom „watchdog” szerepét és célját.
 - Hiányoznak azok az alternatív finanszírozási források, amelyek a civil szervezetek független és autonóm társadalmi pozícióját garantálnák.
5. Finanszírozás és korrupció
6. A szólásszabadság és az emberi jogi nyelvezet egyfajta kisajátítása a szexista sztereotípiák erősítéséhez vezet a társadalomban.

Az EWL kelet-közép európai, balti és balkáni államok munkacsoportjának tagjai Brüsszelben

Lehetőségek

- A legtöbb országban a nemzeti/EU-s és nemzetközi szinten meglévő, az egyenlő bánásmódra, az antidiszkriminációra és a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó jogi keret általában jó (CEDAW, Isztambuli Egyezmény, európai uniós keret + a nemzeti jogszabályok és stratégiák).
 - Az EU új, nemek közötti egyenlőségre vonatkozó stratégiája egy nagyon jó lehetőség. Ennek az EU-s stratégiának ki kell terjednie mind az EU-s, mind pedig a nemzeti szintre, hogy elkerülhető legyen az, hogy a nemzeti szinten fellépő politikai változások (mintegy visszarendeződésként) fenyegetik a nemek közötti egyenlőség terén elért eredményeket.
 - Az EWL és tagjai üdvözlik az új, Vera Jourova által betöltött igazságügyi, fogyasztóvédelmi és nemi egyenlőségért felelős biztos tisztségének létrehozását.
 - Az EIGE, a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének léte pozitív eredmény az európai nőmozgalom számára. Nagyra értékeljük jó együttműködését a női civil szervezetekkel. Szeretnénk elérni, hogy megbízatása erősödjön többek között azáltal, ha átvenné a FRA (az EU Alapjogi Ügynöksége) által a nők elleni erőszak terén végzett feladatokat, és bővítenék és fejlesztenék feladatait e téren, hogy a téma becsatornázódjon a politikai döntéshozatalba.
 - Szakmailag felkészült feminista tudósok, nemi esélyegyenlőségi (gender) szakértők és a nőjogi civil szervezetek és aktivisták állnak rendelkezésre Európában ahhoz, hogy elvégezzék a már meglévő nemek közötti egyenlőségre vonatkozó jogszabályok és szakpolitikák végrehajtásának független monitorozását.
 - Erős nőmozgalom létezik ebben a régióban, melyben az EWL tagszervezetei is részt vesznek. Ennek alapján van lehetőség egy közös jövőkép és program felépítésére és az erők egyesítésére a célból, hogy a nőmozgalom erős közös válaszlépésekkel reagálhasson a konkrét problémákra.
 - A nőmozgalomban fiatal aktivisták új generációja jelent meg, akik magasan képzett, a gender studies (társadalmi nemek tudománya) terén is felkészült fiatalok, akik friss gondolatokat és készségeket testesítenek meg. Ezáltal lehetőség van arra, hogy az egyik generáció átadja a fáklyát a következőnek.
 - Bár a konkrét pénzügyi és HR helyzetet illően a női civil szervezeteknek a régióban bizonyos korlátokkal kell megküzdeniük, rendelkezésükre állnak bizonyos források (ESZA, Norvég Alap, Norvég Civil Alap, közvetlen EU-s források stb.) Jó lenne elérni, hogy a partnerségi megállapodásokban elkülönített forrás álljon rendelkezésre a nemek közötti egyenlőség megvalósítására.
- Végül, a találkozón született elemzésre építve a régióbeli nőmozgalom jövőjéről álmodtunk. Ezután beazonosítottunk néhány kulcsfontosságú stratégiát, amelyeket arra használhatnánk, hogy választ adjunk a beazonosított kihívásokra és megvalósítsuk a víziókat. A munkacsoport 2015-ben végig folytatja majd az elkezdett munkát, hogy tovább finomítsa fenti elemzését és a nőmozgalom által a kihívásokra adható válaszokat.

*Moises Romero (Mexikó): He said he loved me.
Fordítás: Pedig azt mondta, hogy szeret...*

HE SAID HE LOVED ME

Sziller Dalma

könyvismertető

„Nem kell hozzá ész,
legyél lányom vegyész”

**A magyar műszaki-és informatikai
felsőoktatásban tanuló lányok
tanári megítéléséről**

Nagy Beáta - a könyv szerzője

Fotó: Szilágyi Fanni

Miért alulreprezentáltak a lányok a műszaki és informatikai karokon? Egyenlően kezelik-e őket a tanárok a fiú hallgatókkal? Más lenne a lányok teljesítménye ezeken a karokon mint a fiú szak-társaiké? És teljesítményük megítélése? Bár a feminista mozgalmak kiharcolták a nők jogát a felsőoktatásban való részvételhez, egyenlőségről nem beszélhetünk megítélésük tekintetében.

Az Óbudai Egyetem esettanulmányából levonható konklúzió, hogy a műszaki felsőoktatásban dolgozó tanárok nem is értik a felvetést, hogy miért lenne szükség speciális intézkedésekre ahhoz, hogy több lány tanuljon STEM (science, technology, engineering, and mathematics) pályákon, habár itt arányuk csupán 2-5% közötti. Nagy Beáta "Háttérben" című könyve az Óbudai Egyetem műszaki és informatikai karain oktató tanáraival készített mélyinterjúin keresztül térképezi föl és elemzi, hogy a társadalomban meglévő nemi normák és sztereotípiák káros hatása mellett mennyire tetézi az esélyegyenlőtlenséget a szervezetek nemi kultúrája és struktúrája.

Bár a "Háttérben. Kísérlet egy szervezeti nemi rend feltárására" című könyv témája a műszaki felsőoktatás és a nők kapcsolatát vizsgálja komplex módon, e könyvet elsősorban azon szkeptikusoknak (nőknek és férfiaknak egyaránt) ajánlom, akik szerint ma Magyarországon a nők és a férfiak társadalmi egyenlőségével foglalkozni értelmetlen, vagy legalább haszontalan dolog. Akik esélyegyenlőséggel foglalkoznak, vagy érdeklődnek a téma iránt, lépten-nyomon azzal az értetlen kérdéssel találják szembe magukat, hogy "miért, a nők és a férfiak talán nem egyenlőek?". Mivel nem elég meggyőzésükre statisztikákat és problémás területeket felsorolni, hogy megértsék, hogy rendszerszintű esélyegyenlőtlenség áll fent a férfiak és a nők között, ezért, habár a könyv célja nem ennek bebizonyítása, mégis, tökéletesen alkalmas e széles társadalmi probléma bemutatására, mert nagyon okosan és komplexen közelíti meg a kérdést és mutat rá az egyenlőtlenség struktúrális voltára és következményeire.

A könyv pont annak a felvetésnek megcáfolásával indít, mely szerint a "nemek forradalma" már lejajlott, s a fennálló problémák szakirodalommal alátámasztott bemutatása után az iskolázottság statisztikai adatainak szemrevételezésén keresztül jut el a műszaki pályák és nemi szerepek tárgyalásáig, s végül az Óbudai Egyetem oktatói véleményeinek elemzéséig. Ez a hosszú felvezető a könyv egyik nagy erénye, mivel Nagy Beáta végig képes fenntartani az olvasó figyelmét, és szintetizálni a nemzetközi szakirodalmat, és a magyarországi helyzetet, amely miatt a könyvet azoknak is könnyű szívvel tudom ajánlani, akik az esélyegyenlőség témájában nem jártasak, de kíváncsiak arra, hogy miért mondjuk azt el, mi, feministák, hogy igenis szükség van speciális intézkedésekre (közpolitikákra), és nem, a mi munkánk sincs egyenlően megítélve a férfiakéval.

A nemi sztereotípiák és diszkrimináció kérdése pedig égetően megoldandó kérdés egy olyan intézmény, nevezetesen a tudomány esetében, mely el-

vileg a meritokráciára épül, s vak minden más tényezőre (kor, nem, nemzeti-
ség, rassz, társadalmi pozíció, stb), mert az egyéni teljesítmény alapján érté-
kel. Ezzel szemben Nagy interjúi során sorra elhangoznak olyan vélemények és
állítások, melyek pont azt mutatják be plasztikusan, hogy bár elvileg nem kezelik
vagy értékelik az oktatók másképp a fiú és a lány hallgatóikat, mégis nagyon külön-
böző elvárásokat, szerepeket, karrier utakat és pozíciókat képzelnek el a két nemnek.

Szemléltetésképpen álljon itt néhány interjú idézet a könyvből:

"ahogy a mosogatás női szakma, a mérnök az egy férfiszakma" (139.o.)

*"...ez magának jó lesz, ez a legkönnyebb (feladat),
ezt megírja magának bárki a folyosón fejből, akár még a portás is."*

*"A középiskolában, amikor szakkört kell választani, akkor a lányok csak táncolnak és csak énekel-
nek" (145.o.)*

"A... mostani féléves lányaimnak (az egyetemen) határozottan logikus gondolkozása van." (158.o.)

*"És én végig mondtam a fiúknak, hogy nagyon vigyázzanak a kislányokra, mert, ha jegyzetelnek, az
nagyon nagy kincs a vizsgaidőszakban, hogy, hogy ha van egy jó jegyzet, és dédelgessék, ápolgassák a
kislányokat..." (164.o.)*

*"Na most, a fiúk és a lányok között alapvetően olyan különbséget látok, hogy a lányok kitartóbbak,
viszont tényleg azt kell mondanom, hogy nem annyira kreatív a gondolkodásuk" (132.o.)*

A könyv tanulsága, hogy bár az oktatók elmondásuk szerint nem tesznek különbséget a lány és a fiú hallgatók megítélésében, a hozzájuk való viszonyulásukban, a Nagy által készített interjúk során lépten-nyomon olyan állítások hangoznak el, melyek a tudattalan nemi előítéleteket világítják meg. Továbbá Nagy rámutat arra, hogy miért problémás az, ha egy intézményben (jelen esetben felsőoktatásban, de a probléma ugyanúgy fennáll a nők politikai részvételének esetében is) a nők száma nagyon alacsony, s így jelképes (token) pozícióba kerülnek, s valójában milyen limitált viselkedési stratégiákból választhatnak a pozíciójuk legitimitásához egy domináns maszkulin területen. Nem utolsósorban a tanulmány rámutat, hogy a pályaválasztás nem tisztán egyéni döntés eredménye, hanem nagyon sokszor a normakövetésből adódik, ami a nőknek, mint ahogy a fentebbi idézetek demonstrálták, nem éppen a műszaki pályákat tűzi ki normaként. Nagy következtetése, számos más kutatói és közpolitikai ajánlással egybecsengve, hogy magát a maszkulin szervezeti stuktúrát és kultúrát kell ahhoz újragondolni, megváltoztatni, átalakítani, hogy megteremtődjön az egyenlőség lehetősége. Ehhez képest, az interjúk részt vett oktatók véleményeit fejben tartva, amellett, hogy a mostani általános iskolásokat olyan tankönyvből oktatják, amely szerint a fiúk jobbak matematikából, amíg az Európai Unió a Horizon2020 nevű jelenleg futó kutatás-fejlesztési és innovációs keretprogramában prioritásként kezeli többek között a nemek egyenlő reprezentációjának kérdését az innovációs-és kutatási területeken, csak annyit mondhatunk, megint, sóhajtva, hogy *we still have a long way to go, baby.*

Nagy Beáta: *Háttérben- Kísérlet egy szervezeti nemi rend feltárására*
(L'Harmattan, Budapest, 2014)

Simon Erika: Nőként vállalkozni

Ma Magyarországon a család és munka összeegyeztetése, elsősorban a nők számára, bizonyos esetekben kisebb, de jellemzően meghatározó, több kiskorú gyermek nevelése esetén pedig akár áthidalhatatlan akadályt jelent. Komolyan befolyásolja ez a tény azt, hogy ma a munkaképes korú nőknek csak 53%-a foglalkoztatott.

Nemzetközi vizsgálatok alapján Magyarországon ma is a tradicionális gondolkodás a jellemző a nemi szerepeket, a családot, gyermekvállalást illetően. Emiatt jellemzően a nőknél csapódnak le a gyermeknevelés és munkavállalás összehangolását nehezítő körülmények. Ilyen például, hogy az óvoda, iskola a napi nyitvatartási időikkel, a szünetekkel, vagy pl. a szülői értekezletek időpontjával csak részben illeszkedik a szülők munkavégzésének idejéhez. Ez viszont, annak fényében, hogy pl. az öt éven aluli gyereket nevelő nők körében 26% a foglalkoztatottság, valószínűleg amiatt nem is fog hangsúlyos problémaként megjelenni, mert az érintettek pont ilyen tényezők miatt eleve kiszorulnak a munkaerőpiacról, így tudnak igazodni az elvárásokhoz, ezért maga az intézmény nem szembesül azzal, hogy ez mennyiben válik gátjává a munkaerőpiacra való visszalépésnek.

A család és a munka összeegyeztetésének nehézségei meghatározó okként szerepelnek akkor, amikor egy nő vállalkozási lehetőségben gondolkodik. A munkavégzés ideje, helye és módja ma ebben a formában még összehasonlíthatatlanul rugalmasabb, mint a munkahelyek által biztosított – amelyek nem is önmagukban jelentenek nehézséget, hanem pont olyan tényezők miatt, hogy nincs még kiépült intézményi háttér, amely segítené, hogy az alkalmazottként való munkavégzés idejére a gyerekek megfelelő elhelyezése ne állítsa nagyon nagy kihívás elő a szülőket, gondoljunk például a nyári szünetekre. Ráadásul nagyon fontos lenne szem előtt tartani, hogy egyre több az egyedülálló, gyermekét egyedül nevelő szülő. Ezeknek a családoknak az aránya 2011-re elérte a 20 százalékot. Az egyszülős családok 86 százalékában az anya neveli egyedül a gyermekét. Ezekben az esetekben drasztikusan megnőnek azok a terhek, amelyeket a gyereknevelés és munkavégzés összehangolása jelent.

A mellett, hogy a nők számára a gyerek mellett a munkaerőpiacon való munkavállalás legfőbb oka a család számára a jobb, vagy legalábbis a legszükségesebbeket megadó anyagi körülmények biztosítása, a kutatások alapján fontos szempont a munka szeretete, az önmegvalósítás is. Ez tükröződik a vállalkozások indításában is, ahol is a férfiak esetében az anyagi célok a meghatározóak; a nőknél viszont felzárkózik e mellé az önmegvalósítás igénye is.

Nem csak a vállalkozás indítás okaiban, hanem pontosan ezen okokkal összefüggésben mind a vállalkozás indítás segítésében, mind a működő vállalkozá-

sok fejlesztésében érdemes máshová helyezni a hangsúlyt női vállalkozások (jelen értelmezésben azt tekintjük női vállalkozásnak, ahol a vállalkozás több, mint 50%-ban női tulajdonban van) esetében, mint általában vállalkozásfejlesztés során.

Indításkor fontos szempont például, hogy az aktuális jogszabályok alapján milyen lehetőségek jöhetnek szóba, mint a vállalkozás formája. És itt, pont a női vállalkozások specialitásaiból adódóan nem ott van a hangsúly, hogy milyen vállalkozási formát érdemes választani, pl. Bt., Kft., egyéni vállalkozás; és milyen adózási formát. Mindezeket megelőzően mérlegelni kell azokat a lehetőségeket, hogy pl. kisgyereket nevelő szülőként milyen olyan változatok vannak az önfoglalkoztatásra, amivel lehetővé válik, hogy pl. ne havi 66.150 Ft legyen az állam felé fizetendő járulék (akkor is, amikor még egy fillér bevétel sincs), ami a magunknak fizetett 68.775 Ft-ot terheli, ha egy teljes munkaidős minimálbéres változatot számolunk. Létfontosságú lehet egy vállalkozás indításakor, hogy milyen állandó költségeim vannak egyrészt akkor, amikor még nincs bevétel, másrészt milyen költségekkel kell számolnom, amikor eredményes vállalkozást akarok létrehozni.

A vállalkozás működtetésben ugyanígy a családi munkamegosztásnak is nagyon fontos szerepe lesz. Bár hihetnénk, hogy a hagyományos szerepfelfogással rendelkező nők válnak inkább szülővé, de a kutatások alapján a tradicionális értékrend nincs szignifikáns hatással a szülővé válásra. Ugyanakkor a nők körében egyre nagyobb arányúak a magasan kvalifikáltak, és a fiatalabb nők körében egyre nagyobb azok aránya, akik számára magától értetődő, hogy ugyanúgy szeretnének sikereket elérni a munka területén, mint a férfiak. Ez viszont – tekintve hogy ma nálunk egyáltalán nem alap az, hogy a háztartás és gyereknevelés feladatain egyformán osztozzanak a felek – jellemzően nagyon komoly kettős terhet rak a nőkre.

Mindezek miatt egy női vállalkozás esetében megkockáztatható azt a kijelentés, hogy az otthoni munkamegosztás kérdésének áttekintése van olyan fontos, mint a versenytársak elemzése.

Ezek miatt a speciális szempontok miatt, könnyen lehet, hogy egy női vállalkozás eredményességét nagyban befolyásolja, hogy például milyen „szövetségeket” tud kialakítani a vállalkozó nő akár egy Budapest környéki településen, ahol betelepülőként nincsenek ott a nagyszülők, de a budapesti tárgyalásról nem biztos, hogy 17:00-ra a helyi óvodába tud érni. Az, hogy milyen segítséget tud egy vállalkozás indítást tervező nő igénybe venni családon belül, a gyermekekkel foglalkozó intézmények részéről, ilyen jellegű szolgáltatást nyújtó vállalkozásoktól, vagy a szomszédasszonyok, szülőktársak segítő közösségétől, lehet olyan fontos hatással, mint akár egy remekül felépített marketing kampány – érdemes nagyon komolyan foglalkozni vele.

És akkor arról még nem is beszéltünk, hogy a nő számára nyújtott segítségnek kell-e hívni azt, amikor a férfi és a nő egyformán osztozik a háztartás és gyereknevelés feladatain, hisz ez már alapvetően azon a feltételezésen alapulna, hogy a nő dolgozna, és ő kérjen és kapjon segítséget. És szintén komoly kérdéseket vet fel társadalmi szinten, hogy úgy tekintjük-e a gyereknevelést, mint a nő speciális hobbiját, amihez akkor kap támogatást, ha ezt az aktuális szakmapolitika jónak látja? Vagy abból az alaptól indulunk ki, hogy egyrészt a női foglalkoztatottság kulcskérdés az ország gazdasági fejlődése szempontjából; sőt – és mintha erről nem csak elfelejtkeznénk, hanem néha valamennyi kutatási eredmény ellenére ennek ellenkezőjét feltételeznénk – még a vállalt gyerekek számának növekedéséhez is az a legbiztosabb út, ha egy nőnek nem kell választania család és munka / karrier/ siker között, hanem lehetővé válik számára ezek együttes megvalósítása.

Dr. Pap Enikő

A nők elleni erőszak elleni fellépés új korszaka Európában: az Isztambuli Egyezmény

Dr. Pap Enikő
Fotó: Szilágyi Fanni

„Szeretnék egy üzenetet küldeni Önöknek az Isztambuli Egyezményről (...) Nagyon fontos, hogy Magyarország ratifikálja az Isztambuli Egyezményt. Jó néhány állam már ratifikálta, és Magyarország is aláírta. Nekem az a kérdésem, hogy miért nem ratifikálja azonnal?”

(José Mendes Bota, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének speciális jelentéstevője a nők elleni erőszak témájában – videóüzenet a NANE Egyesület és a Patent Egyesület „Új eszközök és módszerek a nők elleni erőszakkal szembeni fellépés terén” című, 2014. december 2-án megtartott konferenciájára.)

Az Európa Tanács a kontinens vezető emberi jogi szervezete, jelenleg 47 tagállama van. Az Európa Tanács 2011-ben fogadta el az ún. Isztambuli Egyezményt, melynek célja a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzése és leküzdése. Az egyezmény több szempontból is kiemelkedő jelentőségű. A legfőbb jelzők, amikkel illetni tudom: áttörő, átfogó, korszerű és világos. Áttörő, mivel Európában ez az első nemzetközi egyezmény, melynek fókuszában a nők elleni erőszakkal és a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés áll. Ez már önmagában is egy fontos üzenet. Az egyezmény átfogó több szempontból is. Egyrészt a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak minden formáját és fajtáját tilalmazza: a párkapcsolati erőszaktól a szexuális zaklatáson át a kényszerített abortuszig, a fizikai erőszaktól a lelki erőszakon keresztül a szexuális erőszakig. Átfogó azért is, mert az egyezményhez csatlakozó államok számára intézkedéseket ír elő mind a nők elleni erőszak és családon belüli erőszak megelőzése, mind az áldozatok védelme és támogatása, mind az elkövetők büntetőjogi felelősségre vonása terén. A hatékony fellépés érdekében pedig előírja az államok számára, hogy átfogó, integrált közpolitikákat – például nemzeti stratégiákat – dolgozzanak ki és hajtsanak végre, a szükséges költségvetési forrásokat is biztosítva. Az egyezmény korszerű, hiszen a témában világszerte felhalmozott több évtizedes tapasztalatra épül, ennek alapján az ígéretes gyakorlatok hatályos gyűjteményének is tekinthetjük. Az egyezmény világos: egyértelmű üzenete, hogy a nők elleni erőszak, a családon belüli erőszak nem magánügy, és az állam felelőssé tehető, ha nem lép fel az erőszak e formái ellen.

A fentieknek megfelelően az egyezmény számos intézkedést tartalmaz a nők elleni erőszakkal szembeni komplex fellépés érdekében. A megelőzés terén a formális oktatás tantervébe be kell emelni többek között a nemek egyenlősége, sztereotípiamentes nemi szerepek, nők elleni erőszak témákat. A megelőzésbe a magánszektor, az info-kommunikációs technológiai szektort és a médiát is be kell vonni: az egyezmény szorgalmazza számukra irányelvek, önszabá-

lyozó standardok kidolgozását a nők elleni erőszak megelőzésére, a nők méltóságának tiszteletben tartására. A dokumentum előírja továbbá rendszeres köztudatosság-növelő kampányok, programok indítását is. A szakembereknek pedig megfelelő képzést kell kapniuk az alábbi témákban: az erőszak felismerése, nők és férfiak egyenlősége, az áldozatok jogai, szükségletei, a másodlagos áldozattá válás megelőzése, intézményközi együttműködés. Az áldozatok védelme érdekében országos, ingyenes, 24 órán át hívható segélyvonalat, speciális támogató szolgáltatásokat, illetve megfelelő, könnyen elérhető, elegendő férőhellyel rendelkező menhelyeket kell működtetni. Gondoskodni kell továbbá arról, hogy az áldozatok megfelelő információt kapjanak a szolgáltatásokról és a jogi szabályozásról. A büntetőjogi felelősségre vonás terén fontos elv, hogy az eljárás lefolytatása nem függhet kizárólag az áldozat feljelentésétől/nyilatkozatától, illetve hogy az eljárásokat késedelem nélkül kell lefolytatni. Az egyezmény előírja megfelelő időtartamra szóló távoltartás, illetve egyéb védelmi intézkedések, valamint az érintett hatóságoknál kockázatfelmérés bevezetését. A nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak eseteiben hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat kell alkalmazni, e körben a kötelező mediáció tilalmazott. A tényeken alapuló közpolitika-tervezést és az intézkedések hatékonyságának monitorozását is célozza az államok kötelezettsége a rendszeres statisztikai adatgyűjtésre és kutatások támogatására.

Fontos lépés volt, hogy Magyarország 2014. március 14-én aláírta az egyezményt. A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség (Női Érdek) és tagszervezetei hazai szinten elsőként – s talán egyedüliként – üdvözltek közleménnyel ezt a lépést, gyakorlatilag a kormányzat helyett is megszólalva. Az aláírással azonban még nem lesz kötelező az egyezményben foglaltak végrehajtása: ez egyfajta szándéknyilatkozat, hogy az egyezmény részesévé kíván válni az állam. Az egyezmény majd a ratifikálással válik jogilag is kötelezővé; hazánk esetében ehhez az szükséges, hogy törvény hirdesse ki. Az aláírás és ratifikálás közötti időszakban is van azonban az államnak egy fontos kötelezettsége: tartózkodnia kell azoktól a cselekményektől, amelyek megghiúsítanák az egyezmény tárgyát és célját.

A Női Érdek és tagszervezetei az egyezmény megszületése óta követelik annak aláírását és ratifikálását, ehhez időközben más civil szervezetek, politikusok és magánszemélyek is csatlakoztak. Az aláírás után azért is fontos, hogy most már a ratifikálás is mielőbb megtörténjen, mert a nők elleni erőszakkal és a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés terén súlyos elmaradásunk van, gyakorlatilag az egyezményben szabályozott összes területen, ideértve többek között a jogalkalmazást, a szakemberek képzését, az áldozatokat segítő intézményrendszert és szolgáltatásokat. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (European Union Agency for Fundamental Rights, FRA) 2014. márciusában közzétette annak a reprezentatív felmérésnek az eredményeit, amit a nők elleni erőszakra készített az EU 28 tagállamában. A felmérésben 18–74 év közötti nőket kérdeztek a 15 éves koruk előtt, a 15 éves koruk óta, illetve az interjút megelőző 12 hónapban ellenük elkövetett erőszakos cselekményekről. Ennek adatai alapján Magyarországon a 15 éves koruk óta a fizikai és/vagy szexuális erőszak valamely formájának áldozatává vált 18–74 év közötti nők aránya 28%, a partnerük által fizikai és/vagy szexuális erőszakot elszenvedett nők aránya pedig 21% ebben a korosztályban. A 18–74 év közötti magyar nők 9%-a ellen követtek el szexuális erőszakot 15 éves kora óta. Ezen túlmenően a megkérdezett magyar nők 27%-a számolt be arról, hogy 15 éves kora előtt felnőtt elkövetőtől fizikai, lelki vagy szexuális erőszakot szenvedett el. Ezek az adatok önmagukban is azt üzenik, hogy nem késlekedhet még tovább a hatékony és szakszerű állami fellépés. Már így is hatalmas késedelemben vagyunk. A nők elleni erőszaknak nincs pártállása, remélhetőleg a hatékony fellépés végrehajtása során a mindenkori döntéshozók lelkiismeretének sem lesz.

Dr. Pap Enikő: Mexikóvárostól Pekingig és tovább: világkonferenciák a nők jogaiért

Negyven évvel ezelőtt, 1975 nyarán Mexikóvárosban tartották a nők első világkonferenciáját az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) égisze alatt, A nők nemzetközi évének világkonferenciája címmel. Az első konferenciát eddig három másik követte: Koppenhága 1980-ban, Nairobi 1985-ben, és Peking 1995-ben adott helyszínt az eseménynek.

Az 1995-ben tartott Nők IV. Világkonferenciája fordulópontot jelentett az addigiakhoz képest: a résztvevő kormányok képviselői átfogó, részletes kötelezettségvállalást tettek a nők és lányok jogainak érvényesítése érdekében. Az elfogadott Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Program mind a mai napig keretet ad annak, hogy világszerte, országos és nemzetközi szinten is áttekintsék a nők jogainak érvényesülését, az e téren elért eredményeket, fennálló kihívásokat és meghatározzák a jövőbeli cselekvési irányokat, feladatokat.

A IV. Világkonferencián számos állam, valamint kormányközi, nemzetközi és civil szervezet képviseltette magát. A szeptember 4–15. között tartó konferenciára 17 ezren regisztráltak; 189 állam és több mint kétezer civil szervezet delegáltja, valamint több ezer újságíró vett részt az eseményen. Emellett a Peking közelében lévő településen, Huairou-ban augusztus 30. és szeptember 8. között civil szervezeti fórumot tartottak, közel 30 ezer fő részvételével.

A konferencián elfogadott Pekingi Nyilatkozatban a kormányok megerősítették elköteleződésüket annak biztosítására, hogy a nők és lányok jogai az emberi jogok és alapvető szabadságok szerves részét képezik. A kormányok továbbá kötelezettséget vállaltak egyebek mellett arra, hogy minden szükséges intézkedést megtesznek a nők és lányok elleni diszkrimináció felszámolására, és a nők és férfiak társadalmi egyenlősége előtt álló akadályok lebontására. Ennek érdekében egyúttal elfogadták a Cselekvési Programot.

A Cselekvési Program a Nyilatkozatban vállalt általánosabb politikai elköteleződés konkrét intézkedésekre való lebontása. A minden lányra és nőre vonatkozó strukturális egyenlőtlenség tárgyalása mellett a dokumentum felhívja a figyelmet a nők sokféleségére, illetve arra, hogy bizonyos nőcsoportok speciális hátrányokkal szembesülnek. A Cselekvési Program 12 ún. kritikus területet határoz meg, melyeken belül kijelöli a stratégiai célokat és feladatokat, mindelelőtt a kormányoknak, de számos esetben a nemzetközi közösségnek és a civil társadalomnak is címezve ezeket. A 12 terület az alábbi: a nők és a szegénység, a nők oktatása és képzése, a nők és az egészség, a nők elleni erőszak, a nők és a fegyveres konfliktusok, a nők és a gazdaság, nők a politikában és a döntéshozatalban, intézményes mechanizmusok a nők előmeneteléért, a nők emberi jogai, a nők és a média, a nők és a környezet, valamint a lánygyermek.

A Pekingi Cselekvési Program megvalósítását rendszeres időközönként, ötévente ellenőrzik. A tagállamok, illetve a kormányközi, nemzetközi és civil szervezetek világszerte jelentéseket készítenek, illetve fórumokat tartanak az előrehaladásról. A hivatalos felülvizsgálatnak pedig az ENSZ Nők helyzetével foglal-

kozó bizottsága (Commission on the Status of Women, CSW) ülése ad teret. 2015-ben van a Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Program 20. évfordulója, ennek apropóján ismét a nemzetközi közösség mobilizációjának lehetünk tanúi: az ENSZ nemek egyenlőségével foglalkozó szerve, a UN Women kapcsolódó kampányt indított, a kormányok, a nemzetközi és a civil szervezetek világszerte különböző fórumokon értékelték a nők és lányok jogainak érvényesülését, nemzeti, regionális és nemzetközi szinten is. Fontos megemlíteni, hogy az Európai Női Lobbi (EWL) a *Szavaktól a tettekig 1995-2015 – A Pekingi Cselekvési Program 20 éve* című kiadványa áttekintést ad az Európai Unióban megvalósult tevékenységekről. A jelentés kiemeli, hogy a pekingi célokból és feladatokból sok minden teljesült, ugyanakkor még számos teendő van és új kihívások is megjelentek. A dokumentum summás üzenetet küld a döntéshozók felé: „Itt az idő megérteni, hogy a béke, az igazságosság és a fenntartható fejlődés nem valósítható meg úgy, ha a Föld lakosságának fele nem élhet teljes mértékben emberi jogaival.”

Az ENSZ Főtitkár és a Közgyűlés elnöke 2012-ben közös állásfoglalásban kezdeményezte egy női világkonferencia megtartását 2015-ben. Ez ugyan elmaradt, a nemzetközi szintén a civil szervezetek azonban intenzív lobbizást folytatnak az Nők V. Világkonferenciájának megszervezése érdekében.

2010- ben a nők hetente 26 órát töltöttek nem fizetett munkával, míg a férfiak 9 órát.

A 15 -24 éves nők közül 63,9 % folytat tanulmányokat, szemben a férfiak 59,3%-val.

Egymilliárd nő ébredése

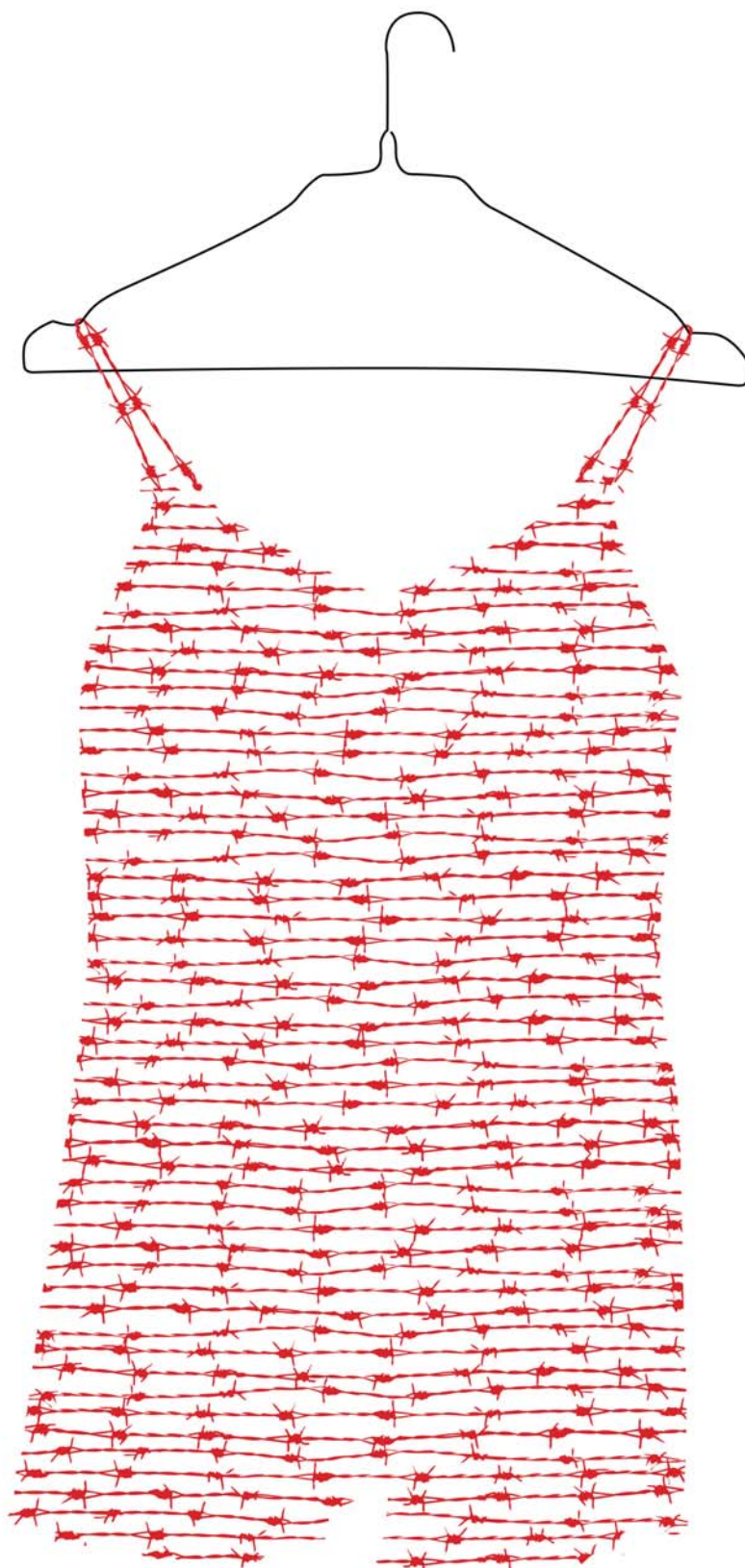
A Tony-díj nyertes Eve Ensler egyszerre drámaíró, előadóművész és aktivista. A fényes nemzetközi karriert befutó *Vagina monológok* szerzője, amely elnyerte a Village Voice magazin Off-Broadway daraboknak járó Obie díját, 48 nyelvre fordították le és több, mint 140 országban adták elő. *Érző lelkek-kamaszlányok titkos élete* című könyve New York Times Bestseller lett. Az ebből készült színdarab sikerrel futott Dél-Afrikában, Párizsban, a Berkeley-n és Off-Broadway színházakban.

Ő alapította a V-napot (Vagina nap-Valentin napkor, minden év február 14-én), a nők elleni erőszak elleni küzdelem globális mozgalmát, aminek keretében eddig több, mint százmillió dollárt gyűjtöttek alulról szerveződő női civil szervezetek részére a világ minden táján. A V-nap tizenötödik évfordulóján Ensler elindította eddigi legambiciózusabb kezdeményezését, a One Billion Rising-ot (Egymilliárd nő ébredése). Ennek keretében 207 országban táncolt egymilliárd nő és férfi 2013 február 14-én a nők szabadságáért, biztonságáért és egyenlőségéért.

Kongói nőkkel együtt nyitotta meg a V-nap az általa támogatott Öröm városát (City of Joy-t), a kongói Bukavuban, ahol az erőszak túlélő nők fájdalmukból erőt varázsolhatnak. Legújabb könyve, az *In the Body of the World: A memoir of cancer and connections* (A világ testében: a rák és kapcsolódásaim emlékkönyve) 2014-ben jelent meg. Magyarul eddig három műve olvasható: *Vagina monológok*, *Érző lelkek* és *Tökéletes testek*. A Vagina monológokat több rendezésben is játszották Budapesten, az *Érző lelkeket* jótékonysági előadás keretében vitték színre 2013-ban, V-napkor az azóta bezárt Pepita Oféliában.

A Női Érdek által szervezett magyar Nőkongresszus díszvendége 2013-ban Eve Ensler volt. A One Billion Rising táncos flashmobot 2013 óta minden évben megtartják Budapesten a Női Érdek és a Nőkért Egyesület szervezésében, a szervezést lelkesen erősítik olyan neves újságírónők, mint Bombora Krisztina, Jaksity Kata és Demcsák Zsuzsa, énekesek, mint Arany Tímea, autóversenyzők, mint Szántó Nikolett, ifjú táncosok, s magánszemélyek, mint többek között az ex-pat Janet Kelley. Magyarországon több városban is táncolnak ezen a napon nők az erőszak ellen.

Napjainkban a fegyveres konfliktusok áldozatainak akár 90%-át civilek teszik ki, akiknek többsége nő és gyerek. A modern háború egyik elterjedt hadviselési módja a nemi erőszak. Óvatos becslések szerint a délszláv háborúban 1992 és 1995 között Bosznia-Hercegovinában 20 000-50 000 nőt erőszakoltak meg.

women's rights violation

Eve Ensler

Eve Ensler beszéde a Női Érdek által szervezett Nőkongresszuson 2013-ban, Budapesten

Jó reggelt mindenkinek! Hogy van a vaginátok? Nagy megtiszteltetés számomra, és nagyon izgatott vagyok, hogy jelen lehetek az első magyarországi Nőkongresszuson. Azt gondolom, ez egy különleges esemény, és szeretném megköszönni Borbálának és Enikőnek a rengeteg munkát, amivel ezt megszervezték. Bravó, bravó!

Meg kell mondjam, csodálattal tölt el mindazoknak a nőknek a bátorsága és kitartása, akik ezt az eseményt megálmodták, akik küzdenek a nők jogaiért, szabadságáért, az igazságos bánásmódért, és megpróbálják ráirányítani a figyelmet erre a témára Magyarországon. Mivel 20 éve utazom a világban, szólok fel a nők érdekében, és mondom ki azt a szót, hogy "vagina", pontosan tudom, mit jelent áttörni a hallgatáson, tabukon és falakon. Őszintén szólva megdöbbenőnek tartom, hogy 2013-ban még mindig az egyenlőségünkért kell küzdenünk. És csodálattal tölt el azoknak a nőknek az elszántsága – sok feminista itt van közülük ebben a teremben – , akik továbbra is küzdenek az egyenlőségért. Többen itt is vannak ebben a teremben. Semmit nem tudnék mondani, ami fontosabb lenne ezen a földön, mint a nők felszabadítása, megerősítése és egyenjogúsága. Az egész világ jövője ezen múlik.

A feminizmusról csak egyvalamit mondanék: nemcsak hogy feminista vagyok, de a feminizmus nélkül ma nem lennék itt. Szerintem a feminizmusnak azért van rossz híre, mert a férfiak nem akarják, hogy létezzen. Tehát nem véletlen, hogy olyanokat hallunk, hogy a feministák túl harciasak, hogy nincs humorunk, hogy túl komolyan vesszük a dolgokat, hogy gyűlöljük a férfiakat, és folytathatnám a végtelenségig a feminizmusról kerengő sztereotípiákat. Először is, minden nőnek, akit ismerek, van humora, nagyon jó humora van, úgyhogy ezzel ezt az állítást meg is döntöttük. Minden nap, minden órában megkérdem magamtól: miért kell még mindig a nők egyenlőségéért és jogaiért harcolnunk? A válasz természetesen a patriarchátus. A patriarchátus olyan társadalmi rendszer, ahol a férfiak az elsődleges tekintélyt megjelenítő személyek, ők állnak a társadalmi rendszer középpontjában, ők töltik be a vezető szerepeket a politikában, ők mondanak erkölcsi ítéleteket, ők birtokolják a tulajdont, és az apák hatalmat gyakorolhatnak feleségük és gyermekeik fölött. A férfiak alkotják a szabályokat és ők élvezik az előjogokat, a nők pedig alávetettek. Mindenhol ott vagyunk. Ebbe a rendszerbe születünk bele mindenhol a Földön, ez a világkép és világrendszer határozza meg létezésünket. De mi pontosan tudjuk, hogy másképp is lehetne: már évtizedek óta ismertek nagy feminista gondolkodók, akik a jövőképet mutató elméleteket alkotnak, írnak könyveket, fogalmaznak feminista kiáltványokat erről a rendszerről, nőtudományi kurzusokat tartanak, vagy adományozói tevékenységet folytatnak annak érdekében, hogy ezt a rendszert lebontsuk.

Tehát miért is van szükség 2013-ban Magyarországon, itt, Európa közepén még mindig Nőkongresszusra? Akármennyire is szeretném hinni, hogy vannak olyan országok a Földön, ahol nincs szükség nőkongresszusokra, az elmúlt 20 évben - miközben vagy 70 országban jártam - azt láttam, hogy nincs olyan ország, amely megszabadult volna a patriarchátustól és a szexizmustól. Miért kell még mindig küzdenünk olyan alapvető jogokért, mint az egyenlő fizetés, az egyenlő képviselő és egyáltalán az, hogy egyenlőnek tekintsenek bennünket? Az én szememben az ok az erőszak. Az erőszak módszere és eszköze a patriarchátus és minden elnyomó rendszer fenntartásának. Ma a nők elleni erőszakra szeretnék koncentrálni, mert kétségtelenül ez az egyik, ha nem a legfontosabb, problémája korunknak. Az ENSZ és a WHO is megállapította, hogy a Földön minden harmadik nőt megvernek vagy megerőszakolnak élete folyamán. Minden harmadik nőt! Ez azt jelenti, hogy mi, a női nem, mint csoport állunk állandó fenyegetés alatt. Szerintem nagyon távol vagyunk attól hogy egyáltalán felfogjuk ennek a kollektív traumának, fenyegetettségérzésnek, rettegettségnek és erőszaknak a hatását és hosszú távú következményeit. Minden nő és lány, tudatosan vagy tudat alatt, a megsemmisülésének állandó fenyegetettségével él együtt. Pusztán azért, mert nőnemű. Ennek a pszichés, spirituális és politikai hatásait nem lehet alábecsülni. Ahelyett, hogy energiáinkat életünk irányításába, a kreativitásba, az alkotásba, az alkotó munkába fektetnénk, energiáinkat a létezésünk alapjainak megteremtésére és fenntartására, a pusztta túlélésre kell fordítanunk. Így nincs erőnk, kapacitásunk fejlődni, és nem jut energiánk arra sem, hogy használjuk a képzeletünket, hogy álmodjunk. Nap mint nap eszembe jut, hogy a nők, akiket ismerek – és rengeteg nőt ismerek – milyen intelligensek, okosak, találékonnyak, igazságosak, gyakorlatiasak és szenvedélyesek, erősek, kitartóak és rugalmasak. Hogy lehet, hogy nem tört ki a Földön globális női forradalom? A válasz az erőszakkal és a testünkkel függ össze. Az erőszak a testünket támadja, roncsolja szét, bünteti, traumatizál, és elválaszt bennünket a saját testünktől. Ez az elválasztás – véleményem szerint – az a szakadék, az a tátongó seb, amelyet be kell gyógyítanunk, ha szabadokká akarunk válni.

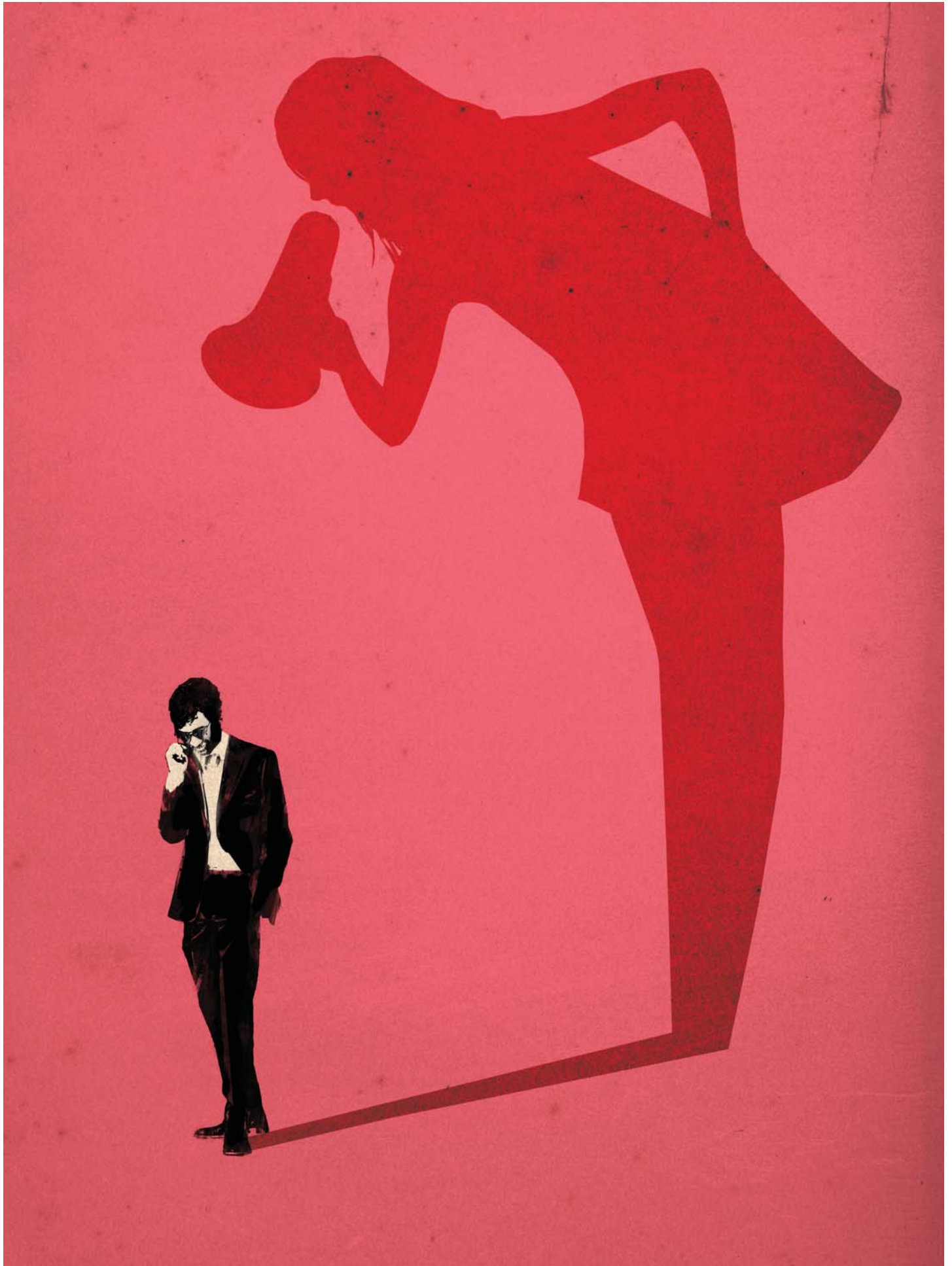
Mert hiába minden tudásunk, hiába van meg minden információnk, hiába minden elmélet, ha mindez külön él bennünk, elszigetelve a testünktől, akkor sosem történik meg az a változás, sosem születik meg az a forradalom, amelyre szükség volna. Ha elég lenne a pusztta gondolat, a nők már rég szabadok lennének.

Az elmúlt 20 évet a V-Day szervezésével töltöttem. A V-day egy globális mozgalom, amelynek célja, hogy megszüntesse a nők és lányok elleni erőszakot. Az egész egy színdarabból, a Vagina Monológokból nőtt ki. Amikor elkezdtük játszani a Vagina Monológokat egy kicsi kis kamaraszínházban, New York belvárosában, az előadás után nők hosszú sora várt rám. Először azt gondoltam: ez fantasztikus, a nők majd a nagyszerű szexuális életükről, az átélt élvezetről mesélnek majd. Nos, a nők 80-90%-a azért állt sorban, hogy az elszenvedett bántalmazásról beszéljen: az incestusról, verésről, egyéni vagy csoportos nemi erőszakról. Annyira mély hatást tettek rám, hogy majdnem lemondtam a további előadásokat, mert túlságosan megviselt. Így aztán 1998-ban összejöttünk egy csapat nővel a nappalimban – meggyőződésem, hogy minden fontos dolog nők nappalijában vagy konyhájában kezdődik – és elkezdtünk beszélgetni arról: itt ez a színdarab, hogyan használhatnánk fel arra, hogy megállítsuk a nők elleni erőszakot? Ne tiltakozzunk ellene, ne további menedékházakat építsünk, ne gondoljuk többé azt, hogy az erőszak úgymint örökké fennmarad, hanem konkrétan szüntessük meg. Akkor született a V-Day ötlete. A V-nap egyrészt a Valentin-napot jelenti, másrészt a V jelenti az erőszakot (violence) és az erőszak fölötti győzelmet (victory) is. Szerveztünk egy előadást New Yorkban, ahová meghívtunk minden nagy színésznőt Glenn Close-tól Lily Tomlinon át Whoopy Goldber-

gig, és előadtuk a darabot 2500 néző előtt. A színház szinte felrobbant, akkora volt a siker. Az emberek ki tudták mondani a "vagina" szót, és hirtelen elkezdtek beszélni arról, mi történik a nők testével: a fájdalomról, az élvezetről, arról, miért fontos ismerni és szeretni a testünket. Ezzel indult a V-Day: egy globális mozgalom a nők és lányok elleni erőszak megszüntetéséért. Az elmúlt 16 évben a mozgalom bejárta a világot. Tavaly az Egymilliárd Nő Ébredése 207 országban volt jelen. Így aztán az elmúlt 20 évem a nők elleni erőszakról való beszélgetésekről, olvasásról, és annak átéléséről szólt. Komolyan, a nap 10 órájában semmi más nem járt a fejemben. Több mint 70 országba jártam, a nemi erőszakról leginkább elhíresült régiókban is. Ültem olyan nők mellett, akiket háborúban erőszakoltak meg Boszniában, Kongóban, Haitin, Afganisztánban és Koszovóban. Fogtam a kezét olyan amerikai nőknek, akik a hadseregben, a főiskolán, farmokon, irodákban, síkátorokban vagy parkolóknál szenvedtek el nemi erőszakot. Hallgattam szexrabszolgák történeteit Bulgáriától Juarezén keresztül Izraelig, láttam savval leöntött nők szétfolyt arcát Pakisztánban. És láttam vérző, eltört orrokat Kalifornia elegáns negyedeiben és éttermekben. Láttam meggyötört fiatal lányokat a manilai Payatas-ban, akik kénytelenek voltak áruba bocsátani testüket, hogy engedélyt kapjanak a kukázásra; ültem reszkető fiatal lányok mellett, akiket két évig katonák tartottak fogva és rendszeresen megerősszakoltak a kongói dzsungelben. Saját családomban is megéltém mindezt: apám megerősszakolt, korbácsolt, pofozott, ököllel és különböző tárgyakkal ütlegelt gyerekkoromban. Tudom, hogy életem nagy része ráment arra, hogy ebből a sötétségből előmásszak. Képzeljük hát el annak az erőszaknak a súlyát, amelyet 1 milliárdnyian közülünk elszenvednek a Földön – ez azt jelenti, hogy minden harmadik nőtársunk. Képzeljük el azt a súlyt, amely az erőszak által erre az 1 milliárd nőre nehezedik, és adjuk hozzá lánytestvéreiket, akik tanúi kell, hogy legyenek ennek az erőszaknak. A zseniális gondolatok sajnos önmagukban nem győzik le a rettegést és traumatizáltságot. Az bennünk van, gondolatainknál mélyebben, beleivódott a sejtjeinkbe, a női DNS részévé vált. Az erőszak nemcsak belénk hatol, vagy megver, vagy megéget vagy belénk vág, hanem ural bennünket. Meghatározza, mekkorára tudunk nőni, kivé válhatunk, mennyire élők, csillogók, szexuálisak, sikeresek lehetünk; az erőszak a mi ketrecünk. Elég, ha valaki olyan családban nőtt fel, ahol nemi erőszakot, incesztust vagy fizikai bántalmazást követtek el rajta, édesanyján, testvérén vagy barátnőjén, és máris rázárult a ketrec. Elég, ha végigsétálsz az utcán és egy férfi szavai vagy fenyegetése megalázza a testedet és egész lényedet; elég, ha első főnököd a szoknyád alá nyúl, és tudod, hogy ha bárkinek is elmondod, elveszíted a számodra annyira fontos állást. Elég, ha egyszer történik meg ilyesmi, máris az uralma alatt állunk. Az erőszak elpusztítja ambícióinkat, hangunkat, álmainkat, önbizalmunkat, a szeretet és az intimitás képességét bennünk. De leginkább a testünktől idegenít el bennünket, elszigetel minket önmagunktól, az energiáinktól, a Földtől, egymástól és az erőnktől. Testetlen, magányos, rettegő, néma lényekké válunk.

Az elmúlt években tehát, mint valami örült tudós, kétségbeesetten kutattam az erőszak el-lenszerét, minden gondolatom az volt: hogyan szüntethetnénk meg a nők elleni erőszakot? Először is, az első lépést olyan nők teszik meg, mint Enikő vagy Borbála, akik megszervezték ezt a kongresszust, bátran kiálltak és megtörték a csendet. Nagyon fontosak az ilyen alkalmak, amikor összegyövünk mi nők; annyi nő van ma itt, és a következő nőkongresszuson háromszor ennyi férfi és nő lesz, mert bővítenünk kell a kört, amelyen belül megtörjük a csendet, elmondjuk a történetünket és összeszedjük az erőnket, mert egyedül ezt nem tudjuk megtenni. Másodszor szerintem nagyon fontos, hogy az ember kimondja azt, amit nem szabadna, feltesz olyan kérdéseket, amiket nem szabadna, meglássa a dolgokat és kimondja, amit lát. Ha 20 éve valaki azt mondja nekem, hogy az, hogy egy kis belvárosi színházban nők kimondják a "vagina" szót, egy globális mozgalomhoz vezet többszáz országban – mert idén Szaúd-Arábi-

Laurence Soulez-Méry (Franciaország): Shadow
Fordítás: Árnyék

ában is bemutatják a darabot, láttam már előadását Pakisztánban, Kínában fiatal nők demonstrálnak ezen a héten olyan táblákkal, hogy "a vaginám jelenti a szabadságomat" – akkor azt mondtam volna, hogy ez lehetetlen. De megtanultam, hogy kimondani a kimondhatatlant hatással van az emberekre, és ők is elkezdik kimondani, amit nem szabadna. Saját magamat használok kísérleti nyúlak a kutatásban, hogy megtaláljam az erőszak ellenszerét.

Fiatal koromban persze annyi könyvet olvastam a feminizmusról és a feminista elméletekről, amennyit csak tudtam, és azóta is így teszek. Ez persze segített megérteni a problémát, de nem oldotta fel a testemben levő traumát. Elmentem terápiába, amit a traumatizált embereknek nagyon ajánlok, mert ez segített, hogy szavakba öntsem a tapasztalataimat, és érzéseket kapcsoljak a megélt erőszakhoz. De igazából a Vagina Monológok és annak az előadása változtatta meg azt, ami a testemben történt. Úgy vélem, a színház több értelemben is a test temploma. És ahogy minden este előadtam a darabot, ahogy a szavak kiáradtak a testemből és beáradtak a testembe, a közönség reakciója és szolidaritása, és a sok száz, sok ezer nő, aki utána sorban állt és odajött és elmondta a saját történetét és saját reakcióit, elkezdte feloldani a traumát. Ahogy újra és újra kimondtam azt, hogy "vagina", megtörtem a tabukat és kiszabadultam a ketrecből. A színház a testen keresztül valósul meg, és így az erőszak ellenszere lehet. Aztán elindult a V-Day, összefogtunk más nőekkel az erőszak megszüntetéséért, utaztam szerte a világban, és meghallgattam sok-sok nőt történetét.

Azt hiszem, a patriarchátus egyik fő hatása, hogy teljesen elszigetel minket. És ezért fontosak az ilyen találkozók, mert gyakran nem is tudjuk, hogy ami a saját családjunkban és munkahelyünkön történik, az mindenhol megtörténik a nőkkel. Különösen fontos, hogy kialakítsuk a saját közösségeinket. Az, hogy elindult egy mozgalom egy színdarabból, és tanúja lehettem, ahogy más nők felfedezik saját testüket és erejüket, lassan az én testemet is megváltoztatta. Mégis, miközben tavaly már 15 éve csináltuk a V-Day mozgalmat, és valóban elköteleztük magunkat az erőszak megszüntetése mellett, azt kellett látnunk, hogy csökkent a Földön az erőszak. Úgy döntöttünk tehát, hogy meg kell sokszoroznunk az erőfeszítéseinket, még messzebb kell mennünk, még felforgatóbbnak és veszélyesebbnek lennünk, és kitalálni, hogyan léphetünk magasabb szintre a nők elleni erőszak elleni harcban.

Évek óta kísért a statisztika, hogy 1 milliárd nőt erőszakolnak meg vagy bántalmaznak a Földön. Szó szerint álmodni szoktam róla, folyton ez jár a fejemben, megpróbálom elképzelni, hogy néz ki az az 1 milliárd nő. Kongóban voltam. 3 és fél éve méhrakot állapítottak meg nálam. Nagyon súlyos lefolyású rák volt, nagyon rosszul voltam, megoperáltak, több szervemet kivették, aztán kemoterápiára kellett mennem, komoly megpróbáltatás volt. Mégis, valahogy ez hozott vissza a testembe, mert amikor a 9 órás műtét után magamhoz tértem és 7 szervvel kevesebb volt a testemben és a többit is teljesen átrendezték, életemben először éreztem, hogy tényleg a testemben vagyok.

Miután meggyógyultam a műtétből és a kemoterápiából, visszamentem Kongóba, arra a helyre, amit az Öröm Városának hívnak. Az Öröm Városát együtt építettük a kongói nőkkel. Az ő álmuk volt egy olyan város, ahol azok a nők, akik a legszörnyűbb atrocitásokat szenvedték el – csoportosan erőszakolták meg őket, vagy még gyerekkorukban élték át ezt a borzalmat, megszentelték testüket, méhüket és vaginájukat – találhatnak egy helyet, ahol meggyógyulhatnak, tanulhatnak, vezetőkké válhatnak, azután visszatérhetnek a közösségeikbe és új irányba vezethetik azokat. Tehát 2 és fél éve építettünk egy várost Öröm Városa néven

Bukavuban, a Kongói Demokratikus Köztársaságban. Ez egy rendkívüli hely: már a negyedik évfolyam végzett, és valódi forradalmárok lettek és valóban hazamentek, hogy megváltoztassák saját közösségeiket.

De a rákból való felgyógyulásom után jó ideig nem jártam Kongóban. Mikor visszatértem, éppen nagyban épült az Öröm Városa. 15 kilót fogytam, nem volt hajam, és senki nem tudta, mit mondjon nekem. A kongói nők, ha nem tudnak mit mondani, táncolnak. Tehát elkezdtek táncolni és én is bekapcsolódtam, és ez örült, izgalmas és teljesen átformáló tánc volt. És tánc közben eszembe jutott, mi lenne, ha a Földön 1 milliárd nő és mindazok a férfiak, akik szeretik őket, elkezdene táncolni. Arra gondoltam, talán ez a tánc generálhatná azt az energiát, amelyre szükség van, hogy megszüntessük a nők elleni erőszakot és megvalósítsuk a nők egyenlőségét.

Amikor visszamentem New Yorkba, azt mondtam a munkatársaimnak és a vezetőségnek: szervezzük meg, hogy egymilliárd nő táncoljon szerte a világon! És persze mindenki azt hitte, csak viccelek. Azt mondták: "úgy érted, egymillió?" Mondom, nem, egymilliárd. És elmesélek valamit. Tegnap este beszélgettem ennek a kongresszusnak a nagyszerű szervezőivel. Ha valóban el akarjuk érni, hogy a nők megerősödjenek és kivívják az egyenlőségüket, nagy álmokra van szükségünk. Nagyobb álmokra, mint amekkorákról elhisszük, hogy teljesülhetnek. Úgyhogy azt mondtam, nem, komolyan gondolom. Az egyik probléma az, hogy korlátozzuk a saját álmainkat. Ez is a patriarchátus hatása, hogy nem enged addig elmenni, ameddig elmehetnénk. Tegnap este arról beszélgettünk, hogy a kongresszus szervezői 300 résztvevőre számítottak, és ehhez képest 800-an regisztráltak a konferenciára. Mi lenne, ha azt álmodnánk meg, hogy tízezer nő regisztrál? És álmodjunk egyre nagyobbakat.

Tehát amikor elkezdtük elképzelni az Egymilliárd Nő Ébredését és elterjesztettük az ötletet a világban, más ötletektől eltérően mindenhol felkarolták és egyre csak terjedt. Egész évben szerveztük; már a szervezés folyamatában is óriási változásokat láttam. Szövetségek épültek ki nők között, amelyek meghaladták a korábbi elképzeléseket, hogy ki számít feministának és ki nem, ki akar fellépni és mozgalmat szervezni a nők elleni erőszak megszüntetésére. Tanítani kezdték egymást az erőszak különböző formáiról. Az emberek előléptek, elmondták a történeteiket és felelősségre vonták támadóikat.

De miért a tánc? Mit érhet el a tánc? Mi a tánc egyáltalán?

Bizonyos helyekről megvetéssel találkoztunk. Egyébként pont azokról a helyekről, amelyek meg akarják változtatni a feminizmus definícióját. Azt sugallták, hogy a tánc valamiféle alantas kifejezőmód, alacsonyabb rendű, mint a gondolkozás, az írás vagy az elméletek. Itt szeretnék mondani valamit az emberi testről. Mind tapasztalatból, mind hosszú évek tanulásából tudom, hogy a testünk kapuként működik. Kaput nyit a spiritualitáshoz, a kreativitáshoz, az emlékekhez és a lehetőségekhez. Az a trauma, amit a napi szinten elszenvedett mindenféle erőszak okoz, bezárja ezt a kaput. Mintha szöveget vernének az életerőnkbe. Így minden, ami táplálja az egész rendszert, elfojtódik, elnémul és végül elpusztul. A tánc azonban megszabadít ezektől a szögektől, kirántja őket és megnyitja a kaput. Gyógyítja az idegrendszerünket és kitarja a szívünket. Visszaadja a hitünket, visszavezet a testünkbe, egyszerre jelent veszélyt és ünneplést. Szabad, egyetlen cég sem irányíthatja; megtöri a rutinokat, örömteli, összekapcsol minket a földdel a talpunk alatt és leomlasztja az emberek közötti falakat. Áttöri a bőrszín és társadalmi osztály emelte korlátokat, határokon túlnyúló szolidaritást teremt. Megmutatja testünket egymásnak és a világnak, megerősíti az énünket, és ez a bizalom lehetővé

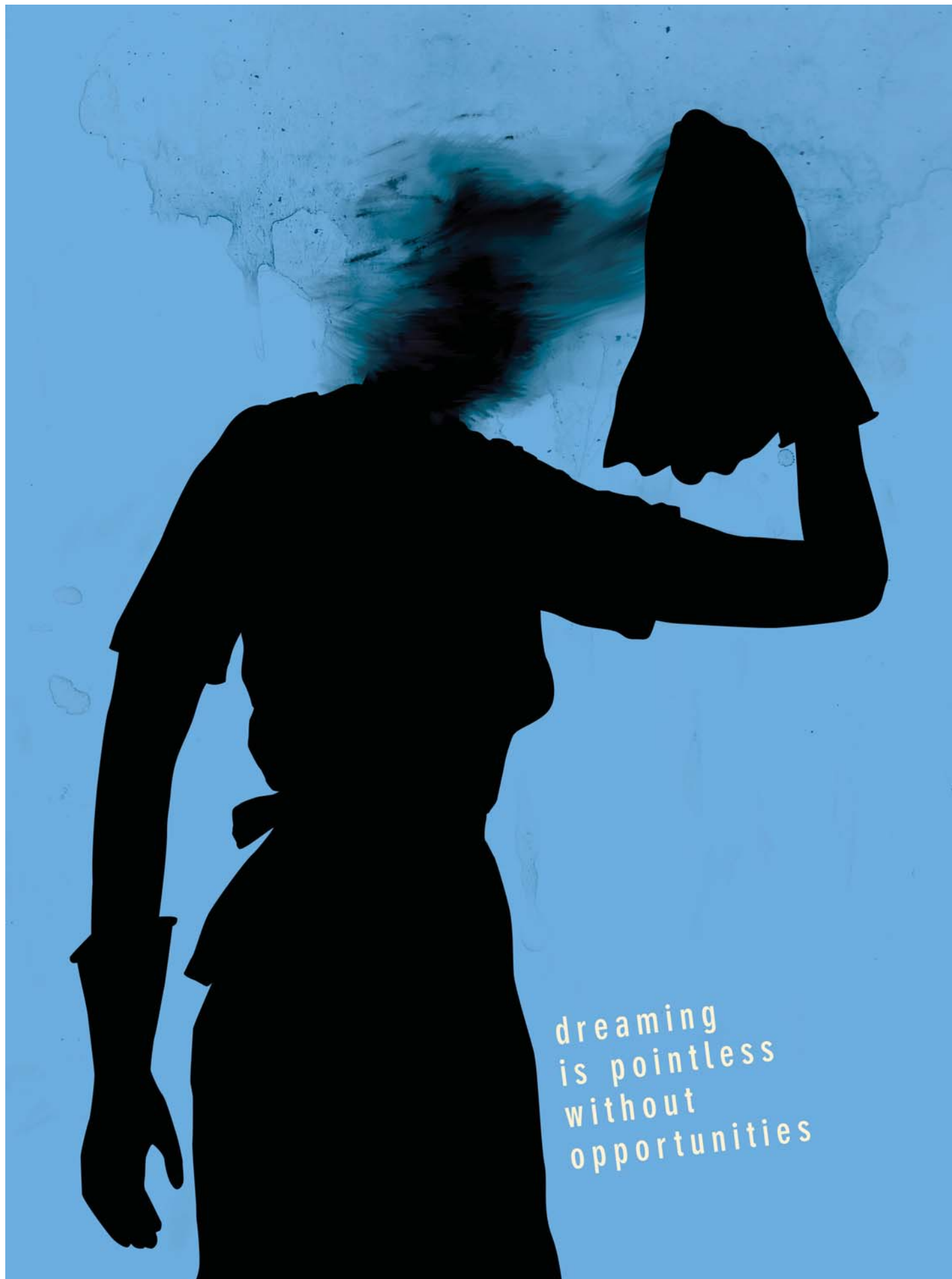
teszi, hogy álmainkat és reményeinket fizikai formába öntsük és egy kollektív energiát és szabadságot teremtsünk, amely felszabadítja a gondolatokat. Lehetőséget ad arra – és ezt sok nőtől hallottam, aki február 14-én táncolt -, hogy a megvert, megerősített és bántalmazott és testükbe zárt nők ismét a nyilvános térbe lépjenek és magukénak követeljék azt.

Február 14-én, pontos számokat nem tudunk, de a média szerint 600 millióan, a Twitter szerint 700 millióan voltunk 207 országban, tehát úgy hisszük, csaknem egy milliárd nő mutatta meg a mozgáson keresztül azt, hogy sikerült mozgalmat építenünk. Ennek a táncnak hatalmas hatásai voltak. Elkövetőket vontak felelősségre. Múlt héten hallottam például, hogy Fokvárosban egy olyan ügyben, amiben már régóta harcoltak, az Egymilliárd Nő Ébredése hatására bíróság elé került az elkövető. Törvényeket hoztak és szavaztak meg. Olyan parlamenti képviselők, akik részt vettek az eseményen, mélyebben elköteleződtek emellett az ügy mellett, és koalíciók is születtek egészen különböző csoportok között. A nők jogai nyilvánosságot nyertek olyan országokban, ahol ez korábban elképzelhetetlen volt. Például Mogadishuban, Szomáliában azelőtt sosem mentek ki a nők nyilvánosan az utcára, hogy a jogaikat követeljék. De ezek a bátor, fantasztikus nők, egy Fartun nevű nagyszerű nővérünk vezetésével, kimentek Szomália utcáira, és két napja kaptuk a levelet, hogy ennek hatására egy szörnyű nemi erőszakot, amely amúgy elsikkadt volna, az Egymilliárd Nő Ébredésének köszönhetően kezdtek el kivizsgálni. Hatalmas lépéseket látunk szerte a világon – ez csodálatos!

Tudjuk, hogy az Egyesült Államokban a nők elleni erőszokról szóló törvényt – amelyet évek óta próbálunk átvinni – az Egymilliárd Nő Ébredésének hatására szavazták meg. Az Egyesült Királyságban is új törvényeket hoztak. Nincs olyan része a világnak, ahonnan nem kapunk híreket, például Latin-Amerikából. Az egész régióban – mert olyan sok nő előállt és táncolt és elmondta a történetét – a nők elleni erőszakot most már kulcsfontosságú témának tekintik, amivel foglalkozni kell. Szerintem az egyik legnagyobb dolog, hogy hirtelen rengeteg nő mondta el a történetét, és ennek hatására a médiát világszerte előzönlötték a nők elleni erőszokról szóló, a nők elmondása alapján született hírek.

Idén tehát még tovább megyünk. Tavaly összehívtuk New Yorkba azokat, akik az Egymilliárd Nő Ébredését koordinálták a különböző országokban, hogy megbeszéljük, mi legyen a következő lépés. Mind egyetértettünk abban, hogy folytatni akarjuk, és a legfontosabb téma, ami a háromnapos találkozó során felmerült, az igazságtétel volt. Az, hogy nem vonják felelősségre az elkövetőket, hogy rengetegen megússzák mindenféle következmények nélkül. Az idei esemény neve tehát Egymilliárd Nő az Igazságért. Számomra az igazság a testben lakik. Nemcsak az egyének testében, hanem a Föld testében, a kollektív lényünk testében, a világ politikai testében. Az igazság nagylelkűséget jelent. Azt, hogy megnyitjuk saját sebeinket és traumánkat, és magunkévá tesszük mások sebeit. Azt, hogy saját identitásunkat, amelyet gyakran pont ezek a sebek formáltak, kiterjesztjük, és azonosuljunk a másik emberrel. Az igazság visszaállítja a kapcsolódás fontosságát, mert összekapcsolja az ügyeket és a következményeket. Azt hiszem, sok nő nem gondol arra, hogy az államtól várjon igazságtételt. Először is nem beszélnek arról, hogy erőszak érte őket, mert nem hiszik, hogy a rendszer egyáltalán elismeri ezt. Ha mégis felvállalják, hogy feljelentsék az elkövetőt vagy valamiféle igazságtételt követeljenek, az eljárás során gyakran újabb erőszak, bántalmazás, megalázás vagy megszenyítés éri őket. Idén tehát arra próbálunk választ keresni, hogy lehet úgy összekapcsolni az ügyet a következményekkel, hogy az a nők hasznára váljék. És arra is, hogyan kapcsolhatunk össze embereket helyi és globális szinten.

*Bruno Raul Rivera Catacora (Bolívia): Dreaming is pointless.
Fordítás: Lehetőségek hiányában nincs értelme álmodozni*

dreaming
is pointless
without
opportunities

Tavaly az volt az egyik fantasztikus dolog, hogy olyan országokban, ahol a nők nem mertek az erőszakról beszélni, ennek a globális mozgalomnak és szolidaritásnak a hatására feljogosítva érezték magukat, hogy végre megtegyék. Egyfajta védelmet nyújtott nekik, hogy világszerte annyi más nő is mellettük áll. Mert egy globális mozgalom globálisan védelmet nyújthat.

Egy másfajta kapcsolódás az, hogyan kapcsolódunk testünkkel a földhöz. Tavaly szervesen összekapcsolódott a nők elleni erőszak és a gazdasági erőszak témája, mint ahogy a faji alapú erőszak és a környezet alapú erőszak is összekapcsolódik. Vegyük például a bányákat, ahol hidraulikus repesztés történik: lefúrnak mélyen a földbe a gázért, és ezzel tönkreteszik a Földet. Ezekben a bányákban gyakran külföldi vendégmunkások dolgoznak, és előfordul, hogy ők megerőszakolják a helyi nőket. Tehát közvetlen kapcsolatot láthatunk a Föld megszenteltetésének és a nők megszenteltetésének között. Kongó példája tökéletesen mutatja ezeket az összefüggéseket. Kongót a történelem során külső hatalmak gyarmatosították, főként a belga Lipót király idején. A gyarmatosítás kiszigerelte a lakosságot, szimbolikusan kasztrálta a férfiakat és ennek nyomán egy abnormális, erőszakon és függőségen alapuló kultúra jött létre. A gyarmatosítás oka az volt, hogy Kongó gazdag ásványkincsekben: rézben, ónban, aranyban, de különösen koltánban, amit a mobiltelefonokban és a játékkonzolokban használnak. Ezt nagyon fontos tudnunk, hogy ne az legyen bennünk: mi közöm nekem Kongóhoz?

A Földön minden ember összekapcsolódik egymással és függ egymástól. Kongó hatalmas mennyiségű nyersanyaggal lát el bennünket, és a 14 éve folyó háborúnak gazdasági alapja van. Ebben a háborúban csaknem 8 millió ember meghalt és legalább 1 millió nőt erőszakoltak és kínoztak meg. Ezt a háborút a bányákban lévő ásványkincsek miatt vívják. Katonai csapatok mennek Ruandából, Ugandából, Burundiból a kongói falvakba, a bányákhoz, a családokhoz. Megerőszakolják a lányokat, kényszerítik az apákat, hogy megerőszakolják lányaikat és a fiúkat, hogy megerőszakolják anyjukat; 80 éves öregasszonyokat erőszakolnak meg, csecsemőket és négyéves kislányokat szentségtelenítnek meg. Teljesen szétverik a családstruktúrát, így a család szétesik, a családtagok különböző irányokba menekülnek, a katonai csapatok pedig elfoglalják a bányát. Tehát látjuk, hogy a gazdasági alapú háborúkat szó szerint a nők testén vívják. Kongó egy nagyon látványos példa, de ez történik szerte a világon.

Ahhoz, hogy kapcsolódni tudjunk egymáshoz, össze kell kapcsolnunk a történeteket és megtörni a csendet. És meg kell értenünk, hogy a nők elleni erőszakot csak úgy tudjuk megszüntetni, ha véget vetünk a gazdasági erőszaknak, a faji alapú erőszaknak és a környezet elleni erőszaknak. Az amerikai farmokon dolgozó nők jó példa. Amerikában a nők 25%-át éri szexuális zaklatás, de a farmokon dolgozó nők körében ez az arány 80%. A farmok nem láthatóak; ezek a nők mindennap úgy mennek munkába, hogy szexuális zaklatástól kell tartaniuk, de nem mondhatják el senkinek, mert elveszítenék az állásukat és sokan amúgy sem tudnak angolul, így naponta meg kell küzdeniük a bántalmazástól való rettegéssel. Így van ez világszerte az olyan helyeken és közösségekben, amelyek kevésbé láthatóak.

A kapcsolódás másik formája, hogy saját belső énközpontunkhoz és intuíciónkhoz kapcsolódjunk. Szerintem a világon, és biztos vagyok benne, hogy Magyarországon is, nagyon sok nő ösztönösen érzi és érti a világot. Tudjuk, milyen veszélyben vannak a vizek, a levegő, hogy a méhek és a pillangók és a kolibrik nem térnek vissza. És ösztönösen tudjuk azt is, mit kell tennünk. De mert az erőszak és a patriarchátus elnyomja a nőket, nem bíznak az ösztöneikben. Kapcsolódunk kell az intuitív

tudásunkhoz és egymás intuitív tudásához. És kapcsolódnunk kell a forradalmi energiához, ami a táncból, a tiltakozásból és a színházból táplálkozik.

Gyakran nagyon is jól látjuk, mi van előttünk, de nem kapcsolódunk azokhoz a láthatatlan és marginalizált közösségekhez, amelyek közöttünk élnek. Nagyon fontos, hogy kapcsolódjunk ezekhez a közösségekhez, amelyeknek nincs hangja, nincs hatalma, és segítsünk a nőknek, akik ezekben a közösségekben élnek, hogy megerősöd-hessenek. A legfontosabb most az, hogy összekapcsolódjunk. A nők elleni erőszak megszüntetéséért folyó harc nemcsak egyéni, hanem rendszerszintű küzdelem. Ez a küzdelem ugyanaz a harc, amelyet a patriarchátus, rasszizmus, homofóbia, a multicégek általi elnyomás, a neoliberalizmus, a megszorítások, a moralizálás, a késő kapitalizmus, a kasztrendszer és a rabszolgaság ellen folytatunk. Az a küzdelem, hogy egy igazságosabb világot hozzunk létre azáltal, hogy összekapcsolódunk. Meg kell értenünk, hogy a minket elválasztó különbségek csak illúziók, amiket a hatalom ültet el bennünk, nehogy összefogjunk és fellázadjunk ellene.

Végül feltennék egy központi kérdést: miért próbálják meg elnyomni a női szexualitást évszázadok óta? Megcsonkítják nemi szervünket, meggyőznek minket, hogy kurvák vagyunk. Máglyán elégetnek, megbüntetik, amiért életben maradtunk, rabszolgasorba hajtanak, megtagadják tőlünk az élvezetet, büntudatot keltenek bennünk vágyaink miatt, tudatlanságban tartanak a csiklónkkal kapcsolatban. Megtagadják tőlünk a fogamzásgátlást, megcsonkítják reprodukciós jogainkat, bebörtönöznek, ha ellenállunk, kényszerítenek nem kívánt gyermekeink megszületésére, leláncolva tartanak bordélyházakban. Nem tanítanak meg írni-olvasni, nem adnak egyenlő fizetést, üvegpla-

Egymilliárd nő ébredése táncosok 2015 februárban Budapesten

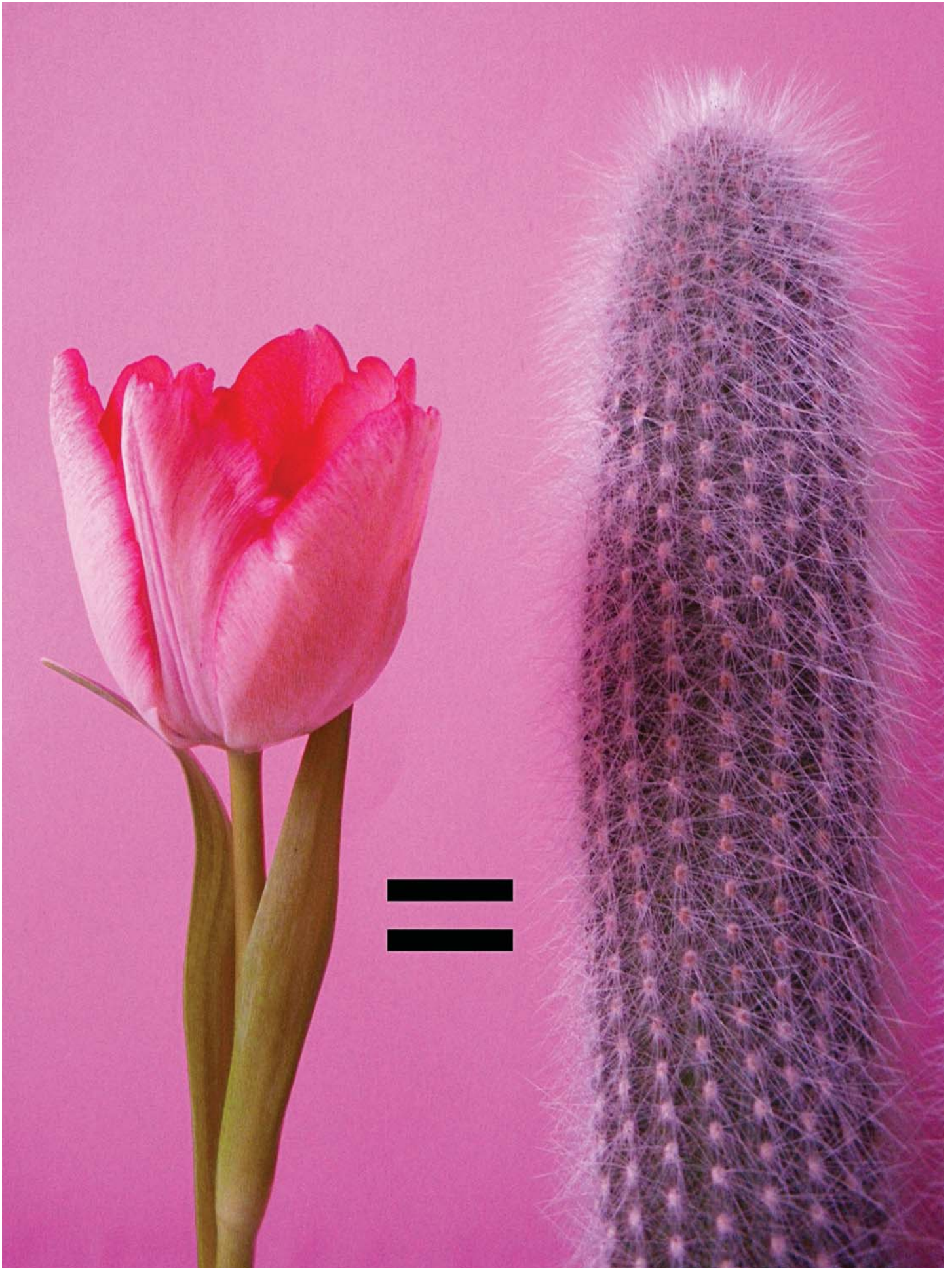
font helyeznek előmenetelünk útjába; kitörölnek minket a kultúrtörténetből, nem veszik figyelembe eredményeinket; úgy meggyűlöltetik velünk a testünket, hogy egész életünket annak megváltoztatására áldozzuk. Megerőszakolnak minden háborúban, tinédzserként vagy akár gyerekkorban férjhez adnak. Áruba bocsátanak, eltemetnek, megköveznek, fenyegetéssel és erőszakkal hallgatásra kényszerítenek, szegénységbe és rabszolgaságba taszítanak, megaláznak, Interneten zaklatnak, kontroll alatt tartanak. Mindezt egy okból, egyetlen okból csinálják: MERT TÚLSÁGOSAN ERŐSEK VAGYUNK, igen, erősek vagyunk!

És a szexualitásunk is erős, és életerőnk kapcsolódik a teremtő képzeletünkhöz és a kreativitásunkhoz és legmélyebb tudásunkhoz és egységünkhöz és emlékezetünkhöz és egész túlélésünkhöz. És mondok még valamit, amiben őszintén hiszek: a nők felszabadításáért folytatott harc nemcsak a nők érdeke. A nők felszabadulása a férfiakat is fel fogja szabadítani. Ostobaság azt gondolni, hogy ez a két dolog egymástól függetlenül is megtörténhet. Valahányszor egy nő felszabadul és kapcsolódni kezd saját testéhez és tudásához és szexualitásához, a hozzá közel álló férfiak is felszabadulnak.

Végezetül elmondom, hogy idén az igazságért lázadok és táncolok majd. A parlament előtt, a testünket-lelkünket megtörő gyárak előtt, a multicégek és tárgyalótermek és bankok és befektetési irodák előtt, az iskolák előtt és a láthatatlan rendelkezések előtt, amelyek visszafognak minket, azoknak a vallásoknak a templomai előtt, amelyek ránk vetített üzenetei bemocskolják testünket és elveszik ártatlanságunkat. A bányák előtt, amelyek lefúrnak a Föld mélyére és megszenteltelenítik azt, a kapzsiság előtt, amely elpusztítja a bennszülött nők élelmét, szellemét és akaratát, pedig nekik kellene vezetniük minket. Azért táncolok, hogy érezzem a testem hullámozását, felemelkedését és kiteljesedését, és hogy érezzem a ti testeteket. Azért táncolok, hogy a Földanya energiája és öröme átsugározzon a lábujjainkba, fénye megtöltse sejtjeinket, izmainkat és pórusainkat. Hogy soha ne feledjem el, hogy egyek vagyunk. Kitáncolom magamból a gyászt és a rettegést, az áldozatot és az elkövetőt. Azért táncolok, hogy meggyógyítsam vaginám sebeit, a monoklikat, a vérző orrokat, az elhomályosodott szemüvegeket, a puszkagolyókat, a sebeket a hegyeken, az óceánokban és az erdőkben. Táncolok, hogy visszatérjenek a pillangók és a méhek. Azért táncolok, hogy beporozzam a virágokat, táncolok, hogy meghallgassanak. Csak táncolok és táncolok és táncolok, amíg el nem jutunk egy új világba. Táncolok veled és veled és veled. És most már nem félek, már soha többé, ettől a rengeteg érzéstől, ettől a vadságtól, hogy ilyen messzire menjek és szeretni, szeretni, szeretni tudjam mindnyájukat. Táncolok, szárnyaim vadul csapkodnak, lábam rúgja a port, ujjaim láthatatlan kasztanyettát csörgetnek, egész testem rázkódik a dobok hangjára. Táncolok, táncolok, dobolok, ropom a táncot a szívemben, ennek a kimondhatatlanul értékes világnak a testében. És remélem, ti is velem táncoltok majd február 14-én. Most levetítek egy videót, és remélem, ti is táncolni fogtok rá.

Köszönöm szépen.

(fordította Béres-Deák Rita. A Nőkongresszuson elhangzott beszéd magyar felirattal megnézhető a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség youtube csatornáján)

*Dalida Karic-Hadziahmetovic (Bosznia-Hercegovina): Woman is not an object.
Fordítás: A nő nem tárgy*

Hyung Ki Kim (Dél-Korea): We are all the same.
Fordítás: Belülről mind egyformák vagyunk

WE ARE
ALL THE SAME
INSIDE

*„A feminista nem más,
mint gondolkodó ember”
(Bollobás Enikő)*

*„Ha valóban el akarjuk érni,
hogy a nők megerősödjenek és kivívják
az egyenlőségüket, nagy álmokra van szükségünk.
Nagyobb álmokra, mint amikről elhisszük,
hogy teljesülhetnek.”
(Eve Ensler Budapesten)*

*„Örömmel látom, hogy a fiatalabb generációk számára a feminizmus
kezd anyanyelvvé válni, a társadalmi hierarchiák által megszabott,
eleve elrendelt gondolkodási és viselkedési formákat egyre többen vitatják,
és ez nemcsak a nő-hanem a férfi kollégákra is érvényes.
Úgyhogy csak így tovább, ne forduljatok vissza ezen az úton!”
(Neményi Mária)*

*„Mennyire lehet egy férfi feminista? Abszolút lehet.
Számomra ez nem jelent sem többet, sem kevesebbet,
mint annak tevéleges elfogadását, hogy mindenki egyenlő”
(Weyer Balázs)*

*„Nőnek lenni egy kihívásokkal teli mindennapi csoda.
A férfiak és a nők Isten képmására teremtett
lényként teljesen egyenlők és egyenrangúak,
ami azonban csak elvi szinten valósul meg hazánkban”
(Perintfalvi Rita)*

